

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

Dispvtatio II. De materia, & forma Sacmentorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

Disput. II.

Sect. I.

II

SECTIO VII. *Vtrum intentio Ministri intret ad compendium intrinsecè Sacramentum.*

SECTIO VIII. *Quid sit in Sacramentis res tantum, & Sacramentum tantum, & res & Sacramentum.*

E GIMVS de essentia quasi metaphysica Sacramentorum; nunc eandem essentiam physice considerabimus, examinando partes quasi physicas contra Sacramenta constant. Sermo autem est de Sacramentis nouæ legis, nam de Sacramentis antiquis postea redibit disputatione.

SECTIO I.

Vtrum Sacra menta nouæ legis constent rebus, & verbis.

CERTUM EST, id non requiri ad essentiam sacramenti in genere considerati: potuisse enim Deus talia nobis Sacra menta instituere, quæ non constarent rebus, & verbis: mo de Sacramentis legis antiquæ de facto id habent pro comperto Theologi communiter: quia in circumcisione nulla videtur fuisse verborum formula necessaria; quod de aliis Sacramentis illius legis videtur etiam dicendum, cum non constet, in eorum administracione fuisse aliqua verba præscripta, quæ dicerentur. Rationem autem reddunt communiter Theologi cum S.T hom. in presenti art. 6 ad 3, quod sacramenta legis antiquæ erant obscuriora, sicut & ipse status, cui deferuerbant: ideo non habent per verba, quæ clariora, & expressiora signa sunt, & idcirco apponuntur in Sacramentis legis gratie, in quo sicut maior est lux, sic debuit esse clarior modus significandi.

Igitur de Sacramentis legis nouæ concors Theologorum sententia est, quod in ipsis reperiuntur res, & verba. Sic sentit S.Thom. d. art. 6, ac ceteri Theologi communiter: & quod caput est, ita habetur in Concilio Florentino, post sessionem ultimam in decreto Eugenij ad Armenos §. *Quinto Ecclesiasticon: vbi numeratis omnibus septem Sacramentis, & iis omnibus subiungitur: Hac omnia Sacra menta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri.*

Rationem congruentia triplicem reddit S.Th. Prima desumitur ex parte Christi, qui his sacramentis vtitur, ad nostrâ sanctificationem: nam sicut Verbum Patris in Christo coniungitur carni sensibili, sic in Sacramentis Verbum rei sensibili adhabetur, & per hoc magis assimilantur Christo. Secunda congruentia desumitur ex parte hominis, cui sacramenta applicantur, qui sicut componitur ex corpore, & anima; sic sacramenta habent rem sensibilem, quæ corpus tangit, & verbum, quod ad animam transit, & ab ea creditur. Tertia denique congruentia desumitur ex fine, ad quem instituuntur sacramenta, scilicet ad significandumnam, ut dixit Augustinus lib. 1. de doctrina Christiana, c. 3, verba obtinente principatum inter omnia signa, propter maximam aptitudinem, quam habent ad significandum magis distinctè & in particulari conceptus nostros: idcirco oportuit, ut significatio rerum, quæ de se erat magis confusa, & indeterminata, determinaretur per significacionem verborum, quæ est magis clara, & expressa. Principium tamen fundamentum desumitur partim ex Scriptura, in qua co infat requiri res, & verba in multis sacramentis, vt in Baptismo, Eucharistia, & ceteris; partim ex traditione

S.Thom.
Cur sacramenta
menta antiquæ
que legis non
conferuntur
verbis.

S.Thom.

Conc. Flor.

Sacramenta
nouæ legis tri
bus constant,
rebus, verbis,
& ministro.

Ratio con
gruentia ex
D. Thomas
triplex.

Fundamen
tum ex
Scriptura &
traditione
desumitur.

DISPUTATIO II.

De materia & forma Sacramentorum.

SECTIO I. *Vtrum Sacra menta nouæ legis constent rebus, & verbis.*

SECTIO II. *Vtrum res, & verba in Sacramentis habeant semper modum materia & forme.*

SECTIO III. *Vtrum Sacra menta includant intrinsecè, & in recto materiam, & formam.*

SECTIO IV. *Vtrum in Sacramentis nouæ legis requirantur verba consecratoria, an concionatoria.*

SECTIO V. *Vtrum requirantur materia, & forma determinatae.*

SECTIO VI. *Quæ mutatio materie, & forme noceat valori Sacramentii.*

3.
Durand.

traditione perpetua Ecclesiae, quæ in omnibus sacramentis hanc necessitatem cognovit.

Contra hanc communem doctrinam est duplex obiectio vulgaris, ob quam Durandus in 4. diff. 1. q. 3. n. 8. sentit, eam doctrinam non esse vniuersaliter veram. Prima defumitur ex sacramento Pœnitentia, quod videtur perfici solis verbis, nempe confessione pœnitentis, & absolutione Sacerdotis; ergo non omnia perficiuntur rebus & verbis. Nec satisfacit quod aliqui respondent, hoc sacramentum includere etiam satisfactionem; tatis factio enim non est pars essentialiter requisita ad sacramentum. Eu-
genius autem in illis verbis loquitur de essentiali-
ter requisitis, ut constat ex verbis sequentibus, quo-
rum si aliquid defit, non perficiuntur *Sacramentum*. Pra-
terea de ipsa satisfactione potest fieri id argumentum, cum possit contingere, quod satisfactione etiam sint verba, si v.g. pro pœnitentia imponatur, recita-
re semel coronam vel psalterium; tunc enim ex hac etiam parte sacramentum constaret solis verbis.

Huius obiectio dupliciter responderi potest. Primo in sacramento Pœnitentia non solum inuenit-
tia ex parte materiae confessionem externam, sed etiam dolorem internum, & ex hac parte iam non constat solis verbis. Dices, material secundum se non esse sensibile, nisi prout sit sensibile per verba, quibus pœnitens confitetur suum peccatum; ergo tota materia sensibilis reducitur tandem ad sola verba. Respondeatur negando consequentiam, quia licet tota materia in eo casu sit sensibilis per verba, non tamen reducitur ad sola verba tota materia, quæ est sensibilis, cum contritio sit etiam sensibilis. Porro Pontifex in praedictis verbis nomine materia intellexit non solum confessionem, sed etiam contritionem internam, ut constat ex §. *Quartum Sacramentum*, ubi dicit, in sacramento Pœnitentia actus pœnitentis esse quasi material, scilicet cor dis contritionem, oris confessionem, &c.

Secundo responderi potest in sacramento Pœnitentia præter verba absolutionis, & confessionis concurrere etiam peccata ipsa, tanquam materiam remotam, quæ licet non sint materia proxima, nihil refert, nam Eugenius in illo decreto non minus vi-
detur loquutus de iis, quæ concurrunt, & requiruntur, tanquam materia remota in sacramento, quæ de materia proxima, quia in Baptismo solum nominat tanquam materiam aquam, quæ tamen est materia remota; in Confirmatione solum Christum, in Eucharistia solum panem, & vinum; in Extrema uincione solum oleum benedictum; in Ordine cali-
cem, patenam, & cætera quæ portantur; quæ omnia constat esse materiam solum remotam, sicut sunt peccata in sacramento Pœnitentia.

Dices, contingit aliquando, quod ipsa peccata fuerint etiam peccata oris, & per consequens ipsa quoque fuerint verba. Respondeatur nullum dari peccatum oris, qui præcedat peccatum cordis, nam de corde exenti falsa testimonio, blasphemia, & cætera. Quare semper inuenitur ex parte materiae aliquid præter verba.

Secunda obiectio est ex sacramento Matrimonij, quod solis verbis perfici videtur; illis scilicet, quibus coniuges mutuum consensum exprimunt. Huic difficultati plures, & valde diversæ sunt solutiones, sicut & sunt diversæ Doctorum sententiae in affi-
gnanda materia, & forma sacramenti Matrimonij; de quo videri possunt ultra alios. P. Thomas Sanchez lib. 3. de Matrimonio, diff. 5. & P. Vasquez tom. 4. in 3. part. in tract. de sacramento matrimonij, diff. 3. Qui autem verisimilius loquuntur, possunt ad tres clas-
ses reduci. Prima est corum, qui dicunt, consensus

contrahentium esse res, & materiam sacramenti Alex. Neu-
huius; verba autem, quibus eos exprimunt, esse for-
mam. Pro hac sententia adducuntur Alex. de Neu, Syllester,
Nauarr, Humada, Capreolus, Beja, & Caprolus.
alij, quos refert Sanchez n. 2.

8.

Ipse Sanchez cum aliis eam impugnat, ex eo quod consensus propterea distinctus à verbis, non est res sensibilis; ergo propterea sic, non potest esse materia adequata sacramenti, quia licet contritio, quæ etiam secundum se est res insensibilis, sit materia partialis sacramenti Pœnitentia, ceterum materia totalis non potest esse aliquid insensibile. Si autem consensus sit materia, propterea fit sensibilis per verba, iam includerentur ipsa verba in materia, & per consequens illud non tam esset materia, quæ compositum ex materia & forma.

Hanc rationem relict Vazquez n. 24. eo quod supponat probandum, quod scilicet materia totalis non possit esse id, quod secundum se est insensibile, & sit sensibile per formam, hoc enim difficile potest probari, quia sicut materia partialis potest esse id quod secundum se est insensibile, sed fit sensibile propter alteram compartem materia, ut contritio, quæ fit sensibilis per confessionem, cur etiam non potest esse materia totalis id, quod secundum se est insensibile, sit tamen sensibile per alteram compartem eiusdem compositi, scilicet per formam. Iam enim illud totum resultans erit lignum sensibile, & sacramentum, in cuius definitione ponitur, quod fit sensibile, non verò in definitione singularium partium secundum se.

Aliter ergo impugnat ipse Vasquez illam sententiam, quia scilicet omne illud, quod in aliquo Reijon ne pri-
composito gerit manus materiae in ordine ad alte-
ram compartem tanquam ad formam, debet esse gnat scilicet ma illa opinio
aliquid magis indifferens, & determinabile ab altera parte, quæ ideo dicitur forma, quia est ultimus actus determinans, & actuans indifferantiam materiae, ut constat ex inductione, tam in compositis artificialibus, quæ naturalibus, & præseri in omnibus aliis sacramentis, in quibus materia feme-
per est aliquid indifferens, & forma determinat illam indifferantiam ad significandum hoc portus, quam illud sit aqua in Baptismo, oleum in Confirmatione, & Extrema uincione, &c. sicut ex se indifferantiam ad significandam ablutionem internam, sanitatem confortationem spiritualem, & determinantur per verba ad tales significationes. Consensus autem internus coniugis non magis est indifferens, aut indeterminatus, quæ verba externa, cum feratur ad tales numero coniugem perpetuo accipendum, & ad omnia alia, ad quæ feruntur verba; ergo non est, cur dicatur ille consensus esse materia respectu verborum externorum.

Addere possumus ad impugnandum eandem sententiam, si consensus internus coniugis estet materia in sacramento Matrimonij, eodem modo con-
sensum internum Episcopi ordinantis, verbi gratia, fote materiam sacramenti Ordinis; neque enim magis significatur consensus internus coniugis per verba externa, quibus significat, se dare coniugi potestatem supra suum corpus, nec minus essentialiter requiritur consensus internus Episcopi ad va-
lorem sacramenti Ordinis; quæ consensus inter-
nius coniugis ad valorem Matrimonij; ergo non minus erit materia viri consensus, quæ alius; ne-
mo autem dixit consensum internum Episcopi esse materiam ergo nec hunc alium debemus dicere es-
se materiam Matrimonij.

Confirmatur, quia Eugenius I V. in illo decto-
to aperte distinxit inter materiam Sacramenti, & Eugen. I V.
intentionem

9.

Vazquez.
Non videtur
car materia
rot als sacra-
menta non
sensibilis per
formam.

10.

Reijon ne pri-
ma illa opinio
confessus co-
trahentium
sit materia
matrimonij,
ex eo quod
materia de-
beat esse ma-
gus indifferens
forma.

11.

Secundum ex
comparacione
cum consen-
sus Episcopi ordi-
nantia.

12.

I 2.
na
na
na
na
na
na
na
na

materia, ex qua sit hoc sacramentum in eo sensu, in quo Theologi loquuntur de materia sacramenti.

18.

Vasquez.

Dupliciter potest responderi ex doctrina eiusdem Vasquez c. 6. in principio. Primo, non requiri materiam *ex qua*, in omnibus Sacramentis, nam in Eucharistia non datur materia *ex qua*, sed *circum quam*, scilicet panis, & vinum, quare idem dici poterit de Matrimonio, non habere materiam *ex qua*, sed *circum quam*, neplena corpora contrahentium.

Hæc responsio reici potest, primum quia supponit falsum, nempe in Eucharistia non esse materiam ex qua; contrarium enim est verius, nam species panis, & corpus Christi componunt etiam illud Sacramentum, non autem inrunt ut forma; ergo ut materia illius: de hoc tamen dicemus inferius agentes de Eucharistia. Secundo reici potest, quia saltem in omnibus sacramentis inveniuntur aliqua materia, qua interueniat ibi, ybi, & quando fit Sacramentum, & in ipsa Eucharistia interueniuntur panis & vinum, qua debent esse ibi, ybi fit Sacramentum; ergo in Matrimonio debet etiam assignari aliqua materia, qua interueniat ibi, ybi fit Sacramentum, qualia non possunt esse corpora contrahentes.

Corpora contabentium possunt tantum esse materia corpora vero traditio materia proxima exemplo aliorum sacramentorum.

titum, que aliquando longissime absunt a loco, vbi fit Matrimonium, ut vidimus. Tertiò denique, quia si corpora sunt materia matrimonij, ideo erit, quia ea sibi iniucice tradunt contrahentes, ac per consequens eorum traditio erit materia proxima: nam in aliis sacramentis, in quibus id, quod traditur, est materia remota sacramenti, eius traditio est materia proxima, ut in ordinatione Sacerdotum, calix cum vino, & aqua, & patena cum hostia: in ordinatione Diaconi liber Euangelorum; in ordinatione Subdiaconi calix, & patena; in Acolyto candelabrum; in ostiario claves, &c. horum autem omnium traditio est materia proxima horum sacramentorum; ergo similiter in matrimonio, si corpora sunt materia, quia traduntur ipsa eorum traditio est materia proxima; sicut in aliis sacramentis, haec autem traditio sunt verba, & nihil aliud: ergo verbis sunt materia proxima huius sacramenti.

Secundò responderi potest ex eodem Valquez,
corpora esse materiam ex qua respectu sacramenti
& respectu contractus matrimonij, sicut & in em-
ptione domus, si possit non incepte dici, quod con-
tractus emptionis constet ex domo, & ex pecunia;
tanquam ex materia, & ex consensu legitimo expre-
so tanquam forma. Hac etiam responso reicitur
Primum, quia videtur omnino falsum, quod contra-
ctus emptionis constet ex domo ipsa, quae emitur,
nam si hoc esset, sequeretur quod contractus stipu-
lationis, quia Petrus, v. g. promittit Paulo scribere
librū, constaret ex libro, qui promittitur scribendus
qui solus est materia, circa quam huius contractus
consequens autem est falsum, quia licet liber posterius
non scribatur, contractus tamen validus fuit, &
perfectus in ratione contractus; ergo non constabat
ex libro scribendo; nam liber nunquam fuit scribendus,
& tamen contractus fuit perfectus; ergo neque
contractus emptionis constat ex ipsa domo empta-
cum tam sit materia promissionis liber, quam em-
ptionis domus. Ratio autem est, quia contractus in
ratione contractus est vitro citroque obligatio, sed
vtrio citroque obligationem ex consensu contra-
hentium partens, ut cum communis docet Lessius
lib. 2. de iustit. c. 17. dubit. 1. in qua definitione non in-
dicationis, non cluditur res ipsa, circa quam contrahitur obligationis
tamen inclu-
ditur in essen-
tia contra-
ctus, ut patet
ad eundem
definitionem.
militet in contractu matrimonij non includuntur

Lessing

Licet matre ratione contracta sit, non est obligatio
citra circa quam vltro citroque obligationem ex consen^tu contra-
eratibus, ut sibi hentium parisiens, vt cum communis docet Lestrange
lib. 2. de iustit. c. 17. dubit. 1. in qua definitione non in-
cluditur res ipsa, circa quam contrahitur obligationis
licet illa sit terminus obligationis; ergo contra actu
non constat ex re ipsa, sed est obligatio formalis
vel causialis, que ordinatur ad illam rem; ergo si
militet in contractu matrimonij non includuntur

*corpora quæ traduntur, sed obligatio, seu promissio
mutua inducens obligationem circa illa corpora.*

Secundò reicitur, quia si sacramentum Matrimonij, eo quod in eo detur coniugibus mutua po-

testas supra corpora, dicitur confare ex ipsis cor-
poribus, codem modo dici debet sacramentum Or-
dinis constare ex animabus subditorum, cum in or-
dinatione Presbyteri detur etiam ei potestas supra
animas fidelium, & multò magis in consecratione

Episcopi detur ei potestas supra suam Ecclesiam,
qui vere obligat tanquam spons^e, & que ei ma-
net mutuo obligata. Consequens autem nemo con-
ceder, aut cœcessit, ergo nec in matrimonio id debet
admitti. Vnde iam constat solutio ad fundamen-
tum illius sententia; concedimus enim illud, quod
per contra dūm venditur, vel transfertur, posse in
aliquo sensu appellari materiam contrafactus, hoc
est, obiectum, circa quod versatur, sicut obiectum
scientia appellari solet materia illius, non tamen
esse materiam in eo sensu, in quo agimus, & in quo
loquuntur Theologi de materia lacramenti, ut con-
stat ex cæteris sacramentis, in quibus non assigna-
tur pro corum materia id, quod solū se habet vt
obiectum.

Tertia ergo sententia principalis docet, verba 21.

utriusque coniugis esse simul materiam, & formam *Tristia sententia*,
huius sacramenti. *Quod* quidem non omnes eodem modo explicant; nam aliqui dicunt, verba prioris coniugis esse materiam, verba autem posterioris esse formam, quia determinant, compleunt, & perficiunt priora, sub quibus adhuc erat imperfictum, *Richardus Angelus Victorius Henriquez Bartholomaeus de Ledesma, Vega, & calijos, qui refutent Sanchez ubi supradic. s. & Valquez c. 2.n.8.*

Hic modus dicendi communiter reificatur, & emerit; quia potest contingere, quod verba viriis coniugis, simul eodem tempore proferantur, vel consensu viriis simul exprimatur; in quo casu nulla esset materia, & forma in illo sacramento, cum tota ratio materiae, aut forme defumatur ex ordine, quo prius, vel posterius coniuges suum consensum exprimunt; posse autem illum casum de facto contingere, probatur, quia saltem ante Concilium Tridentinum fieri poterat, vt per solam copulam carnalem prmissis sponsalibus, matrimonium contraheretur, vt constat ex c. i. qui, de sponsalibus, & ex simili casu in cap. 2. & c. finali, de coniugio seruorum; & nunc etiam ubi Tridentinum receptum non est, eodem modo seruandum erit: imo etiam ubi Tridentinum est receptum, contingere poterit, quod per copulam maritali affectu habitam, aliquod matrimonium prius invalidum incipiat habere valorem in aliquibus casibus, vt docet Sanchez lib. 2. de Matrimonio, disp. 37. num. 14. tunc Sanchez, autem neuter coniux suum consensum prior exprimit, sed tunc simul; ergo fieri illud sacramentum abique illa materia & forma.

Alij ergo dicunt, verba, vel signa contrauentum
eandem esse materiam, & formam, sed sub diuersis
rationibus; nimurum materia sub ratione traditio-
nis, formam vero sub ratione acceptationis, singuli
enim & tradant se mutuo coniugi, & acceptant tra-
ditionem alterius coniugii. Traditionis autem quate-
nus traditio, est imperfecta, & suspensa, donec ace-
petetur; accedente vero acceptatione, perficitur &
completur, ergo acceptatio est forma perficiens tra-
ditionem; cum autem reperiatur ibi duplex tradi-
tio, & duplex acceptatio significat, si idem verbis,
consequens est, ut illa duplex traditionis sit materia,
acceptatio vero sit forma completa huius sacramenti;

Disput. II.

Sect. I.

15

Sotus.
Bellarm.
P.Thom.
Sanchez.
Suarez.

24.
Vasquez.
Rejicitur
Vasquez ex
eo quod vñb
includat
aliam.

hanc sententiam docuit Sotus, Bellarm. & alij plures, quos refert & sequitur P. Thomas Sanchez d. dispt. 5. n. 6. & P. Suarez in praesentis dispt. 2. foli. 1.

Pater Vasquez c. 2. n. 18. impugnat hanc sententiam, quia confundit materiam cum forma; nam in huiusmodi contractibus mutuis ille, qui tradit, non tradit absolute, sed sub conditione, si alter etiam tradat ex parte sua; ergo ille qui acceptat traditionem alterius, cum non acceptet traditionem absolutam, sed conditionatum, eo ipso quod illam acceptat, vult ponere ex parte sua conditionem, scilicet reciprocum traditionem sui, quare ipsam acceptatio considerata, quatenus acceptatio est, videtur iam includere traditionem; ergo si quatenus acceptatio, est forma, & quatenus tradit esse materia, sequitur quod quatenus forma sit etiam materia, & per consequens quod confundatur forma cum materia.

Hoc argumentum non videtur efficax, quia licet traditio coniugis non sit absolute, sed sub conditione reciproca traditionis, adhuc in acceptance alterius coniugis possimus invenire duas rationes formales adequate distinctas, traditionis, & acceptationis, quas posset diversis verbis exprimere. nam si Petrus, v.g. promittat mihi librum, si ego voluntate ei dare pallium; ergo possum ei respondere, volo ei dare pallium; ergo possum ei respondere, volo tibi dare pallium, & nono acceptare promissionem libri, ecce promissionem reciprocam sine acceptatione: possem item respondere, accepto promissionem tuam conditionalem, & cogitabo paulisper de conditione ponenda, vel non ponenda: ecce acceptationem sine reprobatione, possem denique dicere, promitto tibi pallium & accepto promissionem tuam: ecce promissionem & acceptationem, significantes tamen per verba diversa, nam per priorū solū significo promissionem, non acceptationem, per posteriora acceptationē, non promissionē. De facto ergo coniux cum dicit, accipio te in coniuge, illa verba aquivalent his, tradit tibi corpus, & accepto traditionem tuam; quatenus significant traditionē, dicit haec sententia habere rationē materia, quatenus significant acceptationem, habere rationem solius forma absque illa confusione materia cum forma.

26.
Vasquez.
Melius arguit idem Vasquez n. 16. contra illam sententiam argumento desumptu ex aliis contractibus, vel donationibus, in quibus nemo dixit, acceptationem doratarij esse formam donationis, nec potest id rationabiliter dici; nam acceptatio ex se non magis est posterior, quam prior donatione; sicut enim potest donatione procedere, & subsequi acceptatio complens, & perficiens donationem; sic potest procedere acceptatio seu perficio, & subsequi donatione, seu promissio complens stipulationem perfectam, vt constat ex l. 1. §. si quis de verborum obligationibus. Deinde acceptatio non habet in se aliquam maiorem determinationem, ratione cuius ipsa potius determinet significationem traditionis, quam ē contra: tam enim determinata est traditio corporis, quam acceptatio corporis; ergo non est, cur magis acceptatio si forma respectu traditionis, quam traditio respectu acceptationis. Quare, si in aliis sacramentis, v.g. in ordinatione, ille, qui ordinatur, deberet acceptare potestatem traditam per certam verborum formulam, quae essentialiter exigetur ad valorem sacramenti, & quibus determinatē significaret potestatem sibi traditam; tunc illa verba pertinent ad formam sacramenti, non tam solā, sed etiam verba Episcopi tradentis potestatem. Denique illa responsio adhuc non videtur diffidere difficultatem, quomodo scilicet in sacramento Matrimonij interueniant res, & verba, nam

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Nequis haec
respon-
sione soluit
difficultatem
propositam, j

tota illa traditio, quae ponitur pro materia, non minus constat ex solis verbis, quam acceptatio, quae ponitur pro forma; ergo tandem totum sacramentum sit per sola verba tam ex parte materiae, quam ex parte formae.

Hinc potest impugnari solutio aliorum, qui dicunt, verba illa in singulis coniugibus posse dupliciter considerari, scilicet vel ut sunt recipientis, vel ut sunt ministri sacramentum, nam unusquisque est, & recipientis sacramentum ab altero coniuge, & ministri idem sacramentum alteri coniugi; & quidem illa verba prout proferuntur a ministrante, sunt materia, quia in aliis sacramentis, quando recipientis sacramentum per aliquem actum externum essentialiter requiritur ad eorum constitutionem concurrat, ille actus habet rationem materiae, ut constat in sacramento Pœnitentiae, & ratio est, quia ille actus recipientis sacramentum, quatenus recipientis est, concurret ad sacramentum essentialiter, & non ut forma, recipientis enim ut sic, formam non apponit; ergo ut materia, quia nihil aliud concurrit ad essentialiam sacramenti, nisi minister cum intentione debita, & materia & forma, ut constat ex citatis verbis Eugenij IV.

Hic etiam modus explicandi impugnatur (vt dixi) ex supradictis, quia ille actus sive le teneat ex parte recipientis, sive ex parte conferentis, si tamen non est magis indeterminatus ex se, non videtur posse comparari tanquam materia respectu alterius actus aquae indeterminati, vel nō magis determinata, quia forma, ut sapienter diximus, debet determinare, & actualiter indifferentiam & potentialitatem materie. Quod autem ille actus ut sic se teneat ex parte recipientis sacramentum, parum refert, neque enim repugnat recipienti apponere formam rei, qua de novo recipitur, ut constat in naturalibus, quando homo per nutritionem recipit augmentum per nouas partes viuentes, quas recipit, quarum partium forma est ipsa anima hominis recipientis illud augmentum: similiter ignis recipit alimentum ab oleo, & apponit in illa materia suas qualitates, & suam formam. Nec exemplum aliorum sacramentorum quidquam probat; nam actus pœnitentis in sacramento Pœnitentiae, non ideo non sunt forma, quia tenent se ex parte recipientis, sed quia significant minus expressè, & minus determinatè, quam verba absolutionis: illud autem est forma sacramenti, vt diximus, quod determinat & exprimit in ratione signi indifferentiam, & confusionem aliorum signorum. Denique in hac etiam solutione restat explicanda præcipua difficultas, quomodo scilicet in Matrimonij sacramento concurrent res, & verba, & non sola verba virtusque coniugis.

Inter has solutiones, Tertia mihi magis placet: eam tamen paulo alter sic explicabo. Dico igitur, in verbis, seu signis contrahentium reperiri materiam, & formam huius sacramentum: nam in illis reperiuntur distincta virtualiter, & traditio rei, & verba quae duo, quando coniunguntur inter se, sunt materia & forma in aliis sacramentis, v.g. in sacramento Ordinis reperitur traditio calicis, cum vino & aqua, & patenæ cum hostia, & reperiuntur præterea verba, quare traditio concurret ut materia, verba autem ut forma; sic etiam in emptione potest interuenire & traditio clauilium domus venditæ, & simili verba, quibus fit venditio. Aliando vero poterit totus contractus emptionis verbis perfici, quae habeant virtusque vim absque alia traditione, nam de substantia emptionis non est traditio, vt ex communī sententia tradit Lessius lib. 2. Lessius.

de iustitia, c. 21. dub. 1. n. 1. & licet regulariter ad transferendum dominum requiratur traditio: hoc tamen est non ex natura rei, sed ex iure ciuili, & non in omnibus casibus, ut docet idem Lessius lib. 2. c. 3. *dub. 3.*, nam quando res venditur Ecclesiæ, aut locis pii, solis verbis fit emptio completa, & transfertur dominum, sicut etiam beneficia Ecclesiastica per solam collationem, & acceptationem transfruentur suppletibus verbis pro traditione. Sic ergo in contractu matrimonij absque alia actione externa, per sola verba significantia traditionem perficitur contractus, non minus, quam si realis traditio externa intercederet. Vnde, licet post emptione rei sine traditione factam eadē res secundo emptori vendita, & tradita transeat in eius dominium regulariter loquendo, ut constat ex legibus adductis apud eundem Lessium d. c. 21. dub. 29. In matrimonio tamen certum est, postquam celebratum est per verba de praesenti etiam absque alia traditione, non posse valide transferri ius in corpus coniugis in alium quacunquam etiam traditione sequuta. Habent ergo verba illa, quibus Matrimonium perficitur, utramque vim, scilicet obligationis, & traditionis, quae possunt separari, & fieri singula per signa diuersa: quare quando eadem verba gerunt utrumque munus, ibi possumus distinguere virtualiter traditionem, & obligationem personalem, & dicere, quod verba illa, ut sunt traditio corporum, sint materia, ut verò sunt verba inducentia obligationem personalem, sicut alia verba, sint forma, eo quod habeant in se simul illa duo, quae in contractu emptioi inueniuntur regulariter in verbis simul, & in traditione rei venditæ; & habent etiam in se simul totam rationem signi, quam habent inter se diuisam in sacramento ordinis verba, & traditio calicis & patenæ, vel alterius materiae; quare significare possunt, & per modum materiae, & per modum formæ.

Lessius.

Vnde in Matrimonio ha- bens vim ob- ligationis & sic ad formam; & traditionis & sic ad ma- teriam perti- nent.

Per hanc autem non intendimus excludere ipsa verba sunt corpora contrahentia omnino à materia remota illius sacramentis, solum enim querimus de materia proxima, quam diximus non esse ipsa corpora, sed traditionem corporum, quae aliquando fit per reaum traptionem, aliquando per verba, quae tamen sunt æquivalenter res, quatenus æquivalenter traditioni physicae & reali, & vt sic sunt materia proxima sacramenti.

30. Sufficit ut verba sint æquivalenter, & reformati, vel contra.

Per hanc autem non intendimus excludere ipsa verba sunt corpora contrahentia omnino à materia remota illius sacramentis, solum enim querimus de materia proxima, quam diximus non esse ipsa corpora, sed traditionem corporum, quae aliquando fit per reaum traptionem, aliquando per verba, quae tamen sunt æquivalenter res, quatenus æquivalenter traditioni physicae & reali, & vt sic sunt materia proxima sacramenti.

Vnde iam constat, quid dicendum sit ad obiectiōnem principalem, iuxta hanc explicationem: dicimus enim, in hoc facimento interuenire etiam res, & verba, non quidem semper formaliter, sed aliquando virtualiter, & æquivalenter. Nam quando matrimonium perficitur per realem traditionem corporum, nempe per copulam carnalem maritali affectu habitam, ut supra diximus, tunc interuenient formaliter res, verba vero solum virtualiter, & æquivalenter, prout includuntur in illa traditione reali corporum: quando vero è contra Matrimonium fit per sola verba, absque illa reali traditione, tunc interuenient formaliter verba, res autem seu traditio realis interuenient virtualiter, & æquivalenter prout includuntur in illis verbis suppletibus pro traditione reali: nec hoc est vlo modo contra intentiōnem Eugenii Pontificis in illo decreto, ipse enim post illa verba generalia, fassus est in §. *septimum sa- cramentum*, in matrimonio non semper interuenire verba, sed regulariter; aliquando enim fieri potest per signa; sic enim ait: *Causa efficiens matrimonij regu- lariter est mutuus consensus per verba de praesenti ex- pressus*; ergo quod prius dixerat omnia sacramenta perfici rebus, & verbis, non intellexerat vniuersaliter de verbis, & rebus formaliter, sed de verbis, & rebus

formaliter, vel æquivalenter. Qui sensus confitmati potest iterum ex eodem decreto, in quo postquam dictum fuerat, res in sacramentis esse materiam, & verba formam; postea in §. *Quarum Sacramentum*, loquendo de sacramento Poenitentiae, assignantur pro materia actus poenitentis, nempe cordis contritio, oris confessio, satisfactio; ut confessio vocalis, quæ coſtat verbi solis, ponitur ut & pars materiae, quam tamen superius dixerat esse res, quia nimis, confessio illa, licet verbi fiat, est per accidens, cum aquæ bene posse nutibus, vel Scriptura à poenitente præsente fieri. Fatendum ergo est, illam distributionem in res & verba, ut res sint materia, & verba forma sacramentorum, non esse ita litteraliter, & strictè accipiendo; sed quia maiori ex parte res, & non verba solent esse materia, & è contra verba & non res solent esse forma, ideo à frequentibus contingentes res dictas esse materiam, & verba formam.

32.

Obligat aliquis non posse, hanc explicationem adoptari verbi Eugenii, nam Pontifex, ita vult interuenire res, & verba in sacramentis, ut res sint materia, & verba sint forma; materia autem, & forma debent distinguiri omnino inter se; nihil enim potest esse forma sui ipsius, sed alterius; ergo præter ipsa verba contrahentia, debent inueniri in sacramenta Matrimonij aliae res, quæ sint materia, quæ conditiquantur omnino à verbis. Respondeatur, hæc dif-

Responso.

Vasquez.

ficultatem pariter procedere contra sententiam secundam supra adductam P. Vasquez, & aliorū, quæ ponit, materiam esse ipsos contrahentes; nam Pontifex etiam distinguunt materiam à ministro sacramenti, dicit enim *hac omnia Sacra menta tribus persi- ciuntur, videlicet rebus, tanquam materia, verbis tan- quam forma, & persona ministri*. Ecce ponit ministru, tanquam distinctum à materia; cum ergo contrahentes ipsi sint ministri in illo sacramento, ut docent fere omnes Theologi, non poterunt ipsi esse materia. Similiter eadem difficultas vrget contra Suarez, & alios, qui eadem verba ponunt esse materiam, sub ratione traditionis, & formæ sub ratione acceptationis; nā hæc duas rationes non distinguuntur realiter, in verbis, sed ad summum virtualiter. Omnes ergo debemus dicere, Pontificem non intendere in praesenti, ponere illa tria realiter distincta inter se in omnibus sacramentis, sed realiter, vel virtualiter; possum enim aliquando illa in Matrimonio esse realiter distincta, si v.g. copula carnali, vel aliqua traditione reali corporis, & verbis simul perficeretur matrimonium, tunc enim traditio illa, vel copula gererit munus materiae, & verba gerent munus forme: aliquando vero possum solùm virtualiter distinguiri, ut contingit regulariter, eo quod eadem verba secundum diuerfas formalitates, utrumque munus gerant, ut dictum est.

Hinc solui potest similis obiectio, quæ potest fieri ex eodem sacramento Matrimonij, in quo aliquando è contra nulla interuenient verba, sed sola res; vt quando nutibus, vel signis celebratur, absque verbis, & virgo potest ex casu quo perficeretur per solam copulam carnalem, prout contingere potest. P. Vasquez in *presenti d. disp. 129. num. 12.* responder. Vasquez. Pontificem sile declarata, dū addit Matrimonium regulariter fieri per verba, vbi fatus innuit, suam doctrinam præcedentem non debere vniuersaliter intelligi de omnibus sacramentis, quod omnia perficiantur sè per rebus, & verbis, sed debere excipi matrimonium, quod aliquando non perficitur verbis, P. Suarez respöder, nutus illos, & signa esse æquivalenter verba, cum eo modo contrahentes exprimant suum consensum, quæ per quedam verba. Vtique que solutio in idem fere recidit, sed hæc responsio videtur

33.

Sufficit ut il-

la tria, affi-

gnata ab Eu-

genio distin-

guantur vir-

tualiter.

Vasquez.

Suarez.

videtur esse magis iuxta nostrum modum loquendi sicut enim quando fit solis verbis , diximus, interuenire res aequivalenter , quatenus illa verba continet quandam traditionem realem corporum: sic quando fit sine verbis formalibus,dicendum est interuenire virtualiter verba , quatenus illi nutus, vel illa corporum traditio continet aequivalenter verba, quibus exprimatur consensus internus.

SECTIO II.

Virū res & verba in Sacramentis habeant se per modum materiae & forme.

34.
S.Thom.
Eugen. I V.
Augustin.

Communis,& recepta Theologorum sententia affirmat cum S. Thom. in præfensi art. 6. quem modum loquendi usurpat Eugenius I V. Pontifex in decreto illo sapè allegato,& videtur desumptus ex Augustino tract. 8o. in Ioan. dicente: *Accedit verbum ad clementum , & fit Sacramenum.* Vbi illa vox, accedit, videtur significare , quod verba in sacramentis aduenient rebus,sicut forma solet aduenire materiae; illud enim, quod accedit, seu aduenient, videatur, esse posterius , & ultimum , quod est proprium formæ , nam formæ est quæ dat ultimum esse rei: dicuntur autem verba potius accedit rebus, quam res verbis; quia sicut in composito physico forma determinat materiam, quæ de se erat magis indifferens , vt componeret hominem vel equum , forma autem sicut in se est magis determinata ad equum, v.g. sic determinat indifferantiam materiae ; ita in Sacramentis res de se erant magis indifferentes ad significandum hoc vel illud, nam in sacramento Ordinis,v.g. traditio calcis, & patena posset significare traditionem ad custodiendum, vel ad ministrandum vel ad alia aduenientibus autem verbis, *Accipe potestatem offerendi sacrificium, &c.* Iam illa indifferētia materiae determinatur ad significandā traditionem potestatis sacerdotialis , & si de aliis sacramentis: vnde merito Theologi appellant verba sacramentalia,formam, res vero, materiam sacramenti.

*Verba sunt
forma, quia
sunt magis
determinatae.*

Hic tamen obiter aduentendum est , olim apud Patres per formam sacramenti non idem omnino significari solitum fuisse, sed paulò latius illud nouum fuisse usurpatum, scilicet pro formula, seu ritu obseruari solito in administratione sacramenti. Constat autem hæc acceptio ex Augustino in primis multis in locis, sed præscritum lib. 1. de peccatorum meritis, c. 34. vbi contra Pelagianos probat, dari in parvulis nondum baptizatis peccatum originale; idque deducit ex ritu, quo baptizari solent parvuli, scilicet exorcizando illos , & eiiendo Diabolum ab eorum mentibus per insufflationem, & alias ceremonias Ecclesiasticas, quæ ostendunt, in iis pueris ante lauacrum habitare Dæmonem per peccatum. Hoc autem argumentum, quo frequenter vitur ad hoc probandum, appellat argumentum defumptum à forma Baptismi. *Quid (inquit) de ipsa forma sacramentis loquar? vellem, aliquis islorum, qui contraria sapienti, mibi baptizandum parvulum afferret?* Quid in illo agit exorcismus meus, si in familiâ Diaboli non tenetur? sp̄c certè mibi fuerat responsurus pro eodem parvulo, quem gestaret, quia ille pro se respondere non posset. Quomodo ergo dicturus erat, eum renunciare Diabolo, cuius in eo nihil esset? Quomodo conuerti ad Deum, à quo non esset auerſus, crederet inter cetera remissionem peccatorum, quæ illi nulla tribueretur? &c. & tandem concludit: *Falso integrum vel fallaceum parvulus tradi baptisatus formam, in qua sonaret, quod utique agi videretur, & tamen nulla fieret remissio peccatorum, videretur aliqui eorum, nibil execrabilis, ac detestabilius dici posse, atque sensiri.* Vbi aperte

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

constat, formam Baptismi appellari ab Augustino totam illam formulam, seu ritum Baptismi, quatenus comprehendit exorcismos, renuntiationē Diaboli, symbolum, & fidei professionem, &c. & in eodem sensu, lib. 1. de nuptijs & concupiscentia, c. 20. dicit,

ex veritate sacramentorum hoc ipsum comprobari.

*Ab hac igitur (inquit) potestate tenebrarum, quarum est Confirmatio
Diabolus princeps: id est, à potestate Diaboli, & Angelorum eius, qui quis erit, cum baptizantur, negaverit parvulos, iporum Ecclesia sacramentorum veritate conuinatur, quia nulla heretica nouitas in Ecclesia Christi auferre vel mutare permittitur regente, atque adiuuante capite totum corpus suum pueris cum magnis. In veritate itaque, non in falsitate potestas Diabolica exorcizatur in parvulis, eique renunciant, quia per se non possunt, per corda & ora gestantur, ut erit à potestate tenebrarum in regnum sui Domini transferantur. In quibus verbis per sacramenta intelligit totum illum ritum præsumum exorcismi, renunciationis, &c. & ideo dicit, sacramenta fore falsa, si non sit peccatum, nec Diabolus in parvulis, cui renunciant, & propter quod exorcizentur. Idem argumentum vrget Augustinus alii in locis, in quibus illam, quam hic appellauerat formam sacramenti, appellat ritum; sic loquitur Epistola 105. ad Sixum, paulò ante finem, vbi de iste dem Pelagianis: *Circumspiciunt enim (inquit) & discutuntur auctoritate lectionum, & antiquitus tradito, & retento firmiter Ecclesiæ ritus in Baptismate parvulorum, vbi aperiissimè demonstratur, infantes, & cum exorcizantur, & cum ei per eos, a quibus gestantur, renuntiare respondentes à Diaboli dominatione liberari.* Idem ergo apud Augustinum est ritus, & forma Baptismi.*

Hunc etiam modum loquendi usurparunt Patres Concilij Mileuitani , cui interfuit Augustinus c. 2. cuius verba referuntur in cap. Placuit 153. de consecratione dñi. 4. Placuit, (inquit) et quicunque parvulos recentes ab eteris marum baptizandos negant, aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod latae regenerationis expiat, (unde fit consequens, ut in eis forma baptismati in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur,) anathema sit. Quæ verba, cum ab Augustino ibi præsente, & eo arguento sapienter videntur, desumpta fuerint, non est dubium, quin in eodem sensu fuerint usurpatum sumendo formam pro formula, seu ritu baptismi. Vnde rursus fit, eadem verba quæ ex eo Canone transcripta sunt, & usurpata à Patribus in Concil. Trident. sicc. 5. in decreto de peccato originali, debere etiam in eodem sensu intelligi; nam licet tempore Concilij Tridentini apud Scholasticos iam nomine *forma* intelligerentur verba essentialiter requisita ad valorem sacramenti, cum tamen Patres ibi usurpauerint Canones integrum Concilij Mileuitani , retentis eis verbis, non expediebat illa verba in alia diuersa significative accipere, sed in illa eadem, quæ à Patribus Mileuitanis fuerant usurpata. Quem modum loquendi usurpat etiam Innocentius I V. in commentariis super cap. Presbyter , de sacramentis non iterandis, vbi ait, tempore Apostolorum formam qua ordinabantur ministri, fuisse manuum impositionem, nec aliam tunc fuisse formam seruatam, vbi per formam intelligit modum ordinationis, non id quod nunc intelligimus, nam impositione manuum magis erit materia, quam forma, vt constat.

Innoc. I V.

Ex quibus obiter soluitur etiam argumentum

quod fieri posset ex illis verbis Tridentini ad probandum, B. Virginem Deipararam contraxisse maculam originalem; quia nimis ex mente Tridentini, si infantes non haberent peccatum originale,

forma Baptismi esset in ipsis falsa; sed B. Virginem iux-

ta

B 3

ta

36.

Conc. Mile-

uit.

In quo sensu

verba Mile-

uitani à Trin-

dent. usur-

penur.

37.

Quomodo B.

Virgo fuerit

baptizata.

ta veram, & communem sententiam suscepit sacramentum Baptisimi; ergo supponitur habuisse culpam originalem: alioquin forma Baptisimi in ipsa fuisset falsa. Hoc (inquam) argumentum præter alias solutiones, quas habet, solui potest ex iis, quae proximè notauius; nam licet B. Virgo fuerit baptizata, non tamen ea formula, & ritu, quo infantes baptizantur, & quem Concilia intelligent nomine *forma*, cum ex veritate forma colligunt peccatum originale in parvulis: neque enim B. Virgo exorcizata fuit, aut inflatationibus vel alijs caremoniis à Dæmons purgata, vt constat; sed ad hoc baptizata fuit, vt augmentum gratiae aciperet, & fieret per illud sacramentum membrum spirituale Christi, & capax aliorum sacramentorum: quare totum sacramentum essentiale, & substancialle potuit circa illam exerceri absque villa culpa originali, quam prius copraxis est.

38.
Communi-
quidam dif-
ficultas.

His suppositis refutat communis quedam difficultas, contra principalem conclusionem, qua dicitur sacramenta constare ex rebus, & verbis, tanquam ex materia, & forma; quia scilicet sacramentum est quoddam ens artificiale in genere signi, vt constat ex eius definitione supra tradita: omne autem signum ad placitum componitur ex re significante, vt ex subiecto, & ex significacione, tanquam ex formanam sicut forma calidi est calor, sic forma signi est significatio, seu significatiua, vt ita dicam, à qua constituitur formaliter in ratione significatiui; hoc autem non habet sacramentum à verbis, sed ab institutione diuina, nam ipsa verba absque diuina institutione non essent signa gratiae, nec sacramenta; ergo institutio, seu vis significandi, & non verba est forma sacramenti, vt sacramentum est.

39.
Duplex est in
Sacramentis
compositio.
Exemplo mo-
nita.

Respondetur, in sacramentis reperiiri duplum compositionem, alteram ex sacramento, & sacramentalitate (vt ita dicam) seu vi ad significandum alteram priorem in ipso sacramento quod se habet, vt subiectum significacionis, sicut in moneta arca est duplex etiam compositionis, altera ex arte, & sigillo Principis, a quo accepit valorem, & quasi ultimam formam monetæ, altera in ipso arte ex materia, & forma substantiali arca, & quæ potest dici etiam forma monetæ; sic in praesenti consideramus hanc duplum compositionem in singulis sacramentis: quando ergo dicimus, verba esse formam Sacramenti, non est necesse, quod loquarum de illa ultima forma, per quam constituitur ultimum in ratione signi instituti ad infallibiliter significandam gratiam, hæc enim est institutio, seu vis significandi, sed loqui possumus de forma componente ipsum Sacramentum pro materiali antecedenter ad institutionem.

40.
Suarez,
Quonodo
Suarez expli-
cit suam me-
tæ in hac dif-
ficultate affi-
gnando dupli-
cem & parti-
alem signifi-
cationem.

P. Suarez in *prefatis c. 1.* versus finem paulò alter responderet, dicit enim, in ipso Sacramento partes illius, scilicet materiam, & formam habere singulas suam partiale significationem, postea vero unam partem cum sua significatione partiali posse considerari vt formam, respectu alterius partis, cum sua significatione, sicut in domo figura artificialis est forma, qua constitutur formaliter domus: adhuc tamen singula partes integrantes habent suam figuram partiale, & inter ipsas partes una consideratur quasi forma respectu alterius; nam rectum cum sua figura partiali videtur advenire quasi forma paumento, & parietibus habentibus iam suam figuram etiam partiale. Sic etiam in Baptismo, v.g. ablutionis habet suam significationem partiale, qua imperfectè confusè significat ablutionem animæ, verba vero cum sua significatione partiali qua clarius & perfectius significant eandem ablutionem internam, aduenient tanquam forma ablutionis signifi-

cantis; itaque Baptismus componitur ex ablutione significante, & ex verbis significantibus tanquam ex materia, & formajita vt & ablution determinetur per verba, & significatio materia determinetur per significationem formæ, quod clarius videatur constare in sacramento Eucharistiae, in quo species sacramentales significant animæ nutrimentum, & uionem fidelium inter se, & cum Christo, verba vero consecrationis, que sunt forma, significant presentiam Christi sub speciebus.

P. Vasquez in *prefatis c. 2. n. 20.* & seqq. hunc modum dicendi impugnat, & contendit, in sacramento non repetiri illas duas significaciones partiales, quarum altera se teneat ex parte materia, altera ex parte formæ, sed uicinam simplicem, & indissolubilem, que se teneat ex parte utriusque. Pro quo aduertit, in materia, & forma sacramenti præcedere quidem significationem quandam fundamentalem, id est, proportionem, quam habent illæ res, & illa verba, vt potuerint à Deo conuenienter assūmi, ad significandum sacramentalem effectum, v.g. in Baptismo, ablution externa de se habet proportionem ad significandum ablutionem internam, & multò magis illa verba, ego te baptizo, &c. ex impositione hominum habent significare eandem ablutionem: quod clarius apparet in verbis absolutionis, ego te absolu, &c. que ex hominum institutione habent significare ablutionem à peccatis, & verba etiam, consecrationis, Hoc est corpus meum, habent ex hominum institutione significare præsentiam corporis Christi. Et quidem loquendo de hac significatione, non est dubium, quia in ipsa materia, & forma præcedat duplex significatio partialis, altera in rebus, altera in verbis, seu duplex aptitudo partialis fundamentalis, vt assūmentur à Deo ad significandum effectum sacramentalem. Ceterum hæc non est significatio illa propria sacramenti, vt sacramentum est, & per quam constituitur in ratione sacramenti: nam significationem sacramentalem habent sacramenta omnia à Christo Domino, à quo instituta sunt, & à quo habent esse signa infallibilita gratia sanctificantis. Et hæc significatio videtur omnino esse simplex, & indissolubilis, quia materia seorsim, aut forma seorsim nullo modo, nec partialiter quidem significant gratiam sanctificantem. Unde concludit idem Vasquez, partes illas, quæ in sacramento comparantur, vt materia, & forma, non esse res cum sua significatione partiali ex una parte, & ex alia parte, verba etiam cum sua partiali significatione, led res secundum se, & verba secundum se, ita vt ex ipsis componatur integra quasi materia secunda sacramenti, cui aduenit ultima forma artificialis, quæ est significatio sacramentalis, que habetur ex Christi institutione.

Huic secundæ sententiae magis auctor, aliquid tamen primæ concedendum est. Pro quo aduerto primò, non esse sermonem, vt diximus de significatione illa fundamentali, qua res, & verba habent antecedenter ad Christi institutionem. Hac enim significatio, seu propriæ videtur proculdubio esse composita ex duplice significatione partiali, & licet P. Vasquez num. 23. hanc etiam dicat, non reperiiri in omnibus sacramentis, nam in matrimonio (inquit) neque verba, neque res, neque quidquam aliud hunc effectum spirituale gratia verè, aut false expressè denotabant ante diuinam institutionem, sed solam mutuam corporum traditionem, & vinculum inter coniuges; adhuc negari non potest, quod antecedenter ad Christi institutionem sit in contritu matrimonij proprio quædam specialis, & aptitudo, vt assumeretur, & institueretur à Deo

41.
Vasquez.
Impugnat
à Vasquez,
qui uult esse
uicinam indi-
uisibilem.

Bene expli-
cavit Vasquez
distinguendo
duplum si-
gnificationem
scilicet fun-
damentalem
& formalem.

42.
Arridet hæc
ultima do-
ctrina, ali-
quid tamen
in prima pla-
ce.

ad significandam gratiam, &c. quam possumus applicare significacionem radicalem, & remotam, & quam ipsi Valquez tandem concedit, nunc ergo followam est sermo de significacione sacramentali, quae habetur post diuinam institutionem.

43. Aduerto secundò nomine *significationis* intelligi posse, vel significacionem in actu secundo, hoc est, ipsum actum significandi ; vel significacionem in actu primo, hoc est, vim, & potestatem significandi. Et quidem, si sermo sit de significacione in actu secundo, certum videtur, eam non esse compositam, & diuisibilem, ita ut pars ipsius proueniatur ab rebus, & pars a verbis; sed esse simplicem, & indiuisibiliter prouenientem ab utrisque. Nam, licet sint aliqua causa partiales, quae ita concurrunt, vt ex parte effectus una pars correspondat una causa, & vna pars alteri ; regulariter tamen causæ partiales omnes concurrunt indiuisibiliter ad eundem effectum, vt potentia visiva, & species imprevisa eadem actione concurrunt ad eundem actum visionis. In causis autem significatiis inuenimus etiam hos duos modos causandi, seu significandi : nam aliquando signum ita componitur ex pluribus partibus, vt singulae partes habeant etiam in actu secundo diueram significacionem partialem; v.g. in hac oratione, *Petri & Pauli currunt*, singulae partes aliquid significant, etiam in actu secundo, & ex iis omnibus significacionibus partialibus resultat significatio totalis, & completa. Aliquando vero signum, licet componatur ex multis partibus, singulae tamen non significant, sed omnes simul concurrunt ad eandem significacionem : v.g. in hac voce, *quadraginta*, sunt quatuor syllabæ, & omnes significant; non tamen ita vt singulis correspondeat quarta pars numeri significari, nam prima syllaba, *qua*, non significat decem, nec secunda, aut alia ex sequentibus, sed omnes indiuisibiliter significant totum illum numerum quadragenarium. Sic ergo se habent partes componentes sacramentum; nam in Baptismo, v.g. abluctio secundum se non significat partialiter partialitate rei significatae, ita vt pars correspondat ablutioni, & pars verbis, sed totū, quod significatur, correspoder ablutioni, & verbis simul sūptis, vt constat.

44. Difficultas solùm potest esse de significacione in actu primo, hoc est vi, & potestas significandi, quae videtur recipi saltem moraliter in sacramento, & per consequens esse diuisibilis iuxta diuisibilitatem ipsius subiecti, in quo recipitur. Ut autem sciamus, quomodo in hoc loquendum sit, debemus præ oculis habere, quid vere sit illa vis, seu potestas significandi proxima, quam sacramentum habet ; si enim esset aliud accidentis intrinsecè, & verè in ipsi sacramentis inhärens, non esset dubium, quin esset diuisibile, & multiplex, cum non posset unum, & idem accidens recipi in diversis subiectis, & separatis, qualia sunt materia, & forma sacramenti. Cæterum illa potestas significativa (si realiter & physicè loquamur) maior ex parte est aliud extrinsecum rebus, & verbis sacramentalibus ; nam sicut in vocibus humanis, potestas, quam habent ad significandum, est reuera denominatio extrinsecæ ab hominum institutione, à qua dicuntur voces significatiæ; sic in sacramento potestas, & vis significandi gratiam, est denominatio extrinsecæ proueniens ab institutione diuina; quare posse significare gratiam, est. Deum hæc signa instituisse ad hoc, vt gratiam significant : dixi, hanc potestatem *maiori ex parte* esse denominationem extrinsecam, quia non nego, ex aliqua parte includere aliud intrinsecum, nam si res attenter considereremus, potestas, quæ habet hac vox, *lapis*, ad significandum lapidem, in-

cludit ipsammet vocem sensibilem, & hominum institutionem, per id enim constituitur in actu primo potens significare, per quod postea in actu secundo causa significacionem actualem, vt constat in omnibus aliis causis : significatio autem actualis causatur, & ab institutione hominum, & à prolatione ipsius vocis; nam illa est causa significacionis, quæ est causa, quod in audiente hanc vocem excitetur species lapidis (hoc enim est formalissimè significare lapidem, ducere audientem in cognitionem lapidis, vt cōstat ex definitione signi), illud autem, quod causat in audiente hanc vocem notitiam lapidis, nō est sola institutione hominum, vt constat, sed etiam prolatione illius vocis; utraque ergo simul, prolatione faciliter vocis, seu vox ipsa, & institutione hominum, quam ego aliunde scio, causant in me notitiam lapidis, & per consequens significacionem actualem; ergo potestas in actu primo, ad significandum lapidem, includit, & vocem ipsam, & institutionem hominum; ac proinde aliqua ex parte illa potestas est intrinseca voci, licet maiori ex parte sit extrinseca; sic etiam de sacramento dicendum est ob eandem rationem: potestatem ad significandum gratiam cōponi ex ipsa entitate rerum, & verborum, & ex institutione diuina; utraque enim causat in nobis significacionem actualem, seu notitiam gratiae causans; atque adeò illa vis, seu potestas significativa, aliqua ex parte est intrinseca rebus, & verbis sacramentalibus, licet maiori ex parte sit denominatio extrinseca proueniens formaliter à diuina institutione.

Dici item, si realiter & physicè loquamur, quia si loquamur de ente rationis, vel morali, per quæ solet hæc potestas explicari; illa possunt dici intrinseca rebus, & verbis sacramentalibus: quia enim mens nostra affluit cognoscere alias causas potentias operari per virtutem intrinsecam, concipit aliud ad modum intrinsecæ resultans in vocibus ex institutione hominum, & in sacramentis ex institutione diuina, per quod constituantur in ratione signi significatiui; hinc est, quod multi communiter dicunt, hanc significacionem, seu vim ad significandum esse relationem rationis; quo etiam modo loquitur Valquez *mm. 24*, quod tamen debet intelligi *Vasquez*, de cuncte rationis fundamentaliter sumpto, hoc est, esse aliud intrinsecum, quod est fundamentum confingendi illum respectum rationis, per quem faciliter declaratur vis significativa, vt supra vidimus; & quidem in hoc sensu etiam potest dici esse intrinseca, quia intellectus singit illam vim esse aliquid intrinsecum in rebus, & verbis sacramentalibus. Similiter possumus dicere, esse aliud ens morale intrinsecum, nam ens morale est ens aquivalens physicò; quando scilicet datur fundamentum, vt in ordine ad aliquos effectus, ita se habeat, ac si reuera daretur tale ens physicum, & intrinsecum; sic in vocibus significatio, seu potestas significandi, dicitur ens morale intrinsecum; quia illa voluntas, & institutio hominum præterita, non minus operatur nūc significacionem actualem in vocibus, quam si esset physicè præsens, & intrinsecè inhärens illis, & in hoc sensu dicitur moraliter præsens, & intrinseca, id est, aequivalenter in ordine ad talē effectum; sic etiam in sacramento significatio, seu potestas significandi, dicitur aliud morale intrinsecum illi, quia illa institutio Dei, licet physicè sit extrinseca, aequivalenter est intrinseca, hoc est, ratione illius sacramentum, non minus operatur & conductit ad significandum, quam si haberet intrinsecè vim physicam significandi gratiam.

Ex dictis ergo constat, quid veri habeant singulae ex supra adductis sententiis; nam si realiter, &

B. 4 physicè

*Sic infertur
potestatem ad
significandam
gratiam com-
poni ex ipsa
entitate rerum
& verborum,
& ex institu-
tione diuina,
atque ita esse
partim in-
trinsecæ, par-
tim extrin-
secæ.*

*Potestas fe-
gnificandi in
sacramento
est aliud
morale in-
trinsecum, ex-
pliatur.*

Ex his colligi- physicè loquamur, forma constituens ultimò sacramentum in ratione signi non potest esse duplex, aut composita ex materia, & forma; cùm enim sit institutio diuina, & hæc sit vna & eadem indiuisibiliter sententia.

Bene sentit Vasquez sⁱ physice & realiter loquamur, bene etiam Suarez si moraliter.

consequens est, vt forma ipsa signi, vt ligni, sit vnicā, & simplex realiter, prout volebat P. Vasquez; si vero loquamur ratione nostra, seu de significacione, prout est aliquid rationis, sic faciliter conceditur esse etiam composita, & duplex ratione nostra pro diuisibilitate subiecti, cui concipitur inhærens, & intrinseca; similes si loquamur de eadē significacione, prout est aliquid ens morale, possumus etiam concedere, esse eodem modo moraliter duplex, & compositam; quia sicut est æquivalenter intrinseca, sic etiam est æquivalenter duplex, & inhærens, pars in rebus, & pars in verbis, nam perinde concurrunt ad significandam gratiam res, & verba, ac si singulis inesset vis, & potestas intrinseca, & propria ad illum esse; quare æquivalenter, seu moraliter illa potestas est duplex, partialis, licet physicè, & verè sit vnicā, & simplex. Denique in eodem sensu dicere possumus, loquendo moraliter, sacramentum componi ex materia significante, & forma etiam significante: hoc est, ex rebus cum sua significacione partiali, & ex verbis cum sua significacione partiali: quia sicut moraliter loquendo, illæ duas significaciones distinguuntur; sic possunt moraliter loquendo compонere integrum significacionem sacramentalem, quatenus ita significant res, & verba, ac si singula afferrent secum significacionem partialē, realiter tamen, & physicè non datur talis compositionis ex significacione rerum, & ex significacione verborum, cùm illæ duas significaciones realiter, & physicè non distinguantur, sed solum datur realis compositionis ex rebus & verbis, quæ regulariter distinguuntur realiter, & ex eisdem rebus, & verbis, ac significacione, seu potestate significandi, quæ realiter ab illis distinguuntur, vt vidimus.

47. Vnde ad fundatum supra adductum à P. Suarez, quod scilicet significatio verborum sit magis clara, & perfecta, atque ideo determinet significacionem rerum, quæ est minus perfecta, & per consequeniam significatio est forma alterius; respondendum erit, id quidem verum esse in primis in sensu morali, seu æquivalenti supra explicato; nam sicut moraliter sunt duas significations distinctæ, sic moraliter etiam vna eorum est clarior, & determinans alteram; nam propter diuinam institutionem ita se habent res, & verba in Baptismo, v.gr. ac si singulis inesset vis intrinseca ad significandam gratiam, & clarior quidem & magis determinata in verbis, quam in ablutione. Si vero loquamur physicè, intelligendum est illud de sola significacione fundamentali, & remota, seu aptitudine, quam habent de se res, & verba, vt inserviantur à Deo ad significandam gratiam: illa enim aptitudo clarior, & magis determinata est in verbis, quatenus res de se sunt magis indifferentes ad significandum, hoc vel illud, quæ indifferenter determinatur per verba, quæ sunt aliquid minus indifferens, vt constat.

48. Denique exemplum Eucharistia, quod affert Suarez, in qua species sacramentales significant nutritionem animæ, verba vero præsentiam Christi, intelligendum est de hac ipsa significacione fundamentali, & remota, quam species, & verba habent de se: nam si sermo sit de significacione, quam habent ex institutione, certum est, tam species, quam verba significare a quo præsentiam Christi, & nutritionem animæ: neque enim species sine verbis, nec verba sine speciebus, aliquid horum significant,

sed omnia simul indiuisibiliter, sicut syllabæ omnes simul, & indiuisibiliter significant rem significatam per vocem, & sicut etiam in rebus sacris indulgentia quæ conceditur ieiunanti, & danti elemosynam, non respondet partialiter ieiunio, & partialiter elemosyna, sed utriusque simul, & indiuisibiliter.

Dices ergo realiter loquendo, non erit verum dicere, quod sacramentum componit ex materia, & forma, sed deberemus dicere subiectum sacramenti constare ex materia, & forma, nam sacramentum ut sacramentum includit significacionem, illud autem, quod componit ex materia & forma, non est concretum includens significacionem, sed substratum, seu subiectum, quod subiicitur significacioni; ergo non componit ex materia & forma sacramentum, sed altera solum pars sacramenti, nempe materiale illius.

Respondetur negando sequelam, quia illud etiam materiale, seu subiectum significacionis appellatur sacramentum specificatiū, sicut in aliis entibus artificialibus; sic enim dicimus, calicem esse aurum, qui supponit calix pro solo subiecto figuræ calicis, non pro concreto artificiali reduplicatiū; sic etiam dicimus, vocem significatiū, seu verba esse qualitatem, quia non supponit pro concreto ex voce, & significacione reduplicatiū, sed pro subiecto significacionis.

Vltimo loco aduerte, id, quod in hac sectione positum est, sacramenta componi ex materia, & forma, intelligendum est iuxta dicta sectione precedentia, scilicet regulariter id verum esse de compositione reali, non tamen vniuersaliter, nam aliquando materia, & forma non distinguuntur realiter, vt contingit regulariter in sacramento Matrimonij; quare sicut diximus, in illo non semper interuenire res, & verba formaliter, sed solum æquivalenter, sic dicendum est, aliquando non inueniri compositionem realem ex materia, & forma, sed solum compositionem virtualiter, seu æquivalenter. Quare Eugenius nomine *materia, & forma*, non intendit, aut intelligit propriam, & rigorosam materiam, & formam, sed propriam vel impropriam; proprie enim loquens postea de sacramento Pœnitentia, indicat, in illo non inueniri propriam materiam, ideoque dixit, in illo actus pœnitentis esse quasi materiam; non ergo voluit rigorosè loqui de materia, & forma, quæ realiter component semper sacramentum, sed de compositione reali, vel virtuali propria, vel impropria.

SECTIO III.

Vtrum Sacraenta includant intrinsecè, & in recto materiam, & formam.

51. **D**uo queruntur in praesenti. Primum, an materia, & forma intrent ad componendum intrinsecè sacramentum? Secundum, an significetur in recto utraque, quando nominatur sacramentum, an vero altera in obliquo? Et quod attinet ad primum, P. Suarez in præsenti dis^p. 2. scilicet 2. tribuit Soto, quod in 4. dis^p. 3. art. 1. dicat, formam non esse partem intrinsecam sacramenti: quod idem de sacramento Pœnitentia, & Eucharistia docuisse videtur dis^p. 14. art. 1. & d. 8. quæfione unica, art. 1.

Ceterum P. Vasquez in præsenti dis^p. 129. c. 3. n. 27. Vasquez, meritò liberat Sotum ab hac sententia, probans, illum non negare, materiam, & formam esse partes, ex quibus intrinsecè componitur sacramentum, sed solum, velle non importati in recto utramque partem, sed solam materiam, quod quidem pertinet ad secundum punctum, & est valde diuersum à primo.

Affert

Disput. II.

Sect. II.

21

52. *scor.* Affert etiam P. Suarez Scotum in 4. d. 3. q. 1. & d. 8. quæst. 1. & in 2. d. 14. quæst. 4. in quibus locis videtur sentire, quod aliqua sacramenta dicant intrinsecè solam formam, qualis est Pœnitentia, quæ videtur confitente in absolutione sola, quæ sola habet significationem sacramentalē: aliquando vero consistit sacramentum in sola materia, ut contingit in Eucharistia; aliquando denique in toto composito ex materia, & forma, ut in Baptismo, Confirmatione, & Extrema vñctio.

Valquez. Ceterum P. Valquez num. 32. conatur probare Scotum loquutum etiam fuisse in sensu Sotii, nihilque aliud voluisse, nisi quod sacramentum aliquando supponat in recto pro sola forma, aliquando pro sola materia, aliquando pro vtraque simul.

53. *conclusio.* Communis ergo, & vera sententia est, sacramenta componi intrinsecè ex materia, & forma tanquam ex partibus componentibus, loquendo saltem de iis sacramentis, quæ in vnu consistunt, qualia sunt omnia, præter Eucharistiam, de qua est specialis difficultas, quam ex professo examinabimus in materia de Eucharistia. In hac conclusione conueniunt Suarez & Valquez citati cum aliis Theologis, & S. Thom. in presenti art. 6. ad secundum, & art. 7. & infra quæst. 8. 6. art. 6. vbi ait, sacramentum esse vnum compositum ex materia, & forma.

54. *Concil. Flor.* Probari autem potest. Primum ex modo loquendi Concilij Florentini in decreto sapientiæ citato, vbi haec partes appellantur materia, & forma sacramenti; non posset autem intelligi quomodo essent materia, & forma, nisi componerent intrinsecè aliquod concretum, nam materia & forma non habent alium modum concurrendi, nisi componendo aliquod totum ex illis intrinsecè resultans, in ordine ad quod materia dicitur causa intrinseca, licet respectu forma habeat aliquando causalitatem quasi extrinsecam, quatenus eam sustentat in genere causa materialis: sed huc ipsa causalitas, non potest intelligi, nisi exercetur simul causalitas intrinseca respectu compoiti resultantis ex materia, & forma; nam si materia sustentat formam, iam vnitur forma, & per consequens resultat aliquod vnum, seu aliquod compositum ex vtraque, in ordine ad quod dicuntur partes intrinsecæ: si ergo res, & verba sint materia, & forma sacramenti; oportet, quod ex illis resultet aliquod totum, cuius sint partes componentes, & quod intrinsecè constituant. Denique à priori probari potest, quia omne illud componit sacramentum in ratione sacramenti, quod constituit illud in ratione significatiui: sed non minùs constituitur in ratione significatiui per formam, quam per materiam; nec etiam per solam formam significat, sed per vtramque; neque enim sufficit sola forma ad significandam gratiam, nisi ad sit materia, nec sufficit sola materia, nisi detur forma; ergo vtraque concurrit ad componendum Sacramentum in ratione sacramenti. An vero hoc argumentum proberit etiam de Eucharistia, quod in ratione sacramenti includat intrinsecè verba consecratio-
n. nis: videbimus agentes de illo sacramento.

Quid importet sacramentum in recto.

55. Hoc itaque supposito, difficultas restat de secundo puncto; an scilicet vtraque pars, materia, & forma, importetur in recto per sacramentum, quod ex vtraque intrinsecè componitur? Suppono enim non esse idem, quod aliquid sit pars intrinseca alicuius compositi, & quod importetur in recto per nomen, quo significatur illud compositum, nam licet humana, quæ constat intrinsecè materia, & forma,

importetur in recto vtramque partem: album tamen, vel dulce, quæ sunt concreta accidentalia, non important in recto albedinem, vel dulcedinem, sed solum subiectum, albedinem vero, vel dulcedinem in obliquo, ita ut album sit habens albedinem, dulce habens dulcedinem, & sic de aliis.

Aliquis recentioribus difficile videtur, quod possit aliquid esse pars intrinseca, & non importare in recto. Quia esse totius non est aliud, nisi esse omnium partium, ergo non potest esse aliquid concretum, quod non dicat in recto omnes suas partes intrinsecas, illud enim debet dicere in recto, de quo potest prædicari in recto; sed in recto prædicatur concretum de omnibus suis partibus, cum dicimus, concretum est omnes eius partes, & esse concreti est esse omnium partium; ergo omnes importat æquè in recto, alioquin non erunt partes intrinsecè componentes, sed aliquod connotatum extrinsecum, sicut visio connotat essentialiter obiectum, licet non componatur intrinsecè ex obiecto, & anor connotat essentialiter cognitionem, licet non componatur ex ipsa. Hinc inferunt, album, dulce, & alia concreta accidentalia, in recto importare non solum subiectum, sed etiam formam, atque adeo dici posse, album est subiectum & albedo, dulce est subiectum, & dulcedo, &c.

In hoc puncto non potest esse controversia de re; certum enim est, nomina concreta aliquando, imo frequentius in ea significatione usurpari, in qua solum significant in recto vnam partem, alteram vero in obliquo. Quando enim dicimus, album est dulce, non potest vtraque pars significari in recto, quia sensus est subiectum, & albedo est subiectum, & dulcedo, qui sensus est falsus, ergo album, & dulce, solum dicunt in recto subiectum, & in obliquo formam.

Respondent, haec nomina duplicititer usurpari: ex se enim significant concretum, & tunc vtramque partem significant in recto; aliquando vero significant solum subiectum, & tunc connotant in obliquo formam; sed tunc non significant formam tanquam partem; sed tanquam quid extrinsecum: sicut haec vox cognitionis significat etiam in obliquo obiectum, non vt partem, sed vt terminum connotatum per cognitionem quæ terminatur ad obiectum.

In hac solutione de re ipsa non potest esse difficultum; ideo dixi, non posse esse hanc controversiam de re; verissimum enim est, haec nomina concreta accidentalia vtraque modo posse usurpari. Solum potest esti dispensio in applicatione huius doctrinae, ad loquitiones particulares, quatenus ex hoc principio volunt deducere, verba consecrationis non

Eft fere que-
elle formam intrinsecam sacramenti Eucharistiae in
sibi denominante, in
ratione sacramenti, eo quod transactis verbis, dic-
ex qua tamen
manere sacramentum, quod ipsi intelligent de
male inferunt
verba con-
secrationis non
effici formam
intrinsecam
Eucharistiae.

Quando nam
concretum
vtrperatur pro
vtraque par-
te.

reducuntur in recto, & tunc significare concretum, & non subiectum, & non formam, sed significare intrinsecam, & non obiectum, & non vtrperatur pro vtraque parte. Quod illa usurpatio nomine concretum pro solo subiecto in recto dicatur esse extraordinaria, cum tamen haec sit frequentissima, & regularis; illa autem alia accepta pro vtraque parte in recto sit rarissima, & communiter soleat explicari aditio aliquo termino reduplicante, v. g. album in quantum album, est concretum; solidum in solidum includit duo, &c. Quando enim sine reduplicatione profertur, intelligitur regulariter supponere in recto pro solo subiecto: & ideo quando sine reduplicatione profertur haec propositio, Deus est homo, semper intelligitur, homo, supponere in recto pro sola subsistencia, non pro omnibus, que intrinsecè includuntur, quia si hoc esset, iam esset falsa propositione, faceret enim hunc sensum, Deus est humilitas.

Res ponitur
in exemplo.

56.
Difficultas
aliquorum
recentiorum.

57.
Quomodo co-
creta frequen-
tius usurpen-
tur.

58.

& subsistētia Christi, quod est falsum: est autem vera, & catholica propositio, quia absolute prolatā intelligitur *homo* in recto significare solum suppositum Verbi, quod est Deus, licet in obliquo significet etiam humanam naturam. Debemus ergo fateri, per huiusmodi nomina regulariter significari quidem utramque partem, sed non utramque in recto.

59.
Non est idem
significari
immediatē
per aliquod
nomen & si
gnificari in
recto.

Vt vero latissima argumento, quod illos recentiores mouebat, notandum est, non esse idem quod aliquid significetur per aliquod nomen, & quidem immediate, & quod significetur in recto; potest enim aliquid immediate significari, & non in recto, vt constat manifeste in hoc complexo, *Petrus, qui habuit vestes*; in quibus vocibus duo immediate significantur, scilicet Petrus, & quod habuerit vestes, & tamen non significatur utrumque in recto; quia haec prædicatio est vera nunc est *Petrus, qui habuit vestes*, & non est vera hac: *mone est Petrus, & habitudo vestium*: ergo habitudo significatur tantum in obliquo; ergo potest dari aliqua vox incompleta, & simplex, quae significat hoc ipsum, quod significatur per illas voces, & per consequens, quae significet Petrum in recto, & habitudinem vestium in obliquo; talis autem est haec, vox *album*, quod est idem ac, *illud, quod habet albedinem*, ubi subiectum, & albedo significatur, sed subiectum in recto, & albedo in obliquo. Ratio autem a priori est, quia significare est solum ducere audientem in cognitionem aliquius; cum autem vox ducat in cognitionem non solum illius, quod importat in recto, sed etiam illius, quod importat in obliquo; consequens est, quod latius pateat significare, quam importare in recto, atque adeo, quod possit aliqua vox significare aliquod concretum, quin significet totum illud in recto.

60.
Respondetur
ad argumen-
tum falsum,
num. 56.

Hinc iam ad argumentum respondetur concedendo, esse partium non distinguib; ab esse totius; unde quando concretum significatur in recto, debet etiam importari in recto omnes eius partes: negant tamen, per ea nomina significari regulariter concretum in recto: significant quidem concretum, & compositum accidentale; non tamen significant illud in recto, sed subiectum solum in recto, reliqua vero in obliquo, quare licet illud, quod significatur per *album*, identificetur realiter cum concreto, & possit prædicari de illo, (per *album* enim significantur & subiectum, & inherentia, & albedo) illud tamen quod significatur in recto per *album* non potest prædicari de concreto, non enim possumus dicere, *subiectum est concretum*; neque etiam potest prædicari de pariete id totum, quod significatur per *album*, sed solum id, quod significatur in recto, nam partes non est concretum accidentale, sed est rectum illius concreti. Supponit ergo illa vox in recto pro solo subiecto, licet significet utramque partem, & inherentiam, & idcirco dicitur nomen concretum, quia vero significat compositum, licet non omnes partes eodem modo.

61.
Instantia.

Dices, illud, quod significatur in obliquo, eo ipso non significari vt partes, siquidem non significatur vt pars illius, quod importatur in recto: nam puto quid illud sit, cuius significatur vt pars? An *rectum* significati recti? & hoc non, quia albedo non est pars subiecti quod solum significatur in recto, sed concreti, quod non significatur in recto. An vero significatur vt pars *rectum* totius obiecti, quod significatur quomodo cumque per illud nomen, siue in recto, siue in obliquo? Et quidem, si hoc dicatur, sequitur, omnia, quae significantur in obliquo, significari vt partes, quia omnia sunt partes totius obiecti, quod quomodo cumque significatur per illud nomen; nam id, quod in obliquo significatur, est ali-

quid eorum, quae significantur, vt constat. Consequens autem est ab iurdum; nam in hac voce, cognitio, significatur obiectum cognitionis saltem in obliquo, & tamen obiectum non significatur vt pars, sed vt terminus extrinsicus connotatus; ergo si, *album*, significat eodem modo albedinem, vt connotatum illius, quod significatur in recto, non magis significabit albedinem vt partem, quam haec vox, cognitio, significat obiectum vt partem.

62.
Dilector.

Respondeo, etiam quae significantur in obliquo, aliquando quidem non significari vt partes, contingit in illo nomine, cognitio, quo licet significetur, & connotetur in obliquo obiectum, non tamen vt pars; aliquando vero significari vt partes, tunc scilicet quando per illud nomen significatur aliquod concretum, seu compositum, cuius sit pars id quod significatur in obliquo sicut per *album*, significatur concretum, cuius albedo sit pars. At vero, per hanc vocem, cognitio, non significamus aliquod concretum resultans ex cognitione & obiecto, cuius concreti obiectum sit pars; & ideo obiectum connotatur quidem, non tamen significatur vt pars: neque enim significari vt partem, est solum esse aliquid eorum, quae significantur, sed requiritur, quod sit aliquid illius concreti, seu compositi, quod significatur per modum concreti, seu compliciti, per illam vocem. Ideo etiam per has duas voces, *dealbans*, & *dealbaum*, licet per utramque significetur albedo in obliquo; per primam tamen non significatur vt pars illius concreti, quod solum resultat ex agente, & ex actione dealbandi, non vero ex albedine; per secundam autem significatur vt pars illius concreti, quod resultat ex recto, & albedine; quod idem inuenies in aliis vocibus significantibus concreta, in quibus semper una pars significatur in obliquo, licet significetur vt pars.

Denique aduerte, me dixisse, non esse idem significari immediate, & significari in recto, vt obiectum reicerem aliud principium, quod idem. Autores supponunt, scilicet, omne id, quod significatur in obliquo, significari immediate, & in alio: sic enim hoc nomen, *viffo*, significat immediate, & in recto actum potentia visiva, mediatè vero, & in obliquo obiectum visum, quod dicitur significari mediatae, quia vox non ducit nos immediatè ad illud, sed mediante visione, quam immediatè significat; & quia viffo dicit ordinem ad rem visam, ideo obiectum immediatum dicit nos iterum ad cognitionem illius obiecti mediatae, seu secundarij, quod cognoscitur in obliquo, tanquam terminus obiecti primarij; & sic cetera omnia, quae significantur in obliquo, significantur, vt termini obiecti directi, & per consequens significantur solum mediatae. Hoc, inquam, principium, si vniuersaliter accipiatur, videtur esse omnino falsum, quia, *album*, non significat albedinem mediatae, sed immediate, vt dixi, nam licet sint aliqua obiecta, quae ducant in cognitionem sui termini significati in obliquo, & ideo illud obliquum dicatur significari mediatae: alia tamen sunt obiecta recta, que nullo modo ducunt in cognitionem illius, quod significatur in obliquo; vt contingit in *albo*; nam rectum albi, seu paries secundum se nullam prorsus habet connexionem, aut habitudinem determinatam ad albedinem, ratione cuius ille, qui cognoscit parietem, ducatur ad notitiam albedinis; ergo vt cognoscatur non solum parietem, sed etiam albedinem, debet hanc aliunde cognoscere, quam ex pariete, & per consequens debet immediate etiā venire in albedinis cognitionem, quia alioquin quatumcunque audiat parietem, non sciet illum esse *album*.

Dices, albedinem cognosci non in pariete secundum

63.
Notandum.

Quidam in obliquo signifi-
ciantur me-
diatae vt ob-
iectum respe-
cta viffo, nu-
quidam im-
mediatae vt
illa omnia
que vt partes
coereti signi-
ficantur.

63.

dūm se, sed in pariete ut habente, nam illa habentia (ut ita dicam) est aliiquid determinatè connexum cum albedine, & ducens in notitiam albedinis. Sed contra, quia ipsa habentia potest significari etiam in obliquo, immo ita debet significari per *album*, & non in recto, quia alioquin non posset album praedicari de pariete, sicut non possumus dicere, *paries est subiectum*, & *habentia albedinis*; quare fatendum est, habentiam non significari in recto, sed in obliquo, & tamen ipsa habentia non cognoscitur in alia habentia, nec mediata, sed immediata in se ipsa, ad quam immediata dicit vox *album*; ergo iam datur aliiquid significatum in obliquo, & non significatum mediata, sed immediata. Maneat ergo ex dictis, posse aliiquid significari in obliquo, & tamen ut partem aliquius concreti, quod per illud nomen significatur; & de quo tamen puncto iterum redibit sermo in tractatu de Eucharistia.

65. Relat ergo difficultas supradicta, an sacramenta importent in recto vtramque partem, materiam, & formam, an verò alteram earum in obliquo? hoc est, an cum nominamus Baptismum, v.g. illa vox faciat hunc sensum, *ablutio*, & *verba*; an verò hanc, *ablutio cum verbis*; aut, *verba cù ablutio*, &c. de aliis Sacramentis præter Eucharistiam, de qua suo loco.

Sotus locis supra adductis docet, sacramentum supponere in recto pro sola materia, formam verò importare in obliquo. Fundamentum ipsius est, quod composita artificialia, quale est sacramentum, semper habent hunc modum significandi subiectum in recto, & formam de connotato, vt *Cathedra* est lignum habens talen figuram; ergo sacramentum etiam, quod est ens artificiale, supponit in recto pro forma, & connotat formam in obliquo.

66. Cæterum contra Sotum in primis est, quod fortasse non omnia nomina entis artificialia habent illum modum significandi: nam *calix*, v.g. non est aurum, sed ex auro, nec *vestimentum* est lana, sed ex lana, & sic de aliis, quia hæc nomina fortisan non supponunt in recto pro sola materia, sed etiam pro forma. Ceterum, quidquid sit de hoc, non militat hac ratio in Sacramentis, nam potest concedi, sacramentum quod est compositum artificiale, ex rebus scilicet, & ex significatione, conuenire cum aliis artificialibus in hoc, & supponere in recto pro rebus, sed subiecto significacionis, & importare de connotato significacionem, quæ est ultima forma huius compositi artificialis, constitutus illud in ratione signi, & sacramenti; at verò importare in recto omnes partes, ex quibus componitur ipsum subiectum significacionis.

67. Explicatur, & probatur exemplo vocis significatiæ, nam oratio est etiam ens artificiale compositum ex vocibus humanis, & ex significacione illius imposta; & quoniam forte in recto supponat *oratio* solum pro vocibus, importanter de connotato significacionem; cæterum negari non potest, quam importet in recto omnes syllabas, & partes, ex quibus componitur ipsa oratio, quæ sunt partes quasi integrantes illius orationis, supra quas omnes cadit ultima forma constitutus eam in ratione orationis significantis, quæ est significatio. Item *domus* licet concedatur supponere in recto pro materia, & importare de connotato formam artificij, negari tamē non potest, quia supponat in recto pro omnibus partibus integrantibus ipsius domus, recto, scilicet, partibus, lateribus, &c. supra quas omnes cadit ultima forma artificij. Sic etiam, licet sacramentum supponat in recto solum pro subiecto significacionis, & importet de connotato significacionem, quæ est forma ultima constitutus illud in ratione sacramenti;

cæterum debet importare in recto partes omnes, ex quibus componitur ipsum subiectum significacionis, scilicet, res, & verba, quæ sunt quasi partes integrantes ipsius subiecti. Hoc enim est proprium partium integrantium, ut omnes debeat importari æquè in recto per nomen totius, sicut nomen, *domus*, non importat fundamentum in recto, & te-

ctum in obliquo, sed vtrumque in recto.

Dices, in Baptismo v.g. *ablutio*, & verba non sunt partes mere integrantes, sed materia & forma, ergo *ablutio* significatur per te importatur de connotato, quia est forma constituens sacramentum in ratione signi, sic etiam verba debent importari solum de connotato, quia sunt forma determinans ablutionem ad esse Baptismi. Respondeo, negando consequentiam; non enim sufficit, aliiquid esse formam, ut importetur de connotato: nam etiam anima rationalis est forma hominis, & tamen non importatur anima de connotato, & materia sola in recto per hanc vocem *humanitas*, sed vtrumque æquè in recto. Requiratur ergo ad hoc, quod importetur de connotato, quod significetur per modum alteri adiacentis: & quia in compositis substantialibus vtrumque pars supponit substantialiter, hinc est vtrumque, tam materiali, quam animam v.g. importari in recto; *humanitas* enim non est materia habens animam, sed materia, & anima rationalis; *album* verò non est subiectum, & albedo, sed subiectum habens albedinem: ecce anima rationalis, licet sit forma, non importatur de connotato, quia non significatur ut habita ab alia parte, albedo verò quia significatur ut habita à subiecto, ideo importatur non in recto, sed de connotato. Sic ergo sacramentum, licet importet forte de connotato significacionem, quia sacramentum est ratio subiectum habens significacionem; non tamen importatur de connotato verba, quia verba non significantur per modum alteri adiacentis: Baptismus enim v.g. non est *ablutio*, habens talia verba, nec ipsa verba significantur adiacere rebus: & ideo licet verba sint forma, quia determinant per clarioram significacionem ipsas res, non tamen importantur de connotato, sed in recto.

68. Hanc nostram solutionem impugnarunt aliqui Recentiores, eo quod non sit uniuscunctorum verum, quod forma, quæ importatur in obliquo, debet importari ut habita à subiecto, nam per hanc vocem, *cognitum*, importatur cognitione in obliquo, & tamen non significatur ut habita ab obiecto, cum verè non sit in obiecto, sed in cognoscente. Hoc tamen friuolum est, quando enim dicimus, aliiquid importari ut habitu, non intendimus, re ipsa haberi ab alio, sed ex modo significandi importari, sicut illa quæ sunt formæ habite à suis subiectis, qui modus significandi appellari solet à *summuntibus*, per modum alteri adiacentis, unde illi dicuntur termini adiectivi, id est, quibus unum significatur in recto, & aliud in obliquo quasi adiacens illi; cum ergo, *cognitum*, sit terminus adiectivus, non est dubium, quin cognitione significetur per modum alteri adiacentis, licet reuera non insit intrinsecè in obiecto, quod denominatur *cognitum*.

69. Dices, ergo eodem modo in sacramento materia, v.g. *ablutio*, licet in se non habeat intrinsecè verba, poterit extrinsecè ab illis determinari, & per consequens poterit significari, ut substantia illis, sicut obiectum significatur substantia cognitionis; & per consequens verba se habebunt per modum alteri adiacentis. Respondetur, posse quidem id fieri per aliam vocem, quæ significaret verba quasi adiacentia ablutioni, quia vox deberet esse terminus adiectivus ad hoc, ut eo modo significaret, qualis esset hic terminus complexus, *ablutio verba explicata*, per quem

quem significantur verba quasi adiacentia ablutioni: per nomen autem, *Sacramentum*, nullo modo insinuat, adiacere magis verba ablutioni quam ablutionem verbis. Ideo diximus, per hanc vocem non significari verba de connotato, sicut reuera sint forma, sed significari substantiam ad modum per stantis, sicut anima rationalis significatur per vorem *humanitatem*, ut diximus.

SECTIO IV.

Vtrum in Sacramentis nouae legis requirantur verba consecratoria, an vero concionatoria.

71.

His terminis explicant Hæretici nostri temporis, qualia sunt verba Sacramentalia: dicunt enim, ea prout à nobis adhibentur, habere speciem Magiæ, quatenus super materiam proferuntur, ac si cum materia loqueretur; cùm reuera non debeant proferri, nisi ad instruendum populum, & vt intelligant, quid ipso mysterio, vel Sacramento significetur.

72.
Cencluſio.

Conclusio certa, & Catholica est, verba illa esse verba consecratoria, nec adhiberi per modum concionis, sed tanquam habentia peculiarem efficaciam ad consecrandam materiam, & causandum effectum sacramentalem. De hac conclusione, quia res est, qua ad Controversistas spectat, videri potest ultra alios Cardinalis Bellarm., lib. 1. de *Sacramentis in genere*, cap. 19. & 20. vbi latè, & optimè eam probat. Valentini item in *præsentis disput. 3. quæst. 1. punct. 2.*

Bellarm.

Valent.

Probatio con-

clusio.

Caluin.

Beza.

Retorquetur

contra illos ar-

gumentum.

</

riam etiam, & formam eorum; cum enim sacramen-
tum sit complexum ex materia & forma, non potest
institui aliquod complexum ad significandam gra-
tiam, quin simul instituantur talis materia, & talis
forma ad significandam gratiam, & per consequens
Christus instituens sacramenta, instituit, & deter-

*Probatur ex minauit materiam, & formam eorum. Conclusio
Conc. Trident. Concilii Tridentino sessione 7. can. 1.*

his verbis, *Si quis dixerit, sacramenta nova legis non
fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta,
aut esse plura, aut pauciora, quam septem, &c. Anathema
sit, & sess. 21. cap. 2. declarat, in Ecclesia fuisse per-
petuo potestatum, ut in sacramentorum dispensatione, salua illorum substantia, ea statueret vel mu-
taret, qua magis expedite iudicaret, vbi per illa
verba, salua illorum substantia, aperte indicatur, sub-
stantiam ipsam non fuisse relictam Ecclesiae arbitrio, & dispositioni, sed fuisse statutam, & deter-
minatam à Christo.*

82. Constat hoc ipsum ex Scriptura, vbi habetur de-
*Confirmatur terminatio facta à Christo circa materiam, & for-
matum sacramentorum; vt in Baptismo quem insti-
tuit in aqua, nisi quis renatus fuerit ex aqua, Ioannis 3.
Ioan. 3.
Matth. xl.*

*Suarez. formam vero dedit, Matthaei vltimo. Baptizantes eos
in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Ad Eucha-
ristiam item voluit adhiberi panem, & vinum, & il-
la verba: *Hoc est corpus meum. Hoc est sanguis meu.*, &c.
dum præcepit Apostolis eodem ritu confidere quo
ipsem fecerat. *Hoc facite in meam commemora-
tionem.* In sacramento Pccnitentie determinavit, pro
materia peccata, & pro forma absolutionem, cum
dixit, *quorum remissio peccata, remittetur eis*, &c.
Quod idem credendum est de aliis sacramentis.*

*Loca Patrum ad hoc ipsum vide apud Suarez in
prefensi disputatione 2. sect. 3.*

83. Ratio denique est, quia cum sacramenta causent,
*Probatur ratione & significant efficaciter gratiam, non potuerunt ab
aliо, nisi à Christo instituti ad hoc significandum,
qui est auctor gratiae. Potuit quidem Christus de-
legare Ecclesiam, vt tanquam ex commissione deter-
minaret sacramenta, quibus Christus efficaciam tri-
bueret; non tamen oportuit ita fieri, tum ut maior
auctoritas ipsius Sacramentis conciliaretur, tanquam
determinatis à solo Christo; tum ut hoc modo uniu-
tas maior esset in Ecclesia viuentera, cum debeat eis-
se Ecclesia, non dem visibilibus signis vbique vt secundum sub-
stantiam, que non parum conducunt ad unitatem
fidei, & religionis conferuandam. Vide alias con-
gruentias apud Suarez vbi supra.*

84. *Prima difficultas contra conclusionem positiu ex sa-
cramento Matrimonij.* Contra hanc veram doctrinam duplex potest esse
difficultas. Prima ex sacramento Matrimonij, in
quo Ecclesia videtur variasse materiam faciendo,
quod consensus contrahentium absque praesentia
Parochi, quae prius erat materia valida, iam non sit
materia valida huius sacramenti. Respondet faci-
le, Ecclesiam non variasse ibi formaliter loquendo
materiam sacramenti, sed solum materialiter; nam
materia, quam Christus voluit ad sacramentum
Matrimonij, non erat qualiscumque consensus con-
trahentium, sed consensus legitimus, & validus ad
translationem iuris in corpora: Ecclesia autem po-
tuit reddere inuidum, & illegitimum consensum
præstatum absque tali solemitate, sicut res publica
reddit illegitimum, & inuidum consensum pupilli
ad transferendum dominium absque auctoritate
tutoris; quare consequenter non poterit esse mate-
ria sacramenti, que deberet esse consensus legitimus,
& validus. Sic etiam possent homines facere, quod
haec verba non sufficiant ad consecrationem Eu-
charistie, *Hoc est corpus meum*, faciendo scilicet quod
haec vox corporis, significaret lapidem, & haec vox la-

*pis significaret corpus, tūc enim deberet aliis verbis
conferari, non tamen mutassent formam sacramenti
formaliter loquendo, sed solum materialiter; quia
forma instituta à Christo sunt verba, que ex homi-
num institutione significare possint tale sensum, &
per cōsequens homines possunt reddere inefficacia
verba, que prius erant efficacia: sic in præsenti, &c.*

*Qua materia fuerit à Christo determinata pro
sacramento Ordinis.*

Secunda difficultas, & grauior potest esse ex sa-
cramento Ordinis, in quo videtur Ecclesia mutasse
aliquid circa materiam, & formam: olim enim vi-
detur fuisse collatum sacerdotium, v.g. per solam
manus impositionem cum verbis proportionatis;
imò nunc in Ecclesia Graeca, non solum Episcopi
schismatics, sed Catholicis etiam, & qui Romæ de-
gunt dum Græcos Presbyteros ordinant, sciente, &
consentiente Summo Pontifice (me præsente) non
per calicis, & patena porrectio[n]em faciunt, sed
per manus impositionem super caput ordinandi, di-
cente Episcopo, *Divina gratia, que semper infirma sa-
nat, & qua defūt supplex, creat, seu promovet N. vene-
rabilem Diaconum in Presbyterum. Oremus igitur pro
eo*, &c. quem ritum ordinandi, nemo iure damnare
poterit, aut verisimiliter de illius valore dubitare;
& tamen Ecclesia Latina eundem ordinem conferit
per exhibitionem panis, & vini cum aliis verbis, in
qua actione, & in quibus verbis creditur imprimi
character, & consistere materia, & forma huius sa-
cramenti, protv[er] habetur in decreto Eugenij IV.
Eugen. IV.
sap[er] citato ad Armenos, vbi assignatur haec mate-
ria, & forma ordinatio[n]is Presbyteri; ergo faten-
dum est, fuisse factam, vel fieri posse aliquam varia-
tionem circa materiam, & formam sacramentorum.
Quod argumentum etiam fieri potest in ordinatio[n]e
Diaconi, qui olim per solam manus impositionem
ordinabatur, & nunc apud Græcos, etiam Catholicos,
ita ordinatur; apud Latinos verò per traditionem libri Euangeliorum cum forma illi cor-
respondente, vt habetur in dicto decreto Eugenij,
& tamen certum videtur, non potuisse illam Euangeli-
orum traditionem esse materiam, antequam Euangelia scriberentur, quo tempore iam ordina-
bantur Diaconi, vt constat de S. Stephano & aliis.

Huic difficultati, omis[us] variis solutionibus, re-
sponderi potest, materiam, & formam huius sacra-
menti eo modo, quo à Christo fuit instituta, non
posse mutari: Christum tamen non determinasse in
individuo materiam, & formam materialiter sumptus;
sed solum voluisse, quod conferetur Ordo per al-
iquid signum sensibile significativum potestatis qua
traditur, & per verba hoc ipsum exprimentia. Quam
doctrinam supponit Innocentius I V. communiter
receptus in capite Presbyter, de Sacramētis non iteran-
dis: vbi docet, tempore Apostolorum formam, qua
ordinabantur Ministri, fuisse manu impositionem,
neq[ue] aliam fuisse formam tunc seruatam (per
formā intelligit ritum, vt suprā monimus sect. 2.)
*Unde credimus (inquit) quod nisi essent forma postea in-
venient, sufficeret ordinatori dicere, si Sacerdos, vel alia
equipollentia verba; sed subsequentibus temporibus for-
mas, qua seruantur, Ecclesia ordinavit. Hoc ipsum insi-
nuat Bellarm. tom. 2. libro unico de sacramento Ordinis, Bellarm.
e. 9. in fine his verbis. Credibile autem est, Dominum in-
stituisse illas omnes materias Ordinum, non quidem in par-
ticulari, sed generaliter, monendo Apostolos, vt Ordines,
conferrent per ceremoniam instrumentorum, quibus signi-
ficaretur eorum potestas. Vbi nomine instrumentorum
debet etiam comprehendere manus, quae est instru-
mentum in instrumentoru[m], alioquin debuisset negare,
dati*

85.
Secunda dif-
ficultas peti-
tur ex mate-
ria sacramēti
ordinis.

86.
Responsum
difficultati.
Coris us non
determinavit
in individuo
materiam &
formam Or-
dinis mate-
rialiter sum-
ptus.
Innoc. IV.

dari veram ordinationem apud Græcos, qui ordinant per solam manus impositionem: quod certè Bellarminus non negaret, qui sciebat in Ecclesia Romana nunquam fuisse iterum ordinatos qui Græco ritu ordinati fuerant, licet ex iis alij Episcopi, alij etiam Cardinales fieren, neque vñquam de hoc puncto in Concilio Florentino, vel alibi à Latinis quidquam Græcis obiectum fuisse, denique hanc

Petr. Arcud. doctrinam latè, & eruditè tradit Petrus Arcudius de concordia Ecclesiæ Occidentaliæ, & Orientaliæ in Sacramentorum administratione, lib. 6, cap. 4. paulò post initium capituli 5. est autem duplex, vbi hanc dicit elle

Huc sententia constat facilius ritus vtriusque Ecclesiæ, vtraque enim conferit ordinationem per signum sensibile, & verba, quæ optimè significant traditionem sacerdotij, quare vtraque validè conficit, & vtraque seruat formaliter loquendo materiam, & formam à Christo institutam, licet materialiter vtratur signis diuersis. Sicut etiam Græci consecranc in fermentato, & Latinus in azymo, vterque proculdubio seruat materiam à Christo institutam, scilicet panem,

Christus enim non determinavit hunc nec illum, sed panem, quicunque esset, nec vinum album, nec rubrum, sed vinum, quodcunque esset. Sic etiam instituit pro materia ordinis signum sensibile & verba, quæ significent potestatem, quæ traditur. Vnde Eugenius verissime dixit, per traditionem instrumentorum, & panis ac vini, &c. conferri ordinem, quia illa est de facto materia in Ecclesia Latina, licet absque illa posset adhiberi alia materia sufficiens, vt sit apud Græcos.

87. Confirmari potest primò hæc doctrina ex Gregorio. IX. r. 1. X. in cap. Presbyter. de Sacramentis non iterandis, vbi Pontifex expresse dicit, manus impositionem, quæ Sacerdotibus ordinantur, esse ritum ab Apostolis introductum; ergo non fuit illud signum essentialiter, & determinatè requisitum à Christo, sed indeterminatè illud, vel aliud aquivalens. Aliunde autem habemus, nec porrectione panis, & vini determinatè requiri ex diuina institutione, cum Græci absque illa porrectione ordinantur; ergo fatendum est, Christum solum voluisse pro materia aliquod signum proportionatum, hoc, vel illud.

Inflantia. Respondent aliqui, impositionem manuum essentialiter requiri ex institutione Christi; dici tamen ritum ab Apostolis introductum, non quia ipsi illum instituerint, sed quia ipsi primi illud in vñm induxerint. Hic tamen sensus nimis est violentus; sic enim posset etiam dici ritus ab Apostolis introductus baptizare in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti; absoluere penitentes à peccatis, & alij similes, qui tamen non ita appellantur, sed instituti à Christo.

88. Secundò confirmari potest ex eodem texto Gregorij, vbi dicit Pontifex, si Presbyter, aut Diaconus, cum ordinantur, manus impositionem non receperint, non esse vñllatus iterandum, sed caute supplendum, quod per errorem fuit prætermissum. Unde colligitur, illam impositionem manuum non ita esse ad valorem Ordinis essentialiter requisitam, vt sine illa Ordo non subsisteret: alioquin non sufficeret post tres menses adhibere illam absque forma; sed debuisset repeti forma, quæ profertur in porrectione panis & vini, nam quando Episcopus prius imponit manus, nulla verba profert.

89. Respondent aliqui, textum loqui, non de prima impositione manuum quæ sit ante porrectione panis, & vini, & absque illis verbis, sed de altera, quæ sit in fine Missæ, quando datur potestas ad absoluendum à peccatis cum illis verbis. Accipe Spi-

T. Ioann. de Lugo de Sacramentis.

ritum sanctorum: quorum remiseris peccata, remittuntur eis, &c. quæ licet sit essentialis, est tamen diuersa à traditione potestatis ad offerendum sacrificium, quæ prius data fuerat, atque adeo potest bene dari post tres menses seorsim, cum secum habeat speciem formam, & speciale effectum.

Hæc tamen responsio non potest adaptari textui: Diluitur. quia aperitè loquitur de prima impositione manū; nam de illa subiungit. Suspensio autem manuum debet fieri, cum oratio super caput effundatur ordinandi. Hæc autem ceremonia sit in priori impositione manuum, non in posteriori, vt constat ex Pontificali.

Sed contra hoc obiecti potest primò, quia si impositione manuum etiam sine traditione calicis, & patenæ, sufficeret ad valorem ordinis. Ergo nunc, antequam accipiant calicem, & patenam, lunt ritè, & validè ordinati Presbyteri etiam Latini, cum prius recipiant manum impositionem; & quæ alicubi, vel aliquando est sufficiens, materia sacramenti semper & vñique erit sufficiens. Consequens autem videtur contra illud decretum Eugenij, vbi dicitur Presbyteros ordinari per traditionem calicis & patenæ, &c.

Respondetur negando sequelam, quia materia sine forma non sufficit ad valorem sacramenti, quamvis ergo impositione manuum cum forma proportionata sufficeret, prout sufficit apud Græcos, quia tamen Ecclesia Latina voluit adhibere materiam, & formam magis explicitam, noluit complere ordinationem in manum impositione, & ideo non profertur tunc forma, donec explicetur magis materia tradédo panem, & vinum, &c. tunc autem profertur forma. Accipere potest aenō offerendi sacrificium, &c. quia forma cadit supra totam materiam præcedentem, constantem ex manuum impositione, & traditione panis & vini, quæ faciunt materiā integrā, sed talem, vt non requireretur tota ad valorem sacramenti: mo nec tunc profert tota forma, sed solum illa, quæ explicat potestatem celebrandi; alia verò forma partialis explicans potestatē absoluendi, profertur in fine Missæ cum alijs manuum impositione pro materia: Quare diuiditur apud Latinos collatio Presbyterij, cùm tamen apud Græcos vñica manum impositione, & vñica forma detur vtraque potestas illis verbis: Diuina gratia creat hunc Presbyterum, &c. quia illa verba, licet non ita explicet, significant tamen sufficienter vtramque potestatem. Vnde etiam merito Pontifex dicit, supplendam esse apud Latinos manum impositionem prætermissem, illam scilicet quæ præcedit traditionem instrumentorum; supplendam, inquam, non quasi aliquid essentialē defuisse, sed aliquid, quod si possum fuisse, integrasset materiam, postea verò supplebitur tanquam ceremonia principalissima, sicut supplentur solemnitates postea in eo, qui fuit domi baptizatus absque illis.

91. Sed contra obiectis secundò: ergo saltem in Diaconatu ante traditionem libri Euangeliorum, Diaconus erit ritè ordinatus: nam prius accipit manum impositionem cum forma, scilicet cum illis verbis. Accipe spiritum sanctorum, &c. ergo si Graci validè ordinant Diaconus per impositionem manum cum forma tunc prolata; Latinus etiam Diaconus ordinabitur per eandem materiam cum forma tunc prolata; & tamen in Concilio Florentino assignatur pro materia Diaconus traditio libri Euangeliorum. Respondetur negando sequelam; nam licet impositione manuum cum forma debita sufficeret ad ordinem Diaconatus conferendum, sicut de facto conferunt apud Latinos tamen tunc non completur Ordo, quia non profertur forma cōpleta, sed incompleta per verba generalia, quæ non significant determinatè ordinem illum; scilicet dicendo:

C. 2. Accipe

Accipe Spiritum sanctum ad resistendum Diabolo, & tentationibus eius in nomine Domini, quæ verba sunt valde vniuersalia, & ideo postea determinantur, quando traditur liber Euangeliorum per illa verba. Accipere potestatem legendi Euangelium in Ecclesia Dei, tam pro viuis, quam pro defunctis in nomine Domini. Amen.

atque adeo tunc cōpletur materia, & forma, & confertur omnino ordo Diaconatus, qui etiam validè potuisse cōferri absque traditione libri, si sufficiens forma fuisset adhibita, sicut adhibetur à Græcis.

*Quomodo conciliatur ritus Latinus, & Gracius
in conferendo Ordine.*

92.

*Conciliatur
ritus utrius-
que Ecclesie
ex hac sen-
tentia.*

Bellarmino,
Vasquez,
Arcadius.
*Responso
aliquorum.*

93.
Rejicitur.

*Concilium Car-
thaginense IV. can. 3. his verbis. Presbyter,
cum ordinatur, Episcopo cum benedicente, & manu su-
per caput eius tenente, &c. Clemens Romanus lib. 8.
constit. cap. 16. sic ait. Cum Presbyterum ordinans, Epi-
copus imponere ipse manum capiti Presbyteri. Damafus Papa*

Damafus.

Innoc. I.

Dionys.

Augustin.

Ex dictis infertur, quomodo conciliari debet ritus, quem Ecclesia Latina obsernat in ordine sacerdotij conferendo, cum iis que Concilia passim & Patres omnes dicunt, sacerdotium scilicet conferri per manus impositionem, quod ita clarum est in tota antiquitate, ut nemo id negare possit, vt fatentur Bellarmino, dicto lib. vniico de sacramento Ordinis, cap. 9. & Valquez tom. 3. in tertiam partem, disp. 239. de quo latè Arcadius ubi supra dicto lib. 6. cap. 3. Aliqui enim dicunt, apud Latinos Sacerdotem ordinari etiam per manus impositionem; quia ipsa traditio instrumentorum cum pane, & vino est quedam impositione manuum, cum in illo actu Episcopus, ut tradat calicem & patenam, extendat manus, & quadammodo eas imponat; per illam traditionem Episcopos mediate coniungit manus suas cum ordinando per coniunctionem physicam; quod enim mediet calix, & patena, non tollit verum contactum, sicut etiam apud Græcos mediat pallium, & tamen dicitur vera manus impositionis.

Hæc solutio nunquam potuit mihi satisfacere; quia illa traditio instrumentorum, non nisi impropriissime, & ineptissime potest appellari simpliciter manus impositionis, ut constat ex vñu concipiendi, & loquendi. Et licet daremus, propter illum cōtractum mediatum posse vicinque appellari manus impositionem; non tamen posset dici quod tunc Episcopus imponat manus super caput ordinandi. Et tamen Concilia, & Patres non solum dicunt, conferri ordinem per manus impositionem, sed etiam per impositionem manus super caput. Sic loquitur Concilium Carthaginense IV. can. 3. his verbis. Presbyter, cum ordinatur, Episcopo cum benedicente, & manu super caput eius tenente, &c. Clemens Romanus lib. 8. constit. cap. 16. sic ait. Cum Presbyterum ordinans, Episcopus imponere ipse manum capiti Presbyteri. Damafus Papa Epist. 4. agens de ordinatis à Chotepiscopis, qui verè Episcopi non erant, sic ait. Et propterea magis vulnerabat capita que per manus impositionem iangebant, quam ea, qua eis collata non erant, per aliquam benedictionem darent: & paucis interiectis. Quapropter (inquit) per illam illicitam manus impositionem, ut paulo superius pralibatum, vulneratum caput illi, qui videbant aliquid accepisse, habebant. Innocentius I. Epist. 22. ad Episcopos Macedoniae cap. 3. sic ait: Cium nos dicamus, ab Hæreticis ordinatos vulneratum per illam manus impositionem habere caput, ubi vulnus infixum est, medicina est adhibenda, ut possit recipere sanitatem, &c. Dionysius Areopagita de Eccles. Hierarch. cap. 5. sic ait de ordinatione Presbyteri, & Diaconi: Sacerdos autem flexis ante aram genibus capiti suo admotam Pontificis manum dexteram habet, atque a Pontifice, quilem consecrat, sanctis precibus sanctificatur. Minister vero genu altero flexo ante altare dexiram manum Pontificis, qui eum consecrat, super caput habet, ab eoque consecrat ijs precacionibus, quibus Ministri consecrari solent. Augustinus lib. 5. de Baptismo contra

Donatistas cap. 20. Si ergo (inquit) ad hoc valet, quod dictum est in Euangelio, Deus peccatores non audit, ut per peccatores sacramenta non celebrentur, quomodo exaudi homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponuntur quia omnia tamē & sunt, & valent etiam per homicidas. Vides, apud Patres non solum afflignati pro materia impositionem manus, sed impositionem manus super caput ordinati: quis autem dicat Episcopum imponere manus capitii ordinati, dando illi calicem & patenam cum hostia & vino? non ergo de illa impropriissima manus impositione, sed alia magis propriaria loquuntur.

Secundò reieci potest eadem doctrina ex verbis Gregorij IX. supra adductis in cap. Presbyter, de Sacramentis non iterandis ubi sic ait: Presbyter, & Diaconus, cum ordinantur, manus impositionem taliter corporali (ritu ab Apostolis introducto) recipiunt; quod si omisum fuerit, non est aliquatenus iterandum, sed statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos, casuè supplementum, quod per errorem existit pratermissum: suspensio autem manum debet fieri, cum oratio super caput effundatur ordinandi, ubi vides, ritum illum imponendi manus dicit ab Apostolis introductum qui non continetur in traditione calicis, & patenæ: nam omnes supponunt, in casu illius textus non fuisse omisam traditionem calicis, & patenæ, nec eam esse repetendam; & tamen Pontifex dicit, omisam fuisse manus impositionem, quam ab Apostolis introductam seruat Ecclesia; ergo non includitur illa manus impositionis antiqua in traditione instrumentorum.

Tertiò reieci potest ex Concilio Carthagin. I. V. can. 5. & 8. ubi de Subdiaconi ordinatione sic dicitur: Quia manus impositionem non accipit, patenam de Episcopi manu accipiat vacuan, & calicem vacuum. Vbi aperitè distinguitur acceptio instrumentorum ab impositione manuum; nam si in ipsa traditione instrumentorum manus imponitur Presbyteris, non esset bona ratio Concilij, quia Subdiacono manus non imponitur, accipiat patenam, & calicem; esset enim dicere, quia non accipit instrumenta, accipiat instrumenta, ac proinde iam non magis Presbyteris manus imponerentur, quæ Subdiaconis. Debet ergo fateri, ritum illum antiquum imponendi manus seruari, & retineri ab Ecclesia Latina, non in traditione ipsa instrumentorum, sed seorsim per veram & propriam manus impositionem super caput ordinatorum.

Alij aliter respondent, manus impositionem in ordinatione Sacerdotis esse quidem materiam essentialem: illam tamen esse, qua in fine Missæ accipit potestatem absoluendi à peccatis, imponente Episcopo manus capiti Presbyteri cum illis verbis: Accipe Spiritum sanctum: quoniam remiseritis peccata, remittentur eis, &c. quæ potestas cum sit quædam pars Sacerdotij nostræ, quippe quod complectitur potestatem offerendi Sacrificium, & absoluendi; iam verum est in rigore, Sacerdotes ordinari per manus impositionem, licet ante illam acceperint potestatem consecrandi corpus Christi, & simul cum Episcopo consecraverint. Ita respondet P. Valq. loco cit. Valquez. & Bellarm. d. cap. 9. de sacramento Ordinis. Bellarm.

Huic tamen responsione oblat primò, iuxta ipsam, Sacerdotem, quatenus potissimum Sacerdos est, non ordinari in hac sententiâ per manus impositionem, sed solum quatenus iudex constitutus ad dimittendam, vel retinendam peccata, quod munus, licet Sacerdotibus Christi sit annexum, sacerdotium tamen secundum se, & ex suo concepitu ab illo præscindit: nam Sacerdos est in ordine ad sacrificium: quare cum allis, & Bellarm. d. cap. 9. de sacramento Ordinis. Bellarm.

Rejicitur se-
cundum.
Gregor. IX.

Rejicitur ter-
tiù.
Concil. Car-
thag. I. V.

96.
Rejicitur
aliorum.

Valquez.
Bellarm.

97.
Rejicitur etiā
hac responso
primò.

cum Patres & Concilia dicant, Sacerdotem ordinari, & fieri per manus impositionem; de sacerdotio, vt sacerdotio debent intelligi, nec possumus admittere, prius esse verè, & essentialiter Sacerdotem, secundò reij. quā ei manus imponatur. Secundò obstat Ambrosius in epistolam primam ad Timotheum, cap. 4. vbi claret, & dīst̄re explicat, per manus impositionem tribui Sacerdoti potestatem ad offerendum sacrificium. Manus (inquit) impositiones verba sunt mystica, quibus confirmant ad opem electum, accipiens auctoritatem, testis conscientia sua, ut audeat vice Domini sacrificium Deo offerre. Tertiò obstat Concilium Cartagin. I. V. Can. 3. & 4. vbi de ordinatione Sacerdotis, & Diaconi sic dicitur: Presbyter, cùm ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput eius teneante, etiam omnes Presbyteri, qui presentes sunt, manus suas iuxta manum Episcopi super caput illius teneant, Diaconus, cùm ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicte, manus super caput illius ponat, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur. Vbi aperte fit sermo de impositione manuum, quæ præcedit exhibitionem calicis, & patenæ; tunc enim alij Sacerdotes manus imponunt: comparatur autem illa manus impositionis cum illa, quam accipit Diaconus, qui ordinatur ad ministrandum per manus impositionem. Sacerdos verò, quia per manus impositionem ordinatur ad sacerdotium, ideo accipit illam cum maiori solemnitate, & approbatione aliorum Sacerdotum simul manus suas imponentium. Certè quisquis attente, & sincerè legat seriem illius Tridentinum, dubitare non poterit, quin æquè Episcopos, Sacerdos & Diaconus per manus impositionem ordinetur, & per eandem Sacerdos potestatem suam sacerdotio, & sacrificandi accipiat.

98.

*Præi modus
cœiliatio-
nis Ecclesie La-
tinae
materia
illorum reddidit
magis expli-
citum.*

Verior ergo, & planior conciliandi modus est, quem supra insinuauimus, Ecclesiam Latinam retinuisse vtique præseum illum ritum ab Apostolis introductum ordinandi Sacerdotem per manus impositionem, illam tamen materiam magis explicitam reddidisse adiungendo traditionem panis, & vini, (quod Græci non faciunt) ita vt ex manus impositione, & traditione panis & vini, fiat una integræ materia magis explicita cum forma, que tunc profertur explicante potestatem solam ad sacrificandum: postea verò adhibetur iterum alia manus impositionis cum altera forma explicante potestatem ad absolueñdum: itaque utramque potestatem conferre per manus impositionem: priorem tamen non per solam manus impositionem, sed per traditionem simul panis, & vini, vt magis explicita apponatur materia, & magis apta ad significandam potestatem sacrificandi.

99.

Nec obstat, primam manus impositionem fieri abfice prolatione formæ, atque adeo non posse tunc apponi tanquam materiam, nam materia debet esse simul cum forma: hoc (inquam) non obstat, quia non ita distat manus impositionis à forma prolatione, que postea subsequitur, vt non censeantur habere propinquitatem moralem sufficientem; neque enim debet esse coexistente physica, vt constat in Diaconis, quibus dicitur forma omnibus simul, & postea successiue tangunt librum, quare si ordinarentur simul centrum diaconi, procudubio esset magna distantia physica inter prolationem formæ, & contactum libri respectu ultimi; sed tamen est sufficiens præsentia moralis, quia eadem actio moraliter continuatur absque interruptione moralis. Sic etiam postquam imponuntur manus Sacerdotibus, vsque ad illa verba, *Accipe potestatem, &c.* eadem actio moralis continuatur vngendo illos, & præparando, vt magis congrue recipiant gratiam sancti

P. Ioh. de Lugo de Sacramentis.

Spiritus. Postea verò explicatur magis materia, & apponitur alia pars eiusdem materiæ, simul cum forma: quare distantia illa, quæcumque illa sit, non tam est inter materiam, & formam, quæ inter partem & partem materiæ, quas certè non oportet sibi inuicem coexistere physis, vt videmus in sacramento Pœnitentia, in quo confessio, & actus doloris longe plerumque temporis intervallo dissident: in Matrimonio autem consensus, & verba vnius coniugii, quanto tempore possent distare à consensu, & verbis alterius sufficit ergo moralis vnius, quæ pensanda est ex natura, & qualitate actionis: quare, cùm de creando Sacerdote agitur, tota illa actio, quibus ei insigniæ vestes, instrumenta, & alia solemniter dantur, censemur esse vna & eadem actio; sicut coronatio etiam Pontificis, vel Regis, longo tempore protrahit, & in plures actiones diuina, variisque solemnitatibus interrupta, eadem tamen actio moraliter reputatur.

*Exemplum e
Sacramentum
Pœnitentia.*

100.
*Confirmans
hic dicendæ
modum.*

Confirmari potest hic dicendi modus ex ritu, quo Latinus Diaconus ordinatur, scilicet per manus impositionem, & per traditionem libri, vbi certè negare non possumus, impositionem manus pertinere ad materiam illius ordinacionis, saltem partialiter, tum quia Patres & Concilia, imo & Scriptura semper dicunt Diaconum fieri per manus impositionem; tum quia quando Diacono manus imponitur, dicunt illa verba ab Episcopo: *Accipe Spiritum sanctum, &c.* de quibus verbis Concilium Tridentinum sess. 23. canon. 4. de sacramento Ordinis, definit esse verba efficacia, & causatiua gratia, sic enim ait: *Si quis dixerit per sacram ordinacionem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere, Accipe Spiritum sanctum, anathema sit.* Quare non video, quomodo post hanc definitionem Tridentinæ aliqui opinentur, per illa verba non dari Spiritum sanctum, sed intelligi solùm per modum cuiusdam depreciationis. Debemus ergo illis verbis, & actione, quæ cum illis sit, tribuere aliquam efficacitatem, saltem partiale in ordine ad gratiam sacramentalis: nemo autem dicet, minoris efficacitatis esse impositionem manum super caput Sacerdotis, quam super caput Diaconi, imo ex ipso externo ritu constat, esse aliquid maius, cùm diaconis solus Episcopus imponat vnam manum: Sacerdotibus verò imponat singulis utramque manum, cui alij Presbyteri consentient imponentes & ipsi manus super eosdem, quæ omnia ostendunt aliquid magnum mysterium in illa manu impositione continenter.

Dices; in nostra etiam sententia verba illa, *Accipe Spiritum sanctum, &c.* quæ Diaconis dicuntur, non esse intelligenda vt sonant, sed per modum depreciationis, nam reuera tunc non datur Spiritus sanctus, sed postmodum cùm datur potestas legendi Euangelium, & imprimitur character. Aliqui vindicent diuidere ordinem diaconatus in duas potestates, scilicet ministrandi, & legendi Euangelium, quarum prior datur per illa verba, *Accipe Spiritum sanctum, &c.* cum impositione manus; posterior verò per traditionem libri, & illa verba, *Accipe potestatem legendi Euangelium, &c.* ita vt sicut Presbyteris datur duplex potestas feofsim per diuersam materiam, & formam, scilicet ad sacrificandum, & absoluendum; sic Diacono datur duplex potestas feofsim vna ab alia, per diuersam materiam, & formam. Ita videtur insinuare Cardinalis Bellarm. ill. c. 9. in fine: imo indicat Stephanum, & alios primos diaconos, solū accepisse priorem potestatem, non posteriorem, quia tunc non erat opus posteriori, cùm non dum essent scripta Euangelia, quæ legerentur.

101.
Instantia.

*Respondent
aliqui.*

C 3 Sed

102.
Impugnan-
tur.

Sed huic responsioni obstat ritus, quem hodie (vt dixi) obseruat Ecclesia Graeca in ordinatione Diaconi, quem per solam manus impositionem ordinat, nec per formam explicat potestatem legendi Euangelium, sed solum diaconatum, dicendo, *divina gratia promovet hunc in Diaconum, &c.* ergo per illam actionem per quam constituitur aliquis Diaconus, accipit simul potestatem legendi Euangelium; quod tamen hi Authores videntur negare, dum supponunt, Stephanum, & alios, qui librum non acceperant, accepisse potestatem ad ministrandum, non tamen ad legendum Euangelium; hoc autem stare non potest, quia vere illi facti sunt Diaconi, ergo acceperunt potestatem, quam afferat diaconatus; ergo cum per solam acceptationem diaconatus accipiatur a Gracis potestas legendi Euangelium, idem dicendum est de illis primis, qui veri Diaconi fuerunt.

103.
Vera respon-
sio illa,
iuxta priorem
dicti.

Facilius ergo respondetur iuxta supradicta, verba illa, *Accipe Spiritum sanctum, &c.* quae Diaconis dicuntur, esse quidem causatiua; ad hoc enim non est necesse, quod causetur effectus in ipsa prolatione verborum metaphysice, sed satis est quod vel tunc, vel postea, quando perficitur materia, & forma, causetur virtute illorum verborum, saltem ut causa partialis: sic enim verba similia, quae dicuntur Presbyteris, *Accipe Spiritum sanctum, quorum remissio peccata, &c.* licet sint causatiua, non oportet, quod semper operentur, tunc quando profertur, nam si nondum imponit manus Episcopus, sed paululum post prolationem eorum verborum imponat manus, valida erit ordinatio, & tunc ponetur effectus virtute verborum antea prolatorum; sicut etiam de facto potestas legendi Euangelium non datur diacono, quando dicuntur ei ab Episcopo illa verba, *Accipe potestatem legendi Euangelium, &c.* nam Episcopus dicit illa verba omnibus simul, *Accipe potestatem legendi Euangelium, &c.* & postea successu omnes tangunt librum, quare necesse est, magnam temporis moram intercedere inter prolationem verborum, & acceptationem potestatis, præsertim si plures sint Diaconi ordinandi; & tamen illa verba dicuntur in omni rigore causatiua illius effectus. Sic ergo dicimus de illis aliis verbis, *Accipe Spiritum sanctum, &c.* Hæc sufficiat breuiter indicasse de materia, & forma sacramenti Ordinis.

SECTIO VI.

*Quæ mutatione materie, aut forme noceat
valori Sacramenti.*

104.
De substan-
tiali muta-
tione materie
non est diffi-
cultas.

Circa mutationem materie non est difficultas: Comnes enim consentiunt, illam mutationem tollere valorem sacramenti, quæ opponitur cum materia Christi instituta quo ad substantiam; quæ vero solum opponeretur accidentaliter, non destrueret valorem. Sic aggressa non posset valide conferari, posset tamen vinum purum, vel panis fermentatus, licet Christus in vino limphato, & pane azymo consecraverit, quia sunt circumstantia accidentales, quod sit panis azymus, vel vinum purum, uterque enim est panis, & utrumque est vinum humano modo simpliciter, & absolutè. Duo tamen sunt in hoc aduertenda. Primum est, non intelligi mutationem accidentalem illam omnem, vel solam, quæ non versatur circa mutationem eiusdem speciei substantialis; nec mutationem substantiali omnem illam, quæ versatur circa aliam speciem physicam: nam vinum album & rubrum differunt fortasse specie physica, contritio etiam & attritio, quæ sunt materia proxima in sacramento Pœnitentia.

Duo notanda,
primum quid
intelligatur
per muta-
tione acciden-
talem & sub-
stantialem.

sicut & satisfactio facta per lecnum, aut per eleemosynam, & tamen haec varietates non sunt substantiales, sed ac cidentales in ordine ad sacramenta; & contra verò panis, & massa cruda non differunt fortasse specie substantiali, & tamen est varietas substantialis in ordine ad sacramentum, quia unitas, vel mutatio materia in ordine ad sacramentum, non tam attenditur secundum entitatem physicam, quam secundum unitatem humanam, ita ut in ordine ad vius humanos, & prout sub tali nomine usurpat, sit notabilis varietas, ita Suarez cum aliis, in Suarez, praesenti dispu: sect. 4. §. 27 vero distinguamus.

105.
Secundum
notandum.

Secundo tamen adiungendum videtur, vix posse reperiri circumstantiam aliquam, ratione cuius dici posset fieri mutationem accidentalem in materia vel forma sacramentorum respectu institutionis Christi: nam illa exempla, que adduci solent mutationis accidentalis, ut si vinum sit rubrum, vel album, si panis sit fermentatus, & similes; si recte considerentur, non sunt nec accidentaliter quidem aliena à Christi institutione: Christus enim pariter instituit utrumque panem, & utrumque vinum pro materia, quia alioquin peccarent Graci confecrando in fermentato; & idem dicere possumus, de mutationibus accidentalibus in forma sacramenti;

nam si in consecratione panis, omittatur particula enim, non erit nec accidentaliter contra Christi institutionem: neque enim Christus præcepit illius particulae prolationem, alioquin peccassent multi Patres, qui sine illa particula confecabant, ut constat ex liturgiis antiquis. Quando ergo dicimus, aliquando mutari formam, vel materiam solum accidentaliter, debet intelligi, quod mutatione sit materia, facta comparatione ad vium, vel ritum communem nostræ Ecclesiæ, cui se accidentaliter opponeret, qui omitteret, v.g. particulam enim, vel particulam illam, ego, in forma absolutionis, vel aliud simile. At vero respectu Christi vix inuenietur aliquid, quod a Christo fuerit determinatæ institutum ex parte materia, vel forma sacramentorum, quod non pertineat ad valorem, & substantiam sacramenti, ut considerant patebit.

106.

Hoc supposito, duplex regula solet communiter tradi pro dignoscendis mutationibus, quæ in forma destruunt valorem sacramenti, & illis quæ valorem non destruunt. Prima regula est: mutatione illa, siue per additionem, siue per ablationem, siue alio modo fiat, quæ non corrumpt verum sensum formæ, non tollit valorem sacramenti. Secunda regula est: mutatione quovis modo facta, corrumpt verum sensum formæ, semper destruit valorem sacramenti; ita Vasquez in praesenti dispu: 129. cap. 7, in fine, cum aliis communiter, qui re ipsa idem sentiunt, licet in modo applicandi prædictas regulas ad casus particularis dissentire videantur.

107.

Tota ergo difficultas est in reducendis his regulis ad primum, ut dignosci possit, quando mutatione facta in verbis corruptum, vel non corruptum sensum requiritum formæ; iuxta quas oportebit sigillatum examinare alias regulas magis particulares, quæ communiter solent affligari. Primum ergo infertur, mutationem unius vocis in aliam retinenter cumdem sensum non nocere. Potest autem hoc multipliciter accidere. Primum secundum totam dictiorem integrum, & tunc si fiat in nomina synonyma, valet sacramentum, ut si pro illo verbo *absoluo* dicatur, *Ego tibi remitto peccata tua*, si autem dubium sit, an sint voces æquivalentes, dubius etiam erit valor sacramenti, ut si in forma Baptismi dicatur, *Ego te baptizo in nomine genitoris, geniti, & procedentis, &c.* Hinc fit, valere etiam sacramentum, licet pro voce unius

Prima pra-
xix: mutatione
unius vocis
in aliam re-
tinente cum-
dem sensum
idem sensum
secunda con-
traria.

Varia praex-
tarum regu-
larum.

Disput. II.

Se^t. VI.

31

vnius idiomatis apponatur vox alterius: & hoc non solum si tota forma proferatur in alio idiomate, v.g. Gallico vel Hispano; sed etiam si misceatur partim ex uno, partim ex alio, vt si dimidiam formam dicat aliquis Latinè, & dimidiam lingua vulgaris; sic enim habet vsus loquèdi ut sèpè miscemamus intra eandem orationem diueras linguas, & sic etiam forma baptismi Latina habet verbum illud, *baptizo*, quod non erat Latinum sed Græcum. Hinc etiam fit, mutationem vnius vocis in aliā æquuocam, si verè æquuoca sit, & in his circumstantiis capax sit adhuc significationis æquivalentis illi alteri vocis, que omittitur, non tollere valorem sacramenti: scilicet enim valida erit forma Baptismi, si pro illis verbis, *Ego te baptizo* dicatur. *Ego baptizo Petrum*, licet illa vox, *Petrus*, de se æquuoca sit ad hunc, vel illum Petrum significandum. Denique valida est forma, quando ex propriis mutantur nomina in figura eundem sensum reddentia, vt cùm pro *sanguine* ponitur, *calix sanguinis*, vel e contra. Vel cùm ex *vsu*, & accommodatione idem significat, vt si honoris gratia, dicatur, *Ego absoluo usquam Dominationem*, aut usquam *Celsitudinem*, &c. aut si Pontifex diceret, nos *absolvimus te*, &c. Nam illæ voces in plurali in vnu communi iam æquivalent singulari.

108.
Secundus modus cum mutatur pars.

Zachar. Pa-

Secondò potest fieri mutatione vocis non integræ, sed secundum partem, vt si ex balbutie, vel ignorantia, vel alio impedimento, pro *eis*, dicatur *es*, vel pro *corpus*, dicatur *corporis*, &c. De quo exstat decretalis responsio celebris Zacharias Papæ, que habetur in cap. *Reuelerunt*. De confectione distinctione quartæ: vbi scribens ad Bonifacium Episcopum sic dicit: *Reuelerunt Nuncy tui, quod fueris in eadem prouincia Sacerdos, qui Latinam lingnam penitus ignorabas. & dum baptizaret neosens Latinum eloquij, infringens linguan diceret, Baptizo te in nomine Patriæ, & Filii, & Spiritus sanctæ. Ac per hoc tu a reverenda fraternitas confideras eos rebaptizare. Sed sanctissimum Frater, si ille, qui baptizauit, non errorem introducatis aue hebreis, sed pro filio ignorantis Romane legiostis, infringendo linguan, ut supra fatus sumus, baptizans dixisset, non possumus consentire ut deinceps baptizentur.* Hac Zacharias: ex cuius verbis idem à fortiori colligitur in leuioribus mutationibus, vel ex pronunciacione, vel ex alio defectu prouenientibus. Ratio autem est, quia in iis circumstantiis illa verba sic prolati sufficiunt indicant eundem sensum, licet barbare, & imperite significantur.

109.
Secunda præ-
cautio variatio
vocis alterius
in passuum
vnu edem
sufficit.

110.
Tertia præ-
cautio additio non
affectu sen-
sus.

111.

Secondò infertur, varietatem etiam secundum casus, vel secundum voces, affectum, & passuum, non nocere, dummodo idem sensus retineatur sic pro illis vocibus, *Ego te baptizo*, &c. Græci dicunt *baptizatur seruos Christi*, &c. non verò *baptizantur seruos Christi*, vt aliqui communiter eis imponunt: ille autem Baptismus validus est, proculdubio cum eundem sensum verba illa retineant.

Tertiò infertur, additionem illam, qua non destruit debitum sensum formæ, non impedit, siue fiat in principio, siue in medio, siue in fine, vt si diccas, *commendo te B. Virginis, & baptezo te in nomine Patriæ, &c.* vel si dicatur, *Ego te baptizo in nomine Patriæ omnipotentis, & Filii, qui a Pare procedit, & Spiritus Sancti, vel si dicatur, Ego te baptizo in nomine Patriæ, & Filii, & Spiritus sanctæ, commendabo B. Virginis.* Nam in his omnibus semper manet integer sensus formæ requisita, nec destruitur vlo modo per illa, que adiunguntur. Idem dicendum est, si aliquid auferatur, quod tamen sensum non destruat, vt si diccas, *absoluo te a peccatis, omisiss ego & tuus*, adhuc enim manet integer idem sensus.

Quarto infertur, interruptionem magnam ver-

borum impedit valorem sacramenti, quia auferatur sensus orationis; modicam tamen interruptiōnem non impedit, quia moraliter est eadem oratio & hoc, etiamsi alia verba interponantur, vt si quis dicat, *Ego te baptizo*, & petens aquam dicat, *dare aquam*, & statim prosequatur, *In nomine Patriæ, & Filii, & Spiritus sancti*. Quanta autem, & qualis debet esse interruptio, aut verborum interpositio vt tollat sensum, est res moralis, & pender ex arbitrio, ac iudicio prudentum.

Quinto infertur, transmutationem & transpositionem verborum aliquando impedit valorem, aliquando non: nam si dicat aliquis, *Ego in nomine Patriæ, & Filii, & Spiritus sancti te baptizo*; idem est sensus, & valida est forma, si vero dicat, *Ego in te baptizo nomine Patriæ, &c.* non manebit idem sensus, nec erit valida forma; esset tamen valida forma si diceret, *Ego Patriæ baptizo te in nomine Filii, & Spiritus sancti*; licet Scorus in 4. dīp. 3. q. 2. immergit illam *Scoru*, dicat esse formam inualidam, quia auferit concepnum orationis, sed reuera apud Latinos Poëtas ille modus loquendi visitatus est.

Sexto infertur, quid dicendum sit quando mutatio in forma fit ad introducendum aliquem errorem. Communiter enim dicunt multi, vniuersaliter tunc reddere inualidum sacramentum, quibus videtur fauere Zacharias Papa in verbis, qua ex ipso supra retulimus, vbi docet, *Baptismum in nomine Patriæ, & Filii, &c.* validum fuisse si baptizans non voluit introducere errorem; aut hæresim. Vnde à contrario sensu argui solet non valere sacramentum, quando mutatio formæ fit ad introducendum errorem, vel hæresim. Hæc tamen regula, si vniuersaliter, & vt sicut, accipiatur, non videtur posse subsistere, vt cum aliis bene obseruant Suarez in *præsentis dīp. 2. scilicet, & Valsquez dīp. 129. cap. 6. & 7.* quia Græci vtuntur alia forma, *Baptizatur seruos Christi*, &c. eo animo multi, quia dicunt, formam Ecclesiæ Latinæ non esse validam, & in consecratione hostiæ dicunt, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, videntes hæc etiam verba requiri ad essentiam consecrationis, & tamen validè baptizant, & consecrant, sicut licet ex iisdem multi consecrent fermentato, ad tuendum suum errorem, quo negant, licere consecrationem azym, adhuc consecrant validè; ergo non quæcumque erroris intentio sufficit ad redditum inualidum sacramentum. Sicut etiam de facto inter Latinos aliqui existimant, verba illa posteriora in consecratione calicis, *non & aeternum Testamenti*, &c. requiri essentialiter ad consecrationem, & cum hac intentione illa dicunt; nec tamen ideo minus validè consecrant propter hunc priuatum errorem. Ratio autem vniuersalitatis est, quia cum errore illo stare potest intentio efficac faciendi verum sacramentum iuxta Christi institutionem, quæcumque illa sit.

Ideo prædicti auctores dicunt illam doctrinam Zacharias & S. Thomæ intelligi iuxta subiectâ materiam, vt scilicet tunc animus introducendi errore noceat valori sacramenti, quando verba ipsa ita significant illum errorem, vt non relinquant verum, & requirant illum formæ, sacramentum enim fieri non potest verbis significantibus illum sensum, sicut in exemplo illo, si per illa verba, *In nomine Patriæ, & Filii, & Spiritus sanctæ*, veller minister significare in Deo non esse Filium, sed filiam, destrueret verum sensum formæ: sic etiam si consecrants hostiâ diceret, *Hic est corpus meum*, significant per illud hic, adverbialiter sumptum, meram præsentiam localem, destrueret verum sensum formæ significantis transsubstantiationem, & per consequens non consecraret

Quarta pre-
xii.
Magna in-
terruptio.

112.
Quinta pra-
xii.
Transmuta-
tio.

113.
Sexta muta-
tio in forma
ad introduc-
endum errorem.

Suarez,
Vaquez.

114.
S. Thomas &
Zacharius
Papa expli-
canur.
Regula buiu-
præxii.

secreta: si verò illud hic, ponat tanquam pronomen ex ignorantia, mutando genus neutrum in masculinum, verè consecrat, quia non procedit ex errore destruente verum sensum formæ. Et ideo etiā Græci in exemplis positis validè baptizant, & consecrant, quia per illum errorem, quem intendunt introducere, non tollunt verum, & debitu sensum formæ, quam proferunt. Quæ regula vera quidè videtur, indiget tamen expositione, vt videamus an ab his auditoribus bene applicatur ad casus particulares.

115.
Septima pra-
missa.

Paludan.
Durand.
Adrianus.
Henriquez.

116.
Falsa est haec
sententia.

Modus expli-
candi supra-
dictos Autio-
gos.

S.Thom.

videns aliquid esse contra ritum Ecclesiæ, & contra eius intentionem, adhuc vniuersaliter vult opponi Ecclesiæ, tunc enim credibile est, eum non habere intentionem requisitam faciendi quod facit Ecclesia. Cæterum in rigore adhuc posset habere intentionem faciendi quod fecit Christus, & validè operaretur, hoc tamen difficile contingit, & ideo S. Thomas dicit, *non videtur perfici sacramentum.*

Infero octauo contra Sotum in 4.dif. 1. q.1.art.8. in fine, illam formam Baptisimi, *Ego te baptizo in nomine Fili, & Patris, & Spiritus sancti;* non vitiari sacramentum, etiam si minister intenderet errorem induceret quod filius esset principium Patris. Nam ille error per talia verba communiter non significatur, immo eo ipso, quod nominatur Pater, & Filius significatur Filius procedere & nasci ex Patre, non verò è contra. Eodem modo displicet quod Pater Vasquez in *presenti*, n. 104. dicit non fore validum sacramentum sub illa forma, *Ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filii sapientis, & Spiritus sancti Paracleti.*

Sotus.
Octaua pra-
missa.

Ita videntur docere, scilicet, quoties in forma sacramenti Minister cogitat, aliquid non esse de essentia formæ, quod tamen reuera est de eius essentia, etiam si id dicat, non conficerat sacramentum. Ita videntur docere Paludanus, Durandus, & Adrianus apud Henriquez lib. 1. de Sacrament. in genere, cap. 9. n. 12. vbi assertiios idem à fortiori dicentes, quando aliquis dicit tanquam partem essentiale, illam, quæ reuera non pertinet ad essentiam: fundatum autem utrorumque potest esse, quia illa tunc videtur applicare utramque formam, nam illa, quæ existimat esse formam, & applicat ut formam, non est forma completa in primo casu: vel illam, quæ est verè forma, non applicat tanquam formam completam, sed ut partiale, ut in secundo casu.

Vtrqua tamen sententia falsa est, & contra proximam totius Ecclesiæ: redherent enim dubia ferè omnia sacramenta, qua enim forma est in sacramentis, de qua non sint opiniones apud Theologos, in quibus verbis essentialiter constat, sic de forma absolutionis dubitant, & illa verba à peccatis tuis, pertineant ad eius essentiam: de forma consecrationis dubitant aliqui de illis verbis, non & aeterni Testamētū, &c. de materia, & forma vincionis negant aliqui, omnia adhiberi solita pertinere ad essentiam sacramenti; in sacramento Ordinis vidimus supra, plures negare impositionem manus in Diaconatu, & verba illa, *Accipe Spiritum sanctum, &c.* pertinere ad essentiam, alios id affirmare; in sacerdotio item prima impositio manus censetur à multis esse extra essentiam, alii dicunt contactum physicum calicis & patene requiri essentialiter, alii id negant. In tanta itaque sententiarum varietate, si minister opinatur esse, id de essentia, quod reuera non est, vel è contra, quis vñquam dicat, sacramentum non esse validum. Non ergo regulandus est valor sacramenti iuxta priuatam opinionem Ministeri, sed iuxta veritatem; nam cum illa priuata sententia semper adeat in Ministero, & in sufficiente, intentione generalis conficiendi, vel sufficiendi illud sacramentum, nec limitatur ad illum solum actum, quæ existimat esse essentiale. Denique sic nemo dixit, Sacerdotes Græcos non consecrare valide, eo quod existimat illa etiā verba, *Quod pro vobis tradetur;* pertinere ad essentiam consecrationis; illi autem auctores debent explicari in eo sensu, quod scilicet, si Minister ita alligaret suam intentionem ad illa verba ut nollet nisi per illa verba sacramentum conficeret, vel nollet per illa, quæ reuera sufficiunt, conficerre totaliter, tunc sacramentum non valeret: hæc tamen intentio cum tali exclusione nec in hereticis quidem reperitur, ne dum in Catholicis. Similiter intelligendus est S. Thomas in *presenti* art. 8. dum ait, si quis intendat per huiusmodi additionem alium ritū inducere, qui non sit ab Ecclesia receperus, non videtur perfici sacramentum, quia non videtur, quod intendat facere id quod facit Ecclesia. Vbi S. Thomas non negat vniuersaliter valorē sacramenti cum intentione inducendi nouum ritū, sed arguitur infert probabiliter defectū debite intentionis, quoties minister

Vasquez.
Difficile
quod hic dicit
Vasquez.

Dices, ergo si aliquis baptizaret in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, volens introducere hunc errorem, quod scilicet in diuinis non sit filius, sed filia, adhuc validè baptizaret, quia reuera nullus audiens illa verba, intelligeret talem errorem, sed existimat, proleta esse eo modo propter lapsum linguae, vel ignorantiam; & tamen Pontifex Zacharias fæpe citatus dicit, formam illam non fore validam, si per illam minister intendebat introducere aliquem errorem, vel heresim. Respondeatur negando sequelam, quia in eo casu verba non retinerent ex parte proferentes veram significationem, non enim vellent significare id, quod Christus, & Ecclesia volunt significare, sed aliud diuersum, nempe filiam; requiritur autem ad valorē formæ, & quod significet id quod Christus voluit, quantum est ex parte verborum, hoc est, quod sint apta de se ad id significandum.

ficandum, & quod id etiam significant ex parte proferentis, qui hoc ipsum intendit significare, sine hoc enim non est locutio, nam Pistratus etiam profert verba, quae de se aliquid significant, & tamen non loquitur, quia non intendit per verba illud significare. Similiter ergo in eo casu forma illa non est locutio significans in ratione locutionis id, quod Christus voluit, cum Minister non proferat verba ad id significandum, sed aliud.

Quid dicendum, quando Minister errat circa vocis significationem.

119. Circa hoc tamen potest vterius dubitari: an sicut non obest valori sacramenti error priuatus circa eius effectum quando adest intentio generalis faciendo verum sacramentum iuxta sensum Ecclesie; sic etiam non obest error priuatus circa significationem vocum, quando adest intentio generalis significandi id, quod Ecclesia vult, & Christus significavit, v.g. sicut Episcopus ordinans, & intentionem habens conferendi Characterem per aliquam actionem, in qua vere non confertur, sed in alia, adhuc confert verum Ordinem ex vi alterius intentionis & voluntatis generalis conferendi verum ordinem iuxta mentem Ecclesie: an sic etiam minister falsus existimat, v.g. illud pronomen, *Hic*, in consecratione calicis esse adverbium locale, atque ideo quando dicit, *Hic est calix*, &c. intendens significare praesentiam localem sanguinis Christi, possit inquam valide conferare, ex vi voluntatis generalis faciendo verum sacramentum, & proferendi voces in vero eorum sensu.

120. P. Vasquez in praesenti num. 102. videtur vniuersaliter supponere, quod intentio vniuersalis faciendi, quod facit Ecclesia, non sufficiat, si in particulari minister velit aliud significare per illud verbum, per quod alias posset verum sensum significare. Et fundamentum potest esse, quia verba formae sunt vera locutio, qua minister humano modo loquitur; loqui autem est manifeste sensa interna, ergo manifestant id, quod loquens habet in mente; si ergo in mente habet conceptum, v.g. praesentiae localis solius, illa sola praesentia significatur per vocem, *Hic*, quando Sacerdos illa voce vitur cum illa intentione priuata, & per consequens non loquitur in vero sensu, sed in alio, quem Christus non intendit.

121. Et confirmatur, quia si ego dem alicui orationem Latinam recitandam, in qua sint aliqua haereses, ipse autem ignarus linguae Latinae eam recite, existimans se aliquid aliud pium, & sanctum per illas voces significare, nemo dicit, quod iste homo sit haeticus externus, non enim censetur loqui ea obiecta, quae ipse ignorat, licet in confuso veluti dicere id, quod continetur, & significatur per illas voces; ergo ad locutionem humanam non sufficit illa intention generalis, si postea in particulari, quando aliquis loquitur, existimat se de alio obiecto diverso loqui, & illud vult significare.

122. Ceterum adhuc mihi verius est, sufficere illam intentionem generalem dicendi illas voces, & significandi per illas id, quod Ecclesia intendit significare, nec per errorem priuatum, aut priuatum voluntatem minus efficacem retrahendi illam priorem, aut impediri valorem sacramenti. Quod quidem probari potest ex praxi, quam omnes ut veram & solidam amplectuntur. Quando Sacerdos, v.g. à principio Missa habuit intentionem célébrandi alias particulas cum hostia, & postea tempore célébrationis illarum immemor intentionem suam dirigit solū ad hostiam, quam haberet in manibus, omnes tamen fatentur par-

ticularis etiam in pyxide inclusas manere consecratas ex vi prioris intentionis non revocatae: Ex qua doctrina arguitur ad nostrum casum, nam quando Sacerdos dirigit suam intentionem ad hostiam solam, quam habet in manibus, habet intentionem loquendi de illis speciebus, quando dicit, *Hoc est*, designat enim per illud pronomen, *Hoc*, species illius, de quo loquitur, & tamen omnes fatentur, sacerdotem per intentionem præcedentem non revocatam consecrare etiam particularis; ergo loquitur etiam de illis, non enim potest consecrare, nisi illam materiam, quam demonstrat per illud pronomen, *Hoc*; ergo sufficit illa intention prior loquendi de illis ad hoc, vt postea de illis loquatur, etiam si tunc non dirigat suam intentionem, nisi ad hostiam, quam in manibus tener, ergo similiter sufficiet intention illa generalis prior significandi per illa verba id, quod Christus, & Ecclesia intelligunt, ad hoc vt postea illud reuera significet, licet ipse tunc actu cogitet de alio obiecto diverso, & ad illud dirigat significationem, per hoc enim non tollitur prior intentio, que semper manet virtualiter, quamdiu non retractatur.

Vnde ad fundamentum contrarium facile responderetur, illam intentionem priorem supra explicaram sufficere, vt minister per illa verba dicatur loqui, & exprimere verum sensum verborum, licet ipsum actu non concipiatur; sufficit enim illum saltem in confuso prius conceperisse, & voluisse eum significare, quicunque ille esset, licet illum non intelligat, nec sciatur, sed potius credit opositum sensum contineri; Pone enim, quod ab aliquo infidele, & ignaro lingua Latina petat alius morti proximus baptizari, scilicet, quod effundat aquam, & proferat talia verba Latina, cum intentione faciendi id, quod facit Ecclesia Christiana, certe, si adhuc talis intentio, Baptismus erit validus, licet baptizans, nullo modo intelligat, quid significant illa verba, ergo loquitur vere dum illa verba profert, licet omnino ignorat sensum, sufficit enim velle in confuso exprimere sensum in illis latenter, quicunque ille sit; ergo similiter, licet ipse existimat, aliquid aliud significari per illa verba, & intendat actualiter hoc ipsum significare, adhuc exprimet verum sensum, si habet aliam intentionem generalem, & magis efficacem proferendi ea verba in vero eorum sensu, quicunque ille sit.

123. Ad confirmationem responderetur, illum in eo casu non fore Haeticum, quia ad hoc non sufficit ut cumque proferre haereses, sed requiritur etiam, quod illas proferat scienter, vel saltem culpabiliter, cum videat, in illis verbis contineri aliquod haeresis periculum. Tunc autem neutrum inuenietur, & ideo non incurrit censuram: tum quia ad hoc requiritur etiam assensus internus ad haereses, qualis tunc non datur: tum etiam, quia nescire, se proferre verba haeretica, vt dictum est. Quare, etiam si interius esset haeticus, si tamen proferret verba haeretica cum illa generali intentione ignarus inuincibiliter, quod illa verba essent haeretica, adhuc non incurrit censuram, quia quoad haesum externam non operaretur culpabiliter, sed inculpabiliter, licet reuera propter illam intentionem generalem verē dicere, quod etiam exterrit protulisset, & loquatus fusset vt haeticus. At verē ad valorem sacramenti non attenditur, quod minister culpabiliter loquatur, sed solū quod loquatur cum sufficienti intentione loquendi, quae in casu nostro verē reperitur.

124. De verbis adiunctis, an noceant Sacramento. Prima praxis de verbis adiunctis formae Regula vniuersalitatis debitum,

Infero vltimū, quid dicendum sit de verbis, quae adiunguntur formae? De quibus regula vniuersalitatis est, quod si additio sit alicuius non destruentis debito,

De verbis ad diis in fine forma, an mutant sensum aliquando.

Affirmat Vafquez.
Sed contra.

debitum, & verum sensum formæ, sacramentum validum est, ut si dicatur, *Ego te baptizo in nomine Patris omnipotens, & Filii enigeniti, & Spiritus sancti Paracleti.* Si autem id, quod additur, destruet legitimum sensum formæ requisita, nocet valori, ut si dicas, *Ego te baptizo in nomine Patris maioris, & Filii minoris, &c.* tunc enim non invocantur verus Pater, & Filius, sed ficti. Addunt Doctores, id verum esse etiam si additione fiat in fine formæ, vt si dicatur, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis non tradetur, aut, non morietur:* nam tunc verba posteriora destruant verum sensum in prioribus, & faciunt, quod non fit sermo de vero corpore Christi, sed de alio, ita P. Vafquez in *presenti*, num. 106. Hoc tamen non caret difficultate, quia efficacia priorum verborum non videtur pendere à verbis posterioribus, nam de facto à Græcis addunt illa verba, *quod pro vobis tradetur*, & tamen consecratio non differtur, sed fit statim, vbi primum proferunt illa verba essentialia, *Hoc est corpus meum*, sicut apud Latinos etiam adduntur in consecratione calicis illa verba, *nou& eterni testamenti mysterium fidei, &c.* & tamen consecratio non differtur vñque ad finem, sed fit statim, vbi dicta sunt illa, *hic est calix sanguinis mei;* ergo efficacia priorum verborum non dependet ex veritate, aut falsitate verborum, quæ postea adiunguntur, & per consequens quamvis postea adiungentur, *quod pro vobis non tradetur*, adhuc priora verba habuerint effectum, quia aliqui debuissent semper expectari verba sequentia, vt hæc non corrumperent verum sensum verborum præcedentium.

128. Inßania.
S.Thom.

Dices ergo si aliquis consecratus diceret, *Hoc est corpus meum æreum*, adhuc consecratio esset valida, quia efficacia priorum verborum non dependet ab eo, quod postea adiungitur. Consequens autem videtur omnino falsum, & contra omnes Theologos, & contra S. Thomam in *presenti art. 8.* vbi aperte docet, non fore formam validam Baptismi, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & B. Virginis;* si baptizans nimis irum significet, se ita baptizare in nomine B. Virginis, sicut in nomine diuinarum personarum.

127. Diluitur. Verba possunt dupliciter adiungi.
Suarez.

Responso negando sequelam. Pro quo adiutare verba illa posteriora, quæ adiunguntur, posse dupliciter adiungi: primò vt determinantia verba priora; secundò vt continentaliter virtualiter aliam diuersam propositionem, quæ continuatione sermonis connectitur cum praecedenti. Si hoc secundo modo adiungantur, sicut veritas priorum verborum non penderit ex veritate sequentium, sic nec eorum significatio; quare vbi primum absoluuntur priora verba, habent suum effectum, quia licet omitterentur posteriora, fuisset iam prolata aliqua propositione vera. Si autem primo modo adiungantur, & hoc ex intentione primaria proferentes, qui ab initio volebat tamē propositionem proferre; tunc nec veritas, nec significatio datur vñque ad prolationem posteriorum, quia nondum est completa propositio, cū nondum sit prolatum eius integrum prædicatum. Hoc autem modo se habet qui dicit, *Hoc est corpus meum æreum*, apponit enim illud, *æreum*, tanquam partem prædicati eius propositionis, atque adeo restringit verba præcedentia, & reddit totam propositionem falsam. Primo autem modo se habent Græci, quando addunt, *quod pro vobis tradetur*; addunt enim illud, tanquam nouam propositionem distinctam à prima, & à qua veritas, & sensus prioris non dependet, ut notauit bene P. Suarez in *infra diff. 60. sect. 1.* nec enim sola continuatio sermonis, aut concatenatio unius propositionis cum alia sufficit, vt tota concio sit vna propositione.

indiuisibiliter significans; nam de facto in symbolo Apostolorum recitamus plures articulos fidei diversos, quorum singuli habent suam veritatem, & sensum diuersum, licet connectantur simili modo, ut cum dicimus, v.g. *& in Iesum Christum filium eius, qui concepsus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine, crucifixus, &c.* ex quibus articulis, licet aliquis Hæreticus neget vnum illorum, non ideo dicet, totum symbolum esse falsum, sed solam illam partem, similiter ergo, licet diceret aliquis, *Hoc est corpus meum, quod non est crucifixum*, non ideo tota forma esset falsa, sed sola secunda pars, quæ negat Christi crucifixionem, non prima, quæ adiungit præsentiam corporis Christi. In quo sensu intelligitur S. Thomas supra adductus, quando dicit, formam illam Baptismi esse inualidam, loquitur enim, quando Minister adiungit invocationem B. Virginis, non tanquam propositionem nouam, sed tanquam partem prioris limitantem sensum illius, & explicantem prædicatum, quasi dicat, *Ego sum baptizans in nomine Trinitatis & B. Virginis, vbi illy, B. Virginis,* est pars prædicti, seu signum determinans illud prædicatum, *baptizans*, atque adeo pertinet intrinsecè ad eandem propositionem.

SECTIO VII.

Vtrum intentio Ministri intret ad componendum intrinsecè Sacramentum.

128. Suppositio.

SVpponimus ex dicendis infra disp. 8. requiri necessariò ad valorem sacramenti intentionem Ministri faciendi id, quod Christus instituit, explicitam, vel implicitam. Quo supposito, nunc querimus, an eiulmodi intentio sit aliquid extrinsecum, an verò requiratur tanquam aliquid intrinsecum, & componens partialiter sacramentum.

De hoc puncto non videntur Auctores agere, quare ex principiis, quæ tradunt, definientur est. Et quidem pro vtraque parte videtur esse difficultas. Nam intentio solùm videtur esse causa efficiens sacramenti, eaque deficiente, deficit sacramentum; non quia intentio sit pars sacramenti, sed quia sit causa effectus, sine qua non datur sacramentum, atque ideo hanc partem videtur supponere P. Vafquez 2. tom. in 3. part. diff. 129. n. 39. Aliunde tamen obstat ratio grauissima: illud enim debet esse intrinsecum aliqui complicito, quo ablato, & manentibus omnibus aliis, non manet tale compositum; sed posita materia, & forma Baptismi, & omnibus aliis præter intentionem Ministri, non datur sacramentum, ergo illud, quod deerat, nempe intentio, erat aliquid intrinsecum componens sacramentum: aliqui nihil deesse intrinsecum, & per consequens, deficiente intentione, daret totum esse intrinsecum sacramenti, atque adeo daretur sacramentum, quod nihil aliud est, nisi totum suum esse intrinsecum.

Recentiores aliqui, vt defendant intentionem non intrare ad componendum intrinsecè sacramentum, & respondent ad hoc argumentum, dicunt, deficiente intentione, deficere præter intentionem aliquid aliud intrinsecum requisitum ad sacramentum, scilicet talen marieram, vel talem formam requisitam à Christo ac sacramentum: supponunt enim, Christum, quando instituit sacramentum Baptismi, v.g. non assumptissime ad significandam gratiam omnes ablutiones possibiles, nec omnes prolationes verborum, sed ex omnibus possibilibus determinasse medium, vel quartam partem, & illam solum assumptissime ad significandam gratiam.

De facto ergo, quando absque intentione debita abluitur infans, & proferuntur verba, non ponitur ablution, nec verborum prolatio ex illis, quas Christus assumptis ad significandam, & caufandam gratiam, sed potius ex illis aliis, quas non assumpsit, atque ideo non darur sacramentum, quod quidem radicaliter provenit ex defectu intentionis, formaliter vero ex defectu talis ablutionis, & talis prolationis verborum, quae ex Christi institutione requirebatur ad significandam gratiam, & qua proculdubio posita fuisset, si adfuisset intentio debita, tunc enim Deus concurrit ad talem ablutionem, & prolationem verborum, quae fuissent ex illis, quas Christus instituit ad significandam gratiam. Porro talem fuisse de facto institutionem a Christo factam, & non omnium ablutionum, aut prolationum verborum, probant, quia possibilis fuit huiusmodi institutio, & fieri potest abique vla violentia, supponunt enim, Deum ut causam primam determinare individuum, quod producendum est hic, & nunc a causa secunda: & aliunde hoc pacto explicatur bene, quod intentio sit mera causa extrinsecus, & non componat intrinsecus sacramentum, quod videtur esse iuxta sensum communem omnium; ergo ita dicendum est de facto possumt fuisse institutionem.

130. *Impugnat.* Hic modus explicandi difficilis est, quia iij Theologine dicent id, quod sibi videbatur esse contra sensum communem, scilicet intentionem esse intrinsecum sacramento, assentunt alii, que planè multo plus opponunt doctrinæ, & sensu communis, scilicet, non omnes ablutiones, & prolationes verborum posse esse materialia, aut formam validam sacramenti Baptismi, ex vi presentis institutionis, sed aliquas posse esse, & alias non posse. Vnde haec propositio vniuersalis vera non erit, omnis ablution est, quantum est de se, materia apta ad sacramentum Baptismi; plures enim ablutiones non sunt à Christo institutas, ad hoc sacramentum magis, quam percutiones, vel aliae actiones disparatae. Vnde consequenter posset aliquis dicere, quod in sacramento Matrimonij consensus internus contrahentium non sit pars intrinsecum Sacramenti, sed solum conditio requisita; sacramentum vero constare ex solis verbis, vel nutibus externis: Christum autem non assumpsisse ad significandam gratiam in illo sacramento omnia verba, aut omnes nutus, sed aliquos; & Deum prouidere, vt quando deest consensus internus, non producatur illa loquacio in individuo, quam Christus instituit, sed alia ex illis, quae non instituit ad significandam gratiam; atque eo pacto consensus internus non componet intrinsecum illud sacramentum, sed sola verba, aut nutus externi tales. Quod tamen concedi non potest, quia materia illius sacramenti iuxta omnes Theologos, est contractus legitimus, nihil autem magis intrinsecum, & essentiale contractus, quam consensus contrahentium; quando enim consensus deest, non datur verus contractus, sed fictus & appetens; ergo sicut consensus est intrinsecus contractui Matrimonij, sic etiam intrinsecus est illi sacramento. Si autem consensus internus est pars intrinsecum in sacramento Matrimonij, non appareat, cur non sit idem dicendum de consensu interno, seu de intentione in Baptismo, & Confirmatione, cum eodem modo potuerit Christus instituere sola signa exterma, in Matrimonio, sicut in illis, & consensus in Matrimonio sit quedam intentio faciendo verum, & legitimum contractum, sicut baptizans habet intentionem faciendo verum, & legitimum baptismum.

Confirmatur primò, quia non minus requiritur consensus internus in Episcopo conferente potestatem Ordinis, quam in coniuge dante potestatem supra corpus suum alteri coniugij, nec minus intrinsecus debet esse illus consensus in collatione Ordinis, quam in collatione potestatis coniugij supra corpus: nam utraque est collatio potestatis, & iuris; collatio autem vt collatio est, est actio humana, & voluntaria includens omnino intrinsecum voluntatem conferendi talem potestatem; ergo sicut collatio potestatis in corpus includit intrinsecum voluntatem internam coniugis, sic collatio potestatis, quam Episcopus confert in Ordinatione ad absolucionem, v. g. vel consecrandum corpus Christi, vel ad alia munera, debet includere intrinsecum voluntatem internam Episcopi, quae sanè est intentio conferendi verum sacramentum Ordinis, vt constat. Hoc ipsum argumentum fieri potest in sacramento Pœnitentia; nam debet includere intrinsecum remissionem debitorum, quam Sacerdos ex potestate sibi tradita exhibet. Remissio autem vt remissio non consistit in solis verbis externis,

*Ego te absolu: nam qui exterius profert talia verba suo debitori absque animo interno remittendi, non condonat verè, sed fictè, sicut neque est vera, sed ficta donatio, aut promissio qua aliquis abique animo interno donandi, vel obligandi se profert verba illa, *dono*, vel *promitto*: si ergo sacramentum illud includit veram absolutionem, & condonationem à Sacerdote positam, necesse est quod includat intentionem remittendi, quam intrinsecum includit omnis condonatio, & remissio, vt talis est.*

Confirmatur secundò ex eodem sacramento Pœnitentia, in quo omnes fatentur includi intrinsecum ex parte materiae, non solam confessionem, sed etiā dolorem internum de peccatis. Nam potuerit aliquis similiter dicere, requiri quidem dolorem essentialiter ad valorem illius sacramenti, non tamen ut partem intrinsecam, sed vt requisitum extrinsecum, quia Christus assumpsit ad significandam gratiam non omnem confessionem, & absolutionem, sed aliquas determinatas, ad quas Deus in individuo concurrit, quando adest dolor internus; quando vero dolor ipse non adest, concurrit Deus ad aliam confessionem, & alia verba absolutionis, quae Christus non assumpsit ad significandam gratiam. Non ergo infertur, dolorem internum esse partem internam sacramenti, ex eo quod essentialiter requiratur ad valorem illius sacramenti, si semel admittas, intentionem requiri essentialiter, & non esse partem, sed requiri ad productionem actionis talis in individuo modo supra explicato.

Denique ratio a priori ad probandum, intentionem esse aliquid intrinsecum sacramento, defunxi potest ex principio illo generali, quod Minister in sacramenta nostra Legis operaretur vt Minister Christi, & nomine ipsius, à quo delegatus est, ad absolucionem, consecrandum, &c. nomine ipsius Christi, in quo sensu dixit Paulus 1. ad Corinth. 4. *Sic nos existimemus homo, vt Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei, vbi vtrunque munus coniunxit & ministri Christi, & dispensatores: vtrunque autem exigit intentionem in operante. Nam operari aliquem vt ministerum alterius, est operari ex auctoritate ab illo accepta, & nomine ipsius: non potest autem operari ex tali auctoritate, & nomine ipsius, nisi aliquis modo illam auctoritatem accepit, & velie operari illius nomine. Quantumcumque enim Petrus det mihi potestatem vendendi rem suam, si ego nolo vt tali potestate, sed per iocum dico, *vendo tibi saltem rem: non opereris vt minister Petri, nee venditio**

131. *Confirmatur primò exemplum Episcopi conferentes ordinis potestatis.*

132. *Confirmatur secundò exemplum Pœnitentia.*

133. *Probatur ratio a priori.*

venditio fit; potuisset quidem Petrus velle vendere, vel donare rem sub mera conditione illorum verborum meorum materialium; & tunc positis verbis illis, es est vendita, vel donata, non tamen es est vendita, vel donata a me, sed ab ipso Petro immediate sub conditione meorum verborum. Operari ergo ut ministrum, includit voluntatem ministri volentis ut tali potestate, & operari nomine alterius: idem colligitur ex nomine, *dispensatoris*: nam dispensatio est actus humanus, exigens voluntatem dandi, transferendi, condonandi, &c. Si ergo Ministri sacramentorum constituti sunt Ministri, & dispensatores, non possunt intelligi operari ut dispensatores, nisi quatenus operantur cum intentione, & per consequens intentione est aliquid integrans operationem illam in ratione dispensationis, & actionis ministri Christi.

134.
Declaratur
ratio.

Aliter potest hoc ipsum declarari in hunc modum: quia actio sacramentalis non habet vim, & efficaciam suam praecise quatenus est ab hoc ministro, sed quatenus est moraliter actio Christi operantis per hunc, tanquam per suum ministrum: ideo enim est efficax ad mouendum Deum, & caufandam gratiam, quia est operatio Christi, ut infra videbimus disp. 4. sect. 5. ergo per illud, per quod formaliter constituitur in ratione actions sacramentalis. Sed esse operationem Christi hanc actionem, est fieri a Ministro volente operari nomine Christi, & ex potestate a Christo accepta; ergo esse hanc actionem sacramentalem, est fieri a Ministro operante nomine Christi, & ex voluntate terti tali potestate, atque adeo haec actio ut sacramentalis est, non solum exigit, sed includit illam intentionem Ministri, a qua formaliter habet talem denominationem operationis sacramentalis.

135.
Haec probant
tantum de
sacramentis
qua consistunt
in vsu.

Hac argumenta mihi probant de sex sacramentis, que consistunt in vsu, includere intrinsecè intentionem ministri, quia in illis non possumus intendere ad aquatam caufam gratiae sacramentalis, si consideremus actiones illas, prout praecise procedunt ab hoc, nisi consideremus illas, prout sunt actiones ipsius Christi operantis per illum hominem, tanquam per instrumentum, & Ministrum suum; in qua consideratione iam includitur intentione Ministri, ut vidimus. Loquendo tamen de sacramento Eucharistiae, quod non consistit in vsu, sed in speciebus consecratis continentibus corpus, & sanguinem Christi, non videtur necesse, quod intentione Ministri includatur intrinsecè in ipso sacramento, potest enim explicari quomodo intentione requiratur de facto omnino, & tamen solum sit requiritum extrinsecum. Nam possumus dicere, quod sacramentum Eucharistiae solum includat species consecratas, & corpus, vel sanguinem Christi, sub eis contentum, nec posse dati vix quam hoc complexum, quin derur hoc sacramentum Eucharistiae caufatum gratiae, ipsumque complexum solum institutum sive a Christo ad significandam, & caufandam gratiam. Requiritur quidem de facto intentione Sacerdotis ad hoc ut detur de facto tale complexum. Ceterum, si illud complexum daretur, etiam omnibus aliis deficientibus, significaret, & caufaret gratiam. Quod in ceteris sacramentis non procedit, nam possunt de facto reperiri omnia alia. Prater solum intentionem, & tunc non datur verum sacramentum, unde sit, defectum intentionis non esse defectum solum aliquius extrinseci, sed deficere aliquid intrinsecum sacramenti.

136.
Inflantia.

Dices, eodem modo dici debet, verba consecrationis non esse formam intrinsecam sacramento Eucharistiae, sed aliquid requisitum extrinsecum ad

hoc ut detur complexum ex speciebus continentibus corpus, vel sanguinem Christi; quod complexum si daretur absque verbis consecrationis, eodem modo daretur sacramentum Eucharistiae caufatum gratiae. Respondeo posse negari sequelam, *Diluitur, & ratio autem discriminis esse potest; quod sacramentum ut sacramentum, est signum sensibile caufatum gratiae.* Per illud ergo debet constitui intrinsecè in ratione sacramenti, per quod constituitur in ratione signi sensibilis, vel caufa gratiae. Verba ergo consecrationis debent intrare ad componentium sacramentum in ratione sacramenti, quia quid sit, an intret partialiter etiam ad causandum moraliter gratiam, intrant tamen partialiter ad significandum sensibiliter corpus Christi, & mediante ipso gratiam sacramentalē; nam corpus Christi ibi non est sensibile per se, sed per species, & verba consecrationis; nec species sola significant sufficienter sensibiliter corpus Christi, vel gratiam, sed oportet videat species panis, v.g. & audire, vel scire prolatā esse verba consecrationis super illas species, ut aliquis veniat in cognitionem corporis Christi ibi contenti, & gratiae, quam potest ille ibi caufare: debent ergo verba intrare ut partiale constituentium sacramenti in ratione signi, sensibiliter significantis gratiam. At vero de intentione potest dici, quod neutrō modo intret, quia nec ipsa caufat partialiter gratiam illius sacramenti nisi dicitur, quatenus caufat continentiam corporis Christi, a quo, & a speciebus, vel ab ipso solo causatur immediate gratianęque etiam intentione intrat partialiter ad constituentium sacramentum in ratione signi sensibilis; cum ipsa intentione non sit sensibilis, sed debeat sentiri per verba: ex nullo ergo capite requiratur, quod intret intentione ad constituentium intrinsecè sacramentum Eucharistiae, licet intret alia sacramenta proprie rationem supra assignatam.

Vergebis, quia in Eucharistiae etiam verba illa proferuntur a Sacerdote nomine Christi, & moraliter loquendo sunt verba Christi, & vt sic, habent virtutem, & efficacitatem; sed non sunt verba Christi, nisi quatenus includunt intentionem Ministri volentis loqui nomine Christi, ergo verba etiam illa prout sacramentalia includunt intrinsecè intentionem Sacerdotis. Respondeo, verba illa posse dupliciter considerari. Primum quatenus sunt causa pondendi corpus, vel sanguinem Christi sub speciebus: & ad hoc debent considerari ut verba Christi, seu Ministri loquentis in persona, & nomine Christi: & tunc quidem debent includere intrinsecè intentionem Sacerdotis, a qua denominantur formaliter prolatā nomine Christi. Secundum tamen possunt considerari illa verba prout sunt forma sacramenti ipsius, quod componunt in ratione signi sensibiliter significantis, & caufantis gratiam: & sub hac consideratione, dici potest, quod non considerantur illa verba prout prolatā nomine Christi, neque prout verba dicta a Christo per suum Ministrum; quia verba solum intrant ad componentium sacramentum in ratione signi sensibilis, gratiae, non in ratione caufae, quia gratia non caufatur immediate à verbis, sed solum a corpore, & sanguine Christi, vel ab ipso cum speciebus, ergo in ordine ad caufandam gratiam, non componunt sacramentum à verbis, prout sunt verba Christi, sed solum componunt ab illis in ordine ad significandum sensibiliter adeste corpus Christi caufatum gratiae. Hanc autem sensibilitatem non compleat, aut componit moraliter intentione, quae non est sensibilis, sed verba externa, ergo sola verba possunt intrare ad componentium sacramentum, cum speciebus, & corpore Christi

Disput. II.

Sect. VII.

37

Christi, licet intentio prærequiratur ad hoc, ut verè ponatur ibi corpus Christi. Fatetur ergo, verba, ut sunt causa ponendi ibi corpus Christi, includere intentionem Ministri, non est tamen necesse, quod illam includant, quatenus componunt sacramentum. An vero sub prima etiam consideratione appellari debeant verba sacramentalia, est quæstio de nomine; & facile admitti potest illa appellatio, atque adeo potest concedi in aliquo sensu, quod verba sacramentalia includant intentionem; non quidem ut sacramentalia, hoc est, ut pars intrinsecæ sacramenti, sed ut sacramentalia, hoc est, ut operatoria, & effectiva sacramenti, nam quatenus sunt causa ponendi corpus Christi sub speciebus, & considen-
dit sacramentum, debent considerari ut verba Christi, & ut sic includant intrinsecè intentionem Ministri, ut diximus.

138. *Remittitur
hac materia
in trecentum
di Eucharistiæ.*

Hæc omnia non ced dicta sunt, ut asséramus intentionem Ministri non includi intrinsecè in sacramentum Eucharistiae, sicut in aliis sex sacramentis, de hoc enim agendum est infra in materia de Eucharistia, vbi ex professo dicemus quæ sint ea, ex quibus intrinsecè componitur: nunc autem solum dicimus, illa argumenta, quibus probauimus intentionem includi intrinsecè in aliis sacramentis, non habere eandem vim circa Eucharistiam, quia in ipsa potest assignari ratio aliqua probabilitate differentia, & ideo pro nunc solum id assérimus de aliis sex sacramentis, referendo id, quod ad Eucharistiam pertinet, ad eum locum, vbi ex professo examinabatur.

139. *Obiectio pri-
ma.*

Obiciunt aliqui primò, quia si intentio est pars intrinsecæ sacramenti; ergo componitur intrinsecè sacramentum ex peccato, nam illa intentio aliquid potest esse formaliter peccaminofa; consequens autem videtur absurdum, quod peccatum sit instrumentum, & causa gratiæ. Respondetur, idem argumentum fieri possit in sacramento Matrimonij, quod, ut vidimus, necessariò componitur ex consensu coniugis, qui consensus potest aliquando esse peccaminofus, v. g. quando adest impedimentum non ex dirimentibus, sed impedientibus, vel ratione finis vitiosi, aut ex aliis capitibus. Potest etiam fieri illud sacramentum per copulam, ut vidimus factio-
ne prima quæ similiter potest esse peccaminofa saltem venialiter. Omnes ergo fateri debemus, posse sacramentum componi partialiter ex aliqua actione peccaminofa, & prohibita; neque in hoc est ali-
quod inconveniens, nam illa actio non mouet Deum propter est à Ministro, sed propter est actio Christi bona, & laudabilis, sicut quando famulus ex fine virtutio-
fo dat eleemosynam iussu domini, illa datio ele-
mosyna considerata propter est actio domini dantis eleemosynam per illum ministrum, mouet Deum ad retributionem, licet propter est à famulo, dis-
ceat & moueat ad puniendum.

140. *Obiectio se-
unda.*

Obiciunt secundò, quia si intentio Ministri est intrinsecæ sacramento, eo quod ablatæ illa, & mané-
tibus aliis non datur sacramentum; eadem ratione dicendum erit, potestatem, v. g. iurisdictionis esse intrinsecam in sacramento Pœnitentiae, & potestatam Ordinis in sacramento Eucharistiae, & aliis, quæ sine illa potestate non dantur. Respondetur, infra in materia de Eucharistia, & Pœnitentia videbi-
mus, an ea omnia necessariò sint concedenda, pro-
nunc dicimus, in his omnibus, in quibus eadem ratio procedit, idem omnino fatendum esse.

141. *Obiectio ter-
tiæ.*

Tertiò obici posset, quia si intentio Ministri est pars intrinsecæ sacramenti, idem dicendum de intentione requisita ex parte suscipientis sacramen-
tum Baptismi, v. g. vel aliud quocumque præter Eucharistiam; nam sine illa aduersit omnia alia,

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

non fieret sacramentum in adulto: & tamen Eugenius in illo decreto, solum dixit, tribus perfici Ta-
cramenta nouæ legis, materia, forma, & ministero,
&c. ad quorum nullum videtur pertinere illa inten-
tio suscipientis.

Respondeo, illam intentionem in adulto procul dubio intrate saltem in obliquo ad denominatio-
nem sacramenti in ratione sacramenti validi. Eugen., autem nihil de illa dixit in eo loco, vel quia non requiritur ad omnia sacramenta in uniuersum: quando enim conferuntur parvulis, non requiritur, & quando conficitur etiam sacramentum Eucha-
ristie, non requiritur ad eius valorem intentio susci-
pientis: quare in doctrina vniuersali, & communis
omnibus sacramentis non debuit exprimi id, quod non erat omnibus commune. Vel dici potest, tunc quando requiritur intentio suscipientis, compre-
hendit posse sub nomine materiae: nam ablutio, v. g.
in Baptismo est actio, qua exercetur circa tale sub-
iectum humanum, volens, &c. Quare, sicut requiri-
tur essentialiter ad valorem Baptismi, quod corpus illud sit actu animatum, & per consequens anima-
tio subiecti intrat partialiter ad denominandam ab-
lutionem in ratione materiae validæ; sic intentio
adulti suscipiendo sacramentum: & sicut animatio
videtur comprehensa nomine materiae, dum requiri-
tur pro materia ablutio corporis animati: sic inten-
tio includitur ibi, quia materia est ablutio homi-
nis volentis baptizari, si adulterus est, &c. Sic indicat
Suarez in simili supra disp. 1. 4. sect. 2. §. Atque ex his.

**Alia respon-
sua.**

Posset fortasse alia via ex cogitari ad soluendum hoc argumentum: hæc tamen videtur planior, & faci-
lior, ac sine inconvenienti aliquius momenti.

S E C T I O N VIII.

*Quid sit in sacramentis, res tantum, & Sacra-
mentum tantum, & res, & sacramentum?*

Hæc quæstio tractari solet de singulis sacra-
mentis, & præcipue de sacramento Pœnitentiae, & de Extrema-vnctione, in quibus habet maio-
rem difficultatem: quia tamen communis est omni-
bus sacramentis, videtur hoc in loco examinanda
vniuersaliter pro omnibus, ut ex doctrina generali
definiri possit postea de singulis in particulari.

Solent ergo Theologi communiter in sacramentis nouæ legis distinguere hæc tria, scilicet aliquid, quod sit sacramentum tantum, aliquid, quod sit res tantum, & aliquid, quod sit res simul, & sacramen-
tū. Nomen autem sacramenti, in hac quæstione non significat id solum, quod est signum practicum gratiæ, sed accipitur latius pro signo pertinere ad sacra-
mentum, licet reuera non sit pars intrinsecæ sacra-
menti: nam character, qui dicitur communiter res, &
sacramentum verè, non est pars, sed effectus Baptis-
mi: est tamen signum, & ideo in latiori significacio-
ne appellatur sacramentum. Rursum quando aliquid
appellatur *sacramentum tantum*, non est sensus, quod in illo solo consistat tota ratio illius sacramenti, sed
quod illud ita sit signum, ut non simul res signifi-
cata. Per hunc ergo loquendi modum volunt
Theologi explicare, in sacramentis dari aliquid,
quod significat, & non significatur, & hoc appellant
sacramentum tantum. Rursum dari aliquid, quod signi-
ficatur, & non significat, & hoc appellant *rem tan-
tum*. Denique dari aliquid, quod significat, & signi-
ficatur, & hoc appellant *res simul, & sacramentum*.

Hanc diuisionem usurpauit Magister in 4. d. 22.
S. Thom. *infra quest. 84. art. 1. ad 3.* Scotus in 4. d. 8.
q. 1. art. 1. & alij communiter. Existimatur etiam
D desumpta

Eugen. IV.

Responso.

Suarez.

I. 4. 2.

In sacra-
men-
tis Theologi
tria distin-
guunt qua hic
explicantur.

I. 4. 3.

Magister:
S. Thom.
Scotus.

Augustin.
Valquez.
In Eucharis-
tia.

desumpta ex Augustino in lib. sentent. Prospere re-
lato in cap. Hoc est de consecratione diff. 2. & in Epis-
tola 23. ad Bonifacium. sed alius est ibi sensus Augus-
tinii, ut bene obseruauit P. Valquez tom. 4. in 3. part.
9. 84. art. 1. dub. 3. Nam verba Auguſtini in primis
non inueniuntur in illo loco unde allegantur. De-
inde solū dicitur ibi, quod in Eucharistia datur &
sacramentum, hoc est, signum visibile, nempe spe-
cies, & res sacra, hoc est, corpus Christi, quod tam-
en non appellat ibi sacramentum. In secundo
vero loco ea Epist. 23. dicit, quod secundum quendam
modum sacramentum corporis Christi, corpus Christi est.
In quibus verbis non dicit, corpus Christi esse quo-
dammodo sacramentum, sed species quae sunt sacra-
mentum corporis Christi, id est, symbolum illius,
dici quodammodo, & impropter corpus Christi,
sicut Baptismus qui est sacramentum fidei, dicitur
quodammodo. Magis sauent huic doctri-
na Hugo de S. Viatore 3. tom. lib. 2. de sacram. p. 8.
cap. 7. & Innocentius III. in cap. cum Marib. de cele-
bratione Missarum, qui in sacramento Eucharistiae
illa tria distinguunt. De omnibus tamen sacramen-
tis vniuersaliter id non dicunt; Scholastici tamen
illa etiam tria in aliis sacramentis inuenire, & affi-
gnare conantur.

144.
In Baptismo,
Confirmatione,
& Ordina-
tione.

Et quidem in Baptismo, Confirmatione, & Ordi-
nione facile assignantur; nam materia, & forma di-
cuntur sacramentum tantum; significant enim gratia-
m, characterem, & alios effectus, & non signifi-
cantur; gratia vero dicitur res sacramenti, quia sig-
nificatur, & non significatur; character denique dici-
tur res simul & sacramentum, quia significatur gratia-
m, & significatur ab ipso sacramento. In Eucha-
ristia facilius eadem tria distinguuntur, scilicet spe-
cies sunt sacramentum tantum, quia significant
corpus Christi, & gratiam cum ipse non signifi-
centur; gratia vero est res tantum, quia significantur,
& non significatur. Denique corpus Christi est sacra-
mentum simul & res, quia significant gratiam, & sig-
nificantur a verbis, & speciebus.

145.
In Matrimo-
nio.

In Matrimonio etiam distinguunt communiter
illa tria, ut materia, & forma, seu verba contrahen-
tium sint sacramentum tantum, quia significant, &
non significantur; gratia vero sacramentalis sit res
tantum, quia significantur, & non significatur. Denique
vinculum indissolubile, seu indissolubilitas particu-
laris, quam participat matrimonium fidelium ex eo
quod sacramentum sit, dicitur res, & sacramentum,
quia significantur per materiam, & formam, & signi-
ficiat rursus gratiam ac viuionem Christi cum Ec-
clesia, vel verbi diuini cum natura humana. Sic
enim Augustinus lib. 1. de nuptijs, & concupis. 10. di-
cit, hanc omnitudinem indissolubilitatem esse rem
sacramenti. Huius (inquit) proculdubio sacramenti res
est, ut mas, & famina coniugio copulati, quandiu vincent
inseparabilitate perseverent, & lib. de boni coniug. cap. 7.
significat, eandem indissolubilitatem esse etiam sacra-
mentum, his verbis. Quid sibi velit tanta firmitas
vinculi coniugalis, quod nequaquam puo rantum valere
potuisse, nisi alius rei maioris quoddam sacramentum
adhiberetur. videatur Sanchez lib. 2. de Matrimonio
diff. 13. n. 7. Vbi latè probat, maiorem indissolubili-
tatem Matrimonio aduenisse ex ratione sacramenti;
licet ipse velit non omnitudinem indissolubilitatem
inde aduenire. In hoc tamen non placet, nam Au-
gustinus, & alii ex ratione sacramenti, eam viden-
tur deducere. Nec obstar, quod Matrimonium ra-
tum sit sacramentum, & tamen adhuc non sit omni-
no indissolubile, respondeo enim, iam habere ex eo
quod sacramentum est, indissolubilitatem omni-
tudinem saltem radicaliter, hoc est, institutionem

Augustin.
Sanchez.

diuinam, ut sequuta copula resultet omnimoda in-
dissolubilitas; quam tamen nec radicaliter habet
Matrimonium consummatum, ne dum ratum inter
infideles, eo quod sacramentum non est.

Difficultas ergo tota est circa sacramentum Po-
nitentiae, & Extremae vunctionis. Et quidem de Ex-
trema vunctione duas sententias refert Suarez tom. 4.
diff. 41. sel. 3. in fine. Prima dicit, rem, & sacramentum
illius, esse hilaritatem mentis, confortationem, &
maiorem sustinentiam laborum, quam alij appelle-
lant vunctionem internam. Quam sententiam ut
communem refert, & approbat Henriquez lib. 3. de
Extrema vunctione, cap. 9. §. 2.

Alia sententia dicit, in Extrema vunctione rem &
sacramentum esse sanitatem corporis, quam illud
sacramentum afferit, non semper, & absoluere, sed si
expeditit ad anima salutem, ut dixit Tridentum
sel. 1. 14. c. 2. quae sanitas est res sacramenti, quatenus
ab ipso caufatur, & est aliquo modo sacramentum,
quatenus significat anima sanitatem, & licet non
semper habeatur effectus, id parum refert, quis
ad significandum aliquid, quod sit res & sacramen-
tum, sufficit, quo d sacramentum ex se habeat vim
ad illum effectum caufandum, si aliunde non impe-
diatur: nam in altera etiam sententia assignatur ala-
critas illa, & hilaritas interna, quam tamen multi
agroti non habent propter parentiam usus ratio-
nis, vel distractiōnē, aut aliam caufam, & in omni-
bus sacramentis assignantur pro re sacramenti
gratia habitualis, quae tamen sepiissimè non ponitur
propter obicem peccati.

De sacramento Pénitentiae varie sunt opiniones,
prima dicit, in iis sacramentis in quibus non im-
primitur character, produci aliam quamdam qualita-
tem spiritualem, quam vocant ornatum animae,
que si proxima dispositio ad gratiam sacramenta-
lem, & hanc dicunt esse rem simul & sacramentum,
sic in alio est character. Ita sentit & probat ac-
riter Capreol. diff. 22. q. 1. art. 3. & Paludan. diff. 14. q. 1.
Viguer. 16. vers. 10. quibus fauet Antonin. 3. part.
truct. 14. c. 1. & c. 17. in principio.

Hanc tamen sententiam communiter omnes re-
iiciunt, quia absque vlo fundamento fingit illam
nouam qualitatem, & quia si talis qualitas daretur,
vel illa esset permanens, vel transiens, non quidem
esset transiens, quia ornatus anima non posset au-
ferri sine noua culpa: si vero esset permanens, iam
esse character, non quidem omnino indelebilis,
cum posset auferri per peccatum, sed delebilis ex
voluntate hominis, quod non repugnat omnino
cum ratione communi characteris. Videatur Su-
arez. tom. 4. diff. 18. sel. 5. n. 4.

Secunda ergo sententia dicit, contritionem, seu
dolorum internum esse rem simul, & sacramentum
in Pénitentia. Hanc tenent Thomistæ, & alii com-
muniter cum S. Thom. infra q. 84. art. 1. ad 3. ubi cum
Magist. in 4. diff. 22. Est autem difficile in hac senten-
tia explicare, quomodo contrito sit res; nam licet
ipsa sit sacramentum, quatenus significat, & causat
gratiam simul cum aliis partibus, & licet ipsa etiam
significetur per confessionem, non tamen caufatur
per illam, sed potius est causa ipsius confessionis,
qua procedit ex dolore interno; ergo contrito
non potest esse res sacramenti, nam id, quod est res
in aliis sacramentis, significatur, & caufatur ab ipso
sacramento.

Proprius hanc difficultatem laborant Thomistæ in
explicando, quomodo contrito caufetur ab hoc sa-
cramento. Quidam primò hoc explicant dicentes,
contritionem, licet quatenus est actus pénitentiae
præcedat, & sit causa confessionis; ipsam tamen,
vt

146.
In Extrema
vunctione diffi-
cultas pecu-
liariæ.
Suarez.

Prima sen-
tentia.
Henriquez.
Secunda sen-
tentia.

Trident.

147.
In Peniten-
tia varie sūt
opiniones.
Prima sen-
tentia.

Capreolus.
Paludan.
Viguer.
Antonin.

rejec-
tor.

148.
Rejec-
tor.

Suarez.

Secunda sen-
tentia.

S. Thom.

Magist.

Magister.

Magist.

Universitäts-
Bibliothek
Paderborn

vt est efficax ad remittendum peccatum esse effectum sacramenti, hanc enim efficaciam non habet à se, sed ab aliis partibus sacramenti, quare eadem contritio sub diuersis considerationibus est sacramentum, & effectus sacramenti: si enim est attritio, non habet de se disponere sufficienter ad gratiam; si vero iam erat contritio, non habebat saltem de se disponere ad tantam gratiam, hoc enim habet à confessione, & absolutione; quare sub hac consideratione est carum effectus.

151. Sed hic modus relictus primò, quia hac ratione posset etiam dici confessionem esse rem sacramenti, quia confessio ab absolutione etiam accipit efficaciam causandi gratiam, quam secundum se non haberet, immo ipsa absolutione posset dici res sacramenti, quia ipsa etiam à coniunctione cum confessione, & dolore habet efficaciam causandi gratiam, quam non haberet secundum se. Secundò, quia hoc ipsum dici posset in aliis sacramentis, in Baptismo, v. g. posset dici, attritionem esse rem sacramenti, quia propterea coniuncta cum Baptismo, est sufficiens dispositio ad gratiam, quod secundum se non haberet. Tertiò & à priori, quia illud non est propriè contritione causati à sacramento, sed solum ex coniunctione aliarum partium accipere denominationem partis actualis, ac proinde magis est fieri sacramentum, quam rem sacramenti, ut nota Suarez n. 12.

152. Secundus modus explicandi est alterum, qui dividunt dolorem esse effectum & rem huius sacramenti, quia sicut est effectus secundarius Eucharistiae, deuotia actualis, & refectio; si hoc sacramentum causat, & excitat in penitente maiorem dolorem de peccatis; quare idem dolor, qui prius erat causa confessionis postea auctus, & excitatus est effectus eiusdem confessionis, & absolutionis. Hoc videtur esse de mente Caetani d. q. 8. art. 1. Petri de Soto lib. 7. de confessione, in fin. & videtur fauere Richardus diff. 2. art. 2. q. 1. apud Carthusianum eadem diff. q. 3. Quatenus aut, quod cōfessio excitat contritionē, & absolutionem format, ideoque est res sacramenti, & quia causat remissionem peccati, est sacramentum.

153. Contra hunc modum argui solet, primò, quia non assignat aliquid, quod sit semper res & sacramentum, sed solum in aliquibus casibus: sapientia enim contingit, non moueri hominem virtute huius sacramenti ad maiorem, vel nouum dolorem. Respondi tamen possit, in hoc sacramento, in quo res & sacramentum debet esse actio humana, satis esse quod sacramentum, quantum est de se, excitet semper ad illum actum, nisi impediatur a natura, vel humana libertate.

154. Arguitur secundò, quia contritio illa, qua est res & sacramentum, vel est eadem numero, quae est pars sacramenti, vel alia. Si est eadem, ergo non causat, à sacramento, nec est res sacramenti, cum ipsum antecedat; si est alia, ergo hæc non est sacramentum, cum non causet remissionem peccati, quod iam supponit remissum per ipsum sacramentum, à quo hæc secunda contritio causat.

155. Tertiò modus explicandi similis huic est, quod dolor propterea est dispositio ad gratiam sacramentalem, est sacramentum, idem vero dolor ut informatus, iam eadem gratia, & factus meritorius de condigno, vel si erat contritio, factus magis meritorius & dignior maiori gloria; ut sic, inquam, est effectus sacramenti, si quidam a gratia sacramentali habet hinc nouum valorem; quare idem dolor sub diuersis considerationibus est sacramentum & res sacramenti. Ita Suarez vbi supra n. 13.

156. Hic etiam modus displaceat. Primo, quia raro accidit, quod in eo instanti, in quo perficitur sacramentum, p. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

mentum Penitentie, perseueret dolor actualis, quæ est pars sacramenti, quare rarum esset, quod dolor est sacramentum, & res sacramenti. Secundò, quia Secundò regit. dolor posset dici res sacramenti, ex eo quod a citatur.

gratia sacramentali accipiat nouum valorem ad merendum, eodem modo dici posset, in sacramento Baptismi attritionem, & se rem sacramenti, nam eadem attritio accipit à gratia sacramentali nouum valorem ad merendum, quare cum eadem proprietate posset dici res illius facimenti: nemo autem dixit, rem sacramenti in Baptismo esse dolorem; ergo nee propter illam solam rationem dici debet in sacramento Penitentie. Tertiò, cum maiori ratione dicendum esset, in Matrimonio verba coniugis esse sacramentum, & rem sacramenti; nam verba ultimi coniugis in ultimo instanti prolationis caulant gratiam sacramentalē, atque ideo sunt sacramentum. Rursum eadem verba in illo instanti dignificantur ab eadem gratia, sicut contritio in ultimo instanti abolitionis dignificantur à gratia sacramentali; nam prolatione illa verborum, si debito modo fit, est actus honestus, & meritorius, atque adeo in illo instante poterit dignificari ab illa maiori gratia, & per consequens propterea dignificata erit res sacramenti causata à verbis alterius coniugis.

157. Quartò hoc ipsum argumentum fieri potest de intentione recipiendi sacramentum, quæ quidem in instanti, in quo recipitur, si actus honestus est, propterea regulariter est) poterit etiam dignificari à gratia sacramentali, & propterea sic dignificata dicetur res sacramenti, & tamen nemo dixit intentionem recipiendi sacramentum, vel verba coniugis esse rem & sacramentum. Hac autem argumenta procedunt ad hominem, supponendo, attritionem, vel dolorem in instanti illo, quo disponunt ad gratiam posse dignificari ab eadem gratia; de hoc enim est specialis difficultas, de qua egimus supra tom. 1. disp. 6. nunc autem solum dicimus, quod si illud dicatur de actu doloris, idem dici debet de his aliis.

Quartus modus explicandi est, contritionem duplicitate posse considerari; primo, ut est dispositio, & præcedit gratiam sacramentalē, & ut hi est sacramentum. Secundò, ut est formata per ipsam gratiam; & ut sic esse rem sacramenti, quia esse formatam habet ex virtute sacramenti, & est etiam sacramentum, quia ut sic causat media gratia remissionem peccati, quæ est effectus gratiæ, & res sacramenti, hæc enim remissio est, quæ propriè significatur per verba, atque ultimè intendit in hoc sacramento. Ita Sotus diff. 14. q. 1. art. 1.

Hic modus dicendi multò minus potest sustineri, primo quia dicere, contritionem ut formatam gratia est causa remissionis peccati, est dicere, gratiam ipsam esse causam remissionis peccati; sed gratia ipsa non dicitur ex eo capite sacramentum, licet caulet remissionem peccati, hæc enim est causalitas in genere cause formalis, quæ non sufficit ad hoc, ut dicatur sacramentum, nam sacramentū causat efficienter, vel quasi efficienter suos effectus; ergo nec contritio ut formatam gratia poterit dici sacramentū, propter remissionem peccati, quæ consequitur. Secundo quia, licet gratia possit dici causa remissionis peccati in genere cause formalis, non potest tamen dici quod contritio, vel attritio ut formatā per gratiam sit causa remissionis peccati, non enim est causa meritoria, quia contritio ut intelligatur dignificata per gratiam ad merendum, debet iam intelligi ut operatio hominis grati & sancti, ergo iam intelligitur peccatum remissum, & per consequens non potest contritio ut sic formatā illum effectum mereri, præsertim cum sit effectus talis, qui vel esentialiter

fentialiter, vel saltem necessariò consequitur gratiam ipsam: deinde nec contritio vt sic formata per gratiam potest dici causa formalis remissionis peccati, quia gratia ipsa est causa adaequata formalis, & sufficiens remissionis peccati: ergo pro codem signo intelligetur causatae utrumque effectum, scilicet remissionem peccati, & informationem contritionis. Imo in rigore loquendo, videtur, quod prius causet remissionem peccati; quia contritio, ut dixi, non censeretur informata per gratiam, & dignificata, nisi quatenus concipiatur esse operatio hominis grati & iusti; ergo prius intelligitur iustificatum, & mundatum ipsum subiectum per gratiam, quā intelligatur contritio dignificari, & informari.

160.

Quatuor modi
4. *contra gentes*, cap. 72. quod contritio sit sacramentum, prout causat gratiam, & sit res sacramenti, quatenus ipsa causatur à sacramento in voto, nam hoc sacramentum non solum in re, sed etiam in voto, causa suum effectum, & per consequentia causat ultimam etiam dispositionem ad gratiam, quae est contritio. Hic modus facilè reicitur primo quia supponit falsum, scilicet gratiam causari effectuè ab hoc sacramento in voto; tunc enim licet homo iustificetur cum ordine ad sacramentum, non tamen concurrit sacramentum, nec vt causa physica cum non existat, nec vt causa moralis, cum sapere contingat non esse futurum postea sacramentum. Secundò votum sacramenti est ipsamerit contritio, quae continet propositum confessionis; ergo si contritio caufatur à Sacramento in voto, caufatur à se ipsa, & erit res sui ipius, quod repugnat.

161.

Sextus modus
facilior.
Suarez,
Magister.
Bonavent.
Alex
Valquez.

Sextus modus, qui facilior & clarior videtur, vt fateretur Suarez n. 6. & cui fauent Magister, Bonaventur a, & Alex. ibi relati, & quem amplectitur Vasquez in *præfemi*, n. 20. dicit, dolorem esse rem simul & sacramentum, quia significat gratiam vt constat, cum illam caufet, vt est pars sacramenti, & aliunde significant à confessione, quae significat, & reddit sensibilem dolorem internum.

162.

Impugnant
eum aliqui.

Hanc modum impugnant communiter, ex eo, quod contritio non est effectus confessionis externe, sed potius è contra confessio est effectus contritionis; ergo contritio non potest esse res, nec confessio potest esse sacramentum respectu contritionis, quia id quod est sacramentum, significat sacramentaliter rem, significare autem sacramentaliter est significare efficaciter, seu caufando rem significatam.

163.

Respondetur.

Hac tamen ratio non videtur fatis firma: negatur enim facilè, quod debet semper id, quod est res, caufari ab eo, quod dicitur sacramentum, sufficit quippe quod significetur. Quod etiam ex aliis sacramentis probari potest, nam in primis characterem quia per ipsum etiam significatur. Deinde in Extrema unctione dicimus, sanitatem corporis esse rem & sacramentum, quia significatur, & significat etiam spiritualē sanitatem, & tamen non caufat illam, nam hæc æquè caufatur, etiam si ob aliquam rationem non concedatur sanitas corporis; ergo potest aliquid esse res in ordine ad id, à quo non caufatur, atque adeo contritio potest esse res non caufata, sed significata per confessionem, quod sufficit ut dicatur simpliciter res huius sacramenti.

164.
*Displices tam
en ex alio
capite.*

Ex alio tamen capite displices mihi ille modus explicandi, quia nimur ad hoc, vt aliquid dicatur res sacramenti, non videtur fatis, quod quomodo-

cumque significetur per aliam partem eiusdem sacramenti, sed requiritur, quod significetur sacramentaliter, hoc est, ex Christi institutione: contritio autem non significatur per confessionem, hoc modo: sed potius ex natura rei, vel ex hominum institutione, qui per tales voces significant dolorem, aut penitentiam internam; ergo non significatur contritio, sicut requiritur ut dicatur res sacramenti. Consequētia est bona major probatur; si enim quicunque modus significandi ad id sufficeret, multa alia deberent dici res sacramenti, quæ hoc tamen nomine non appellantur, v. g. consensus internus contrahentium in Matrimonio; ille enim significatur per verba externa. Item eodem modo in aliis sacramentis intentio ministrandi, & suscipiendo sacramentum deberet dici res sacramenti, quia illa etiam significatur per actionem, vel susceptionem externam, & consequenter consensus internus in matrimonio, & intentio in aliis sacramentis deberet dici res & sacramentum, quia significant simul & causant gratiam, & ex alio capite significantur per actionem externam. Cum ergo hac omnia non dicantur res sacramenti, fateri debemus, ad hanc denominationem non sufficere significari quocunque modo, sed debere significari sacramentaliter, seu ex pecuniarum Christi institutione. Nec obflat, si dicas intentionem, vel consensum internum non esse partem sacramentis, nam dato hoc, quod in rigore metaphysico verum non est, vt vidimus supra fecit, praecedenti, ad nostrum propositum id non refert; character enim non est pars sacramenti, sed effectus, & tamen dicitur res & sacramentum; ergo similiter intentio, & consensus internus, qui est causa sacramenti, posset dici res, & sacramentum.

Minor verò, quod scilicet contritio non ita significetur per confessionem, probatur clare, quia confessio independenter à Christi institutione significatur ex se, hominem dolere de iis, de quibus se acusat; nec hoc significat sacramentaliter, nam sacramentalis significatio est illa, per quam Christus aliquid occultum intendit nobis significare; Christus autem per confessionem non significat nobis contritionem, sed ipse penitens est, qui eam contritionem, & dolorem vult significare, & manifestare. Christus quidem instituit, quod confessio non hat sine dolore, non tamen significat ipse Christus dolorem per confessionem, quando enim Christus intendit aliiquid significare per aliquod signum sacramentale, tenetur ipse ponere rem significatam, ne lignum ipsius sit falsum, vt constat in aliis sacramentis, in quibus res significata semper ponitur, nisi adit obex, contritionem autem non tenetur Christus ponere etiam postea confessione, sed ipse penitens; ergo penitens, & non Christus, intendit per confessionem significare contritionem internam.

Igitur, vt defendamus illam communem diuisiōnem in omnibus sacramentis, & assignemus aliquam ratione quidquam, quod in sacramento Penitentia sit res & sacramentum simul, possumus id aliquo modo deducere ex doctrina Concilii Tridentini, sess. 14. c. 3. vbi de re huius sacramenti sic dicitur: *Sane vero res, & effectus huius sacramenti, quantum ad eius vim, & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris p̄s, & cum devotione hoc sacramentum suscipientibus conscientia pacis ac serenitas cum vehementi spiritu consolatione consequit̄ solet. In quibus verbis videtur Concilium eodem modo loqui de hac conscientia pace in ordine ad hoc sacramentum, sicut postea agendo de Extrema unctione in eadem less. cap. 2. dixit sanitatem corporis esse illius effectum & rem. Nam sicut ibi dixit, quod sanitas*

166.

*Explicita
nostræ modi
et verior ex
Conc. Trid.*

Conc. Trid.

sanitas corporis interdum, vbi salutis animæ expeditur, consequitur gratiam illius sacramenti; sic hic dicit, quod pax conscientiae interdum in viris piis cum deuotione hoc sacramentum suscipientibus consequitur reconciliationem cum Deo. Nam sicut est propter cibi delectare palatum, & ideo Eucharistia afferit sapientiam spiritualem, quæ est secundarius effectus, ut colligitur ex Eugenio IV. in decreto illo unione post Concilium Florentinum: sic est proprium reconciliationis factæ pacem, & tranquillitatem causare: vterque tamen effectus impeditur potest, & solet propter varia impedimenta intrinsecas, vel extrinsecas; hec ergo supra cum communis multorum sententia diximus, sanitatem corporis esse rem & sacramentum in Extrema-vnctione, quia significat, & significatur; sic eodem fundamento dicere possumus, in sacramento Pœnitentiae pacem illam internam esse rem & Sacramentum, quia & significat, & significatur; significat quippe pacem restitutam cum Deo per gratiam, & remissionem peccati; significatur autem per partes huius sacramenti, nempe per materiam & formam.

167. Nec obstat, quod hic non sit effectus infallibilis, Non obstat primus. & vniuersaliter, neque enim sanitas corporis est etiam effectus vniuersaliter infallibilis in Extrema-vnctione; & tamen potest appellari res illius, ut supra vidimus; quia sacramentum de se habet illam significare, saltem ut ponendam in certis circumstantiis. Sic ergo de pace conscientiae dici potest, quod sacramentum Pœnitentiae illam significat de se ut ponendam saltem quando adfunt tales vel tales circumstantiae. Nec etiam obstat, quod pax haec non causet reconciliationem cum Deo, & remissionem peccati, atque adeo non posuit dici sacramentum respectu illius. Iam enim diximus, ad hoc quod aliquid dicatur res sacramenti, non requiri quod causetur ab illo, quod dicitur sacramentum respectu illius, sed sufficere quod saltem significetur sacramentaliter ab illo. Neque etiam sanitatis corporis cauatur sanitatem animæ in Extrema-vnctione, & tamen dicitur sacramentum respectu illius, quod illam saltem sacramentaliter significat in talibus circumstantiis.

168. Dices, si pax illa, & tranquillitas conscientiae appellatur res sacramenti Pœnitentiae, poterunt etiam in sacramento Ordinis, v. g. dici res sacramenti omnia auxilia, quæ dantur ratione illius sacramenti per totam vitam ad benè exercendum Ordinem susceptum, & in sacramento Baptismi dicentur res omnia auxilia, quæ dantur homini per totam vitam ad seruanda Christi precepta, & hec de aliis sacramentis: nam pax illa non videtur esse aliud nisi actus interni intellectus & voluntatis, seu illustrationes, & affectiones gaudi in actu secundo; si ergo haec illustrationes & affectiones dicuntur res sacramentorum, illa etiam poterunt ita appellari.

169. Respondeo, in hoc posse esse questionem de nomine, nam te ipsa utrique sunt effectus sacramenti; non tamen appellantur utrique res sacramenta, quia quando Theologi communiter distinguunt illa tria in sacramentis, volunt illa inuenire vel in ipsis partibus intrinsecis sacramenti, vel certè in iis, quæ simul cum sacramento sunt, qualis est character & alia eiusmodi. Vnde nemo dixit, consecrationes Eucharistia validas, quas Sacerdos conficit per totam vitam, & quæ reuera sunt effectus sacramenti Ordinis, esse rem illius sacramenti, quia nimis non ponuntur simul cum ipsa ordinatione, sicut ponitur character, illi vero effectus, qui comitantur per se loquendo ipsum sacramentum, dici solent res sacramenti, licet sint illustrationes, vel inspirationes, vel quidvis aliud. Sic enim in Extrema-vnctione

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

multi Theologi communiter, ut supra vidimus, dicunt, rem & sacramentum esse alacritatem internam, quam agrotus experitur; quæ tamen alacritas consistere debet in actibus internis, sive deliberatis, sive indeliberalibus. Alij verò effectus, qui ex se non habent hanc concomitantiam cum sacramento, sed postea dantur, non videntur facete unum cum ipso sacramento, & ideo non sunt pars in illa diuisione, quæ sacramentum diuidi solet in illa tria. Cum ergo pax, & serenitas conscientiae sit ex illis effectibus, qui in talibus circumstantiis comitantur ipsum sacramentum Pœnitentiae, sicut alacritas interna comitatur Extremam-vnctionem, non immixtum possumus illam dicere rem & sacramentum in Pœnitentia, sicut alij Theologi dicunt, alacritatem rem & sacramentum in Extrema-vnctione. Hoc autem fatus est ad sustinendam illam communem Theologorum diuisionem, ad quam quælibet proportione, vel congruentia sufficit.

DISPUTATIO III.

De necessitate Sacramentorum.

SECTIO I. Utrum in statu innocentiae debent esse Sacra menta.

SECTIO II. Utrum in lege naturæ & scripta fuerint Sacra menta.

SECTIO III. Utrum in lege noua fuerint necessaria Sacra menta.

NECESSITAS nomine in præfenti non intelligimus necessitatem in toto rigore, ut hac enim agitur dum de singulis sacramentis in particulari tractatur. Et quidem certum est, non sive omnino necessariam sacramentorum institutionem, cum Deus aliis viis potuisse abunde prouidere, & succurrere infirmitati humanæ. Certè etiam est, supposita institutione aliqua sacramenta esse necessariae necessitate medijs, alia verò necessitate præcepti, alia neutrò modo. Nunc autem solum agimus de necessitate antecedente institutione, an scilicet necesse fuerit ea instituere non quidem omnimoda necessitate, sed congruitate, & conuenientia: an scilicet congruum fuerit, & expediens? Potest autem hæc quæstio tractari iuxta diuersos status generis humani, de quibus sigillatim agendum erit, scilicet de statu ante peccatum, & de statu post peccatum, qui rursus diuiditur in statum legis naturæ, legis scriptæ, & legis Euangelica: dubium ramen est de quo statu egerit S. Thomas art. 1. *huius questionis* 61. *5. Thom.* vbi querit in communis, utrum sacramenta sint necessaria ad humanam salutem, titulus enim videtur esse cōmunius, & abstrahere ab utroque statu. Aliunde verò videtur S. Thomas ibi loqui de hominibus post peccatum, nam secunda ratio qua probat conclusionem, sumitur ex lapsu, quia nimis per peccatum se homo subdit rebus corporalibus, & sensibilibus, quare oportuit, quod iisdem subderetur ad sanitatem, quæ ratio solum probat de statu hominis post peccatum. Confirmari potest primò ex titulo art. 2. & principio eiusdem articuli scilicet, *Utrum etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramenta.* vbi illa vox etiam, aperte indicat, in Articulo præcedenti sermonem fuisse de homine post peccatum, alioquin non cohereret querere statim, utrum etiam ante peccatum indigerit sacramentis. Confirmatur secundò, quia in nullo alio articulo

D 3 querit